



جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
تعلیم و تعلم عبادت است

کتاب معلم

(راهنمای تدریس)

آموزشی هنر

دوره راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای

۱۳۸۹



جمهوری اسلامی ایران

وزارت آموزش و پرورش

تعلیم و تعلم عبادت است

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تالیف : شورای برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی دانش آموزان با نیازهای ویژه

نام کتاب : آموزش هنر (دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای)

مولفین : زهرا معینی - فریده رئیسی ماکیان - پدram حکیم زاده - فزرا نه کوچک خانی

مدیریت امور چاپ و تولید : سید احمد حسینی

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶ کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

طراح گرافیک : علی معینی

صفحه آرا : شیما ابوالفضلی

ناشر : سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

چاپخانه : شرکت افست (سهامی عام)

نوبت چاپ و تاریخ انتشار : اول ۱۳۸۹

ISBN 978-964-05-1922-6

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۱۹۲۲-۶



بسم الله الرحمن الرحيم

طراحی و اصلاح سیستم آموزشی، پرورشی و توان بخشی با توجه به رویکردهای نوین آموزشی و در جهت تأمین نیازهای دانش آموزان با نیازهای ویژه از اهداف و وظایف اصلی سازمان آموزش و پرورش استثنایی به شمار می رود.

تأکید بر رویکرد حرفه آموزی در نظام آموزشی، نه تنها باعث توانمندتر شدن دانش آموزان با نیازهای ویژه در فرایند تحصیل و یادگیری می گردد؛ بلکه مدرسه را نیز در انجام رسالت خویش که همانا آماده کردن دانش آموزان برای زندگی مفید و پویا در جامعه است، یاری می دهد. به همین منظور « دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای » طراحی شده است که از یک سو زمینه های به فعلیت رساندن استعدادها و توانایی های دانش آموزان با نیازهای ویژه را فراهم می سازد و از سوی دیگر موجب ارتقاء کارآیی نظام آموزشی می شود.

خداوند را شاکر و سپاسگزاریم که این توفیق حاصل شد تا نظام آموزشی را با رویکرد آموزش های پیش حرفه ای که از انعطاف لازم برای انطباق با انواع توانایی ها و آمادگی ها برخوردار است، ایجاد کنیم و نسبت به برنامه ریزی درسی دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای اقدام نماییم. سازمان آموزش و پرورش استثنایی بر خود واجب می داند از زحمات تمامی عزیزانی که در این حرکت مهم نقش اساسی ایفا کردند، به ویژه کارشناسان و معلمان مدارس استثنایی و همچنین سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و مراکز وابسته، صمیمانه تشکر و قدردانی نماید.

امید است معلمان، کارشناسان و صاحب نظران آموزش و پرورش استثنایی با نظرات ارزشمند خود در ارتقاء کیفی برنامه های درسی ارائه شده، این سازمان را بیش از پیش یاری نمایند.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

پیش‌گفتار

فعالیت‌های آموزشی، پرورشی و توانبخشی یک مجموعه‌ی چند بعدی و یکپارچه را تشکیل می‌دهد و تلاش این مجموعه منتهی به این امر است که چه موضوعاتی را با استفاده از چه روش‌هایی به دانش‌آموزان آموزش داد که آن‌ها را در زندگی حال و آینده‌شان یاری نماید.

به منظور هماهنگی بیشتر بین عناصر این مجموعه کتاب راهنمای تدریس هنر تدوین شده است که ساختار اصلی آن از دو بخش تشکیل گردیده است.

بخش اول به تبیین و توضیح اهداف، رویکرد حاکم بر برنامه درسی، اصول انتخاب محتوی، سازماندهی آن، شیوه‌های ارزشیابی و... پرداخته است.

در بخش دوم آن روش‌های تدریس و توصیه‌های مورد نیاز مطرح شده است از آنجایی که آموزش کاری ابتکاری و تجربی می‌باشد، همکاران محترم می‌توانند با توجه به ویژگی دانش‌آموزان خود از سطوح آسان، متوسط و مشکل استفاده نمایند. ولی آنچه که در کلیه تدریس‌ها باید مورد تاکید قرار گیرد هماهنگی روش‌های تدریس با اهداف، ویژگی دانش‌آموزان، شیوه‌های ارزشیابی و مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری می‌باشد.

در پیوست کتاب به اطلاعات کلی درس هنر، نقوش هندسی - ایرانی، روش‌های یاددهی - یادگیری و سایت‌های اینترنتی پرداخته شده است و در پایان منابع مورد استفاده ذکر گردیده است.

امید است همکاران محترم نظرات و پیشنهادهای ارزنده خود را پس از اجرای کامل کتاب و نقد و تحلیل مطالب آن به گروه حرفه آموزشی اعلام نمایند.

مولفان

بخش اول: کلیات

- مقدمه
- ضرورت و اهمیت
- رویکرد حاکم بر برنامه درسی
- اصول حاکم بر برنامه درسی
- اهداف کلی درس هنر
- جدول اهداف جزئی
- ساختار کتاب
- ویژگی فعالیت ها و تمرین های کتاب در هر سه پایه
- ارزشیابی فعالیت های هنری دانش آموزان
- ویژگی های یک دبیر هنر

بخش دوم: راهنمای تدریس

- مبانی، طراحی و نقاشی

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

- کار دستی و چاپ

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

- موسیقی و تربیت شنیداری

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

- نمایش

- مقدمه
- سال اول
- سال دوم
- سال سوم

بخش اول

کلیات



روش شناسان بسیاری در این نکته هم باورند که برای شناخت دقیق هنرها و هر مورد ریشه دار دیگر، باید در منشأ و سیر آن کاوید، سپس با بینش ژرف و پهنآوری که از چنین کاوشی به دست می آید، به تحلیل آن پرداخت و بدین شیوه، ساخت (structure) و کارکرد (function) آن را دریافت و به تعریف آن رسید. پس در این مقدمه، جز نگاهی گذرا، مختصر و شاید مفید راهی برایمان نمی ماند.

پژوهشگران زیادی درباره ی منشأ هنرها سخن گفته اند؛ فیلسوفان اسلامی جلوه های هنر را که همان زیبایی است، ناشی از عشق انسان مبتنی بر شهود یا ادراک مستقیم عالم وجود می دانند. همان طور که کانت ویژگی های لاهوتی گوناگونی به انسان نسبت داده و بر این باور است که انسان برخلاف جانوران دیگر به حکم فطرت، به زیبایی می گراید، اما گروهی دیگر از فیلسوفان هم چون شیلر، اسپنسر و... معتقدند که هنرها از غرایزی مانند بازی، تزیین، خود نمایی و تلطیف انگیزه های فطری گوناگون ناشی می شود.

اما واژه ی «هنر» در تار و پود تمدن های بشری و به طور خاص در تمدن بزرگی چون ایران تنیده شده است. ریشه ی این کلمه به گذشته ی دور باز می گردد، به زبان فارسی میانه یا پهلوی، به زبان اوستایی و سانسکریت.

«هونر» در اوستا از صفات اهورامزداست. هونر به زبان فارسی میانه، «هنر» به معنای انسان کامل یا فرزانه و در ادبیات اسلامی - ایرانی به معنای کمال و فضیلت است و این، نشانگر غنای تمدن های بشری بوده و زیبایی و ویژگی مشترک همه ی آن هاست.

هنر در «لغت نامه ی دهخدا» به معنای علم، معرفت، دانش، فضیلت، فرزاندگی، کمال، کیاست و نیز به معنای فراست و زیرکی آمده است* و اما در لغت نامه های هنری، به فعالیت هایی چون نقاشی، پیکره تراشی، معماری، شعر، داستان نویسی، موسیقی، سینما، تئاتر، رقص، طراحی، گرافیک، عکاسی و بازیگری و ... گفته می شود.

آموزش هنر یکی از بخش های مهم برنامه های درسی سراسر جهان است و ما نیز در برنامه های درسی دانش آموزان با نیازهای ویژه از آن بسیار سود جستیم. این درس، دانش آموزان ما را از یک سو برای تحصیل در دوره ی پیش حرفه ای آماده می سازد و از سوی دیگر، امکان گذران زندگی را به نحوی که در آن ارزش های هنری نمایان است، به وجود می آورد.

کارگاه هنر، محل مناسبی برای ارتباط دانش آموزان با خود، مربی، دانش آموزان دیگر، وسایل، اشیا و هم چنین طبیعت است. فعالیت های متفاوتی در هر پایه مطرح شده که اجرای آن ها موجب اعتماد به نفس و تقویت روحیه ی همکاری در میان دانش آموزان خواهد شد.

در درس هنر، شکوفا شدن خلاقیت های ذهنی، تقویت مهارت های ارتباطی، اجتماعی، کلامی و حرکتی و هم چنین، هماهنگی ذهن، چشم و دست پیش بینی شده است. انجام کارهای گروهی، مسئولیت پذیری، ایجاد محیطی سالم برای رقابت، مورد توجه و تشویق قرار گرفتن، از مواردی است که با اجرای صحیح برنامه ی هنر محقق خواهد شد و در یک کلام، دانش آموزان پا به دنیای زیبایی های بصری جایی که به شدت به آن نیاز دارند خواهند گذاشت.

ضرورت و اهمیت درس هنر

همان طور که گفتیم، هنر از ضروریات زندگی است و با آن می توان فرهنگ را حفظ کرد و گسترش داد.

عده ای آن را تجلی حس زیبایی شناسی در انسان و بعضی، زیبا سازی محیط زندگی می دانند و معتقدند هر آن چه مربوط به زندگی بشر است می تواند جنبه ای زینتی و هنری نیز داشته باشد.

هنر فعالیتی است که معنا، ارزش و حتی واقعیت هایی را که در اشیا نهفته است، می نمایاند. هنر از یک نگاه، خلاقیت، ابداع و ابتکار و از نگاهی دیگر لطیف، ظریف، دقیق و موزون است. هم چنین، هنر می تواند شادی بخش، نشاط آور و نشانگر تجلی روح آدمی باشد.

رویکرد حاکم بر برنامه درسی

مهم ترین هدف ما از تعلیم و تربیت این گروه از «دانش آموزان»، آماده کردن آنان برای «زندگی» است. برای این امر لازم است ویژگی ها، توانایی ها، استعدادها و بهداشت روحی و روانی آنان را در نظر گرفت و آموزش آن ها را با تغییرات سریع شرایط زندگی هماهنگ کرد؛ به طوری که این دانش آموزان بتوانند از امکانات و شرایط محیط خود استفاده ی بهینه کنند.

در این برنامه سعی شده است با ارائه ی آموزش های گام به گام در هر مبحث درس، ضمن افزایش مهارت های حسی - حرکتی، به تربیت هنری و بالا بردن ذوق و خلاقیت دانش آموزان نیز پرداخت.

در واقع، تلاش می شود شرایطی فراهم آید تا دانش آموزان بتوانند آزادانه و در حدّ توان خود خیال کنند و تخیل و افکار خود را بروز دهند، تصمیم بگیرند، آزادانه عمل کنند و آموزگار، راهنمای آنان باشد.

وجود رشته های متعددی چون نقاشی، کاردستی، طراحی، نمایش، موسیقی و ... به او می آموزد که از طبیعت و محیط اطراف خود لذت ببرد؛ به کلامی دیگر، دنیای او وسیع تر، زیباتر و از همه مهم تر، هدفمند خواهد شد.

اصول حاکم بر برنامه درسی

- ارائه ی دروس از ساده به پیچیده و از آسان به مشکل
- ارائه ی دروس از محسوس به معقول و از عینی به ذهنی
- ارائه ی درس مشتمل بر چهار زمینه ی هنری (مبانی طراحی و نقاشی، کاردستی، نمایش و موسیقی)
- توجه به رویکرد های جدید در آموزش هنر
- توجه به توانایی ها و محدودیت های دانش آموزان با نیازهای ویژه
- تأکید بر آموزش فعال و دانش آموز محور
- توجه به ویژگی های جنسیتی دانش آموزان.

اهداف کلی درس هنر

حیطه شناختی

- ۱- آشنایی با رشته های هنری (طراحی و نقاشی، کاردستی، قصه گویی، نمایش، موسیقی و ...)
- ۲- آشنایی مقدماتی با ابزار و مواد هر یک از رشته های هنری
- ۳- آشنایی با میراث فرهنگی و هنری
- ۴- آشنایی با طبیعت به عنوان منبع الهام آفرینش های هنری.

حیطه ی مهارتی

- ۱- توانایی کاربرد حواس
- ۲- توانایی بیان افکار و احساسات در فعالیت های هنری
- ۳- توانایی برقراری روابط اجتماعی
- ۴- توانایی توصیف و بررسی فعالیت های هنری خود و دیگران
- ۵- توانایی در گفتار
- ۶- توانایی انجام صحیح حرکات (ترسیم ، رنگ آمیزی ، بریدن ، چسباندن ، حرکات نمایشی و ...) در فعالیت های هنری.

حیطه ی نگرشی

- ۱- تقویت حس زیبایی شناسی و زیبایی دوستی
- ۲- تمایل به ابراز افکار و احساسات خود
- ۳- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- ۴- توجه به حفظ میراث فرهنگی و احترام به هنرمندان
- ۵- توجه به حفظ آثار هنری خود و دیگران
- ۶- تمایل به برقراری ارتباط با دیگران
- ۷- تمایل به مشارکت در فعالیت های هنری.



جدول اهداف جزئی درس آموزش هنر

دوره راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای

جدول اهداف جزئی بخش مبانی، طراحی و نقاشی



حیطه شناختی

- آشنایی با مبانی طراحی (نقطه و خط)
- آشنایی با طراحی نقوش هندسی ساده
- آشنایی با نحوه ی صحیح رنگ آمیزی نقوش هندسی ، ایرانی (نقش ترکمن)
- آشنایی با نحوه ی اجرای یک نقاشی با موضوع آزاد.

سال
اول

- آشنایی با مبانی طراحی (ترکیب بندی نقطه)
- آشنایی با ترکیب بندی انواع خط
- آشنایی با ترکیب بندی (خط و نقطه)
- آشنایی با نحوه ی اجرای یک نقاشی با موضوع آزاد (موضوعی یا غیر موضوعی) و تکنیک آزاد.

سال
دوم

- آشنایی با بافت ها از طریق حس بینایی و حس لامسه
- آشنایی با ایجاد چند نوع بافت با وسایل مختلف
- آشنایی با چگونگی اجرای یک نقاشی آزاد با اشیای طبیعی
- آشنایی با شیوه ی نقاشی آزاد از طریق تکنیک خراش
- آشنایی با یک نقش سنتی ایرانی و اجرای آن
- آشنایی با نحوه ی اجرای یک نقاشی موضوعی یا غیر موضوعی با تکنیک آزاد.

سال
سوم

- توجه به نقطه و خط در پدیده های طبیعی
- علاقه به ایجاد نقطه و خط با استفاده از ابزار و مواد مختلف
- توجه به نقوش هندسی محیط اطراف خود
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- تمایل به ابراز افکار و احساسات در نقاشی
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- توجه به میراث فرهنگی
- توجه به فرهنگ ایرانی
- احساس شادی و نشاط.

- توجه به نقطه در پدیده های طبیعی
- علاقه به ایجاد نقطه و خط با استفاده از ابزار و مواد مختلف
- توجه به نقوش هندسی محیط اطراف خود
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- تمایل به ابراز افکار و احساسات در نقاشی
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- توجه به میراث فرهنگی
- توجه به فرهنگ ایرانی
- احساس شادی و نشاط.

- توجه به انواع بافت در پدیده های طبیعی
- علاقه به ایجاد بافت های گوناگون با استفاده از ابزار و مواد گوناگون
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- توجه به نقش هندسی محیط اطراف
- تمایل به ابراز افکار و احساسات
- تمایل به انجام نقاشی در اوقات فراغت
- توجه به میراث فرهنگی
- توجه به فرهنگ ایرانی
- احساس شادی و نشاط.

- توانایی ترسیم نقطه در اندازه های مختلف
- توانایی آرایش نقاط در صفحه
- توانایی ایجاد نقطه با مواد مختلف
- توانایی ترسیم خط در جهات عمودی، افقی و مورب
- توانایی ایجاد خط با مواد مختلف
- توانایی آرایش خطوط در صفحه
- توانایی رنگ آمیزی نقوش هندسی ساده ی یکی از نقش های فرش ترکمن
- توانایی کشیدن نقاشی با موضوع آزاد.

- توانایی ترسیم نقطه و خط
- توانایی آرایش نقطه و خط در صفحه
- توانایی ایجاد نقطه و خط با مواد مختلف
- توانایی شناخت رنگ آمیزی نقش سنتی ایرانی
- توانایی کشیدن نقاشی با موضوع آزاد.

- توانایی تشخیص بافت های مختلف
- توانایی ایجاد بافت های مختلف
- توانایی ایجاد بافت های مختلف در یک صفحه
- توانایی شناخت نقش سنتی ایرانی با استفاده از تکنیکی برای ایجاد بافت
- توانایی کشیدن نقاشی موضوعی یا غیر موضوعی با تکنیک آزاد.

جدول اهداف جزئی بخش کاردستی و چاپ

حیطه شناختی

سال
اول

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با تکنیک کاغذ و تا
- آشنایی با تکنیک کاغذ و برش
- آشنایی با تکنیک کلاژ (کلاژ بریده های کاغذ و تصاویر)
- آشنایی با مقدمات فنون ماکت سازی
- آشنایی با تکنیک چاپ (انگشتی _ اشیا و چاپ تصادفی)
- آشنایی با نحوه حفظ و نگه -داری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی.

سال
دوم

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با تکنیک کاغذ و تا
- آشنایی با تکنیک کاغذ و برش
- آشنایی با تکنیک کلاژ (پارچه و اشیا)
- آشنایی با تکنیک چاپ (تکنیک خراش، گل و برگ، چاپ های تصادفی و مهر دست ساخته)
- آشنایی با نحوه ی حفظ و نگه داری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی.

سال
سوم

- آشنایی با انواع ابزار و مواد
- آشنایی با تکنیک کاغذ و تا
- آشنایی با تکنیک کاغذ و برش
- آشنایی با تکنیک کلاژ (برگ و گل طبیعی)
- آشنایی با تکنیک چاپ (چاپ های تصادفی، خراش و چاپ با قالب)
- آشنایی با نحوه ی حفظ و نگه داری ابزار و مواد
- آشنایی با نکات ایمنی.

- توجه به ارزش ذاتی اشیا و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی
- تمایل به ساخت کاردستی در اوقات فراغت
- توجه به زیبایی ها
- احساس نشاط و شادابی.

- توجه به ارزش ذاتی اشياء و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی
- تمایل به ساخت کاردستی در اوقات فراغت
- توجه به زیبایی ها
- احساس نشاط و شادابی.

- توجه به ارزش ذاتی اشیا و مواد محیط اطراف
- علاقه به نوآوری و خلق آثار جدید
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به استفاده ی صحیح از مواد و ابزار
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به رعایت نکات ایمنی
- تمایل به ساخت کاردستی در اوقات فراغت
- توجه به زیبایی ها
- احساس نشاط و شادابی.

- توانایی انجام کار کاغذ و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کاغذ و برش (دو نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ (سه نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته های خود در ساخت و اجرا.

- توانایی انجام کار کاغذ و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کاغذ و برش و تا (دو نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ (سه نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ و تا (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته های خود در ساخت و اجرا.

- توانایی انجام کار کاغذ و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار کاغذ و برش و تا (دو نمونه)
- توانایی انجام کار کلاژ و تا (سه نمونه)
- توانایی انجام کار ماکت سازی و تا (یک نمونه)
- توانایی انجام کار چاپ و تا (شش نمونه)
- توانایی استفاده از ابزار و مواد مناسب
- تعمیم آموخته های خود در ساخت و اجرا.

جدول اهداف جزئی بخش تربیت شنوایی (موسیقی)

حیطه شناختی

- ۱- آشنایی با صداهای محیط اطراف
- ۲- آشنایی با مفهوم دوری و نزدیکی صداها
- ۳- آشنایی با مفهوم و شناخت صداهای خوشایند
- ۴- آشنایی با مفهوم و شناخت صداهای ناخوشایند
- ۵- آشنایی با نحوه ی تقلید صداهای مختلف
- ۶- آشنایی با سازهای نی، فلوت و طبل (سازهای مذهبی) به طور ساده.

سال
اول

- ۱- آشنایی با ریتم و وزن
- ۲- آشنایی با نحوه ی ایجاد ریتم
- ۳- آشنایی با چگونگی تولید موسیقی با ضربک کبریتی و ویزویزک به صورت ساده و ترکیبی
- ۴- آشنایی با چگونگی ساخت ضربک کبریتی و ویزویزک با مواد در دسترس
- ۵- آشنایی با صداهای زیر و بم
- ۶- آشنایی با صداهای زیر طبیعی و مصنوعی
- ۷- آشنایی با صداهای بم طبیعی و مصنوعی

سال
دوم

- ۱- آشنایی با چگونگی تولید صدا با وسایل ساده
- ۲- آشنایی با چگونگی تولید صدا از طریق اعضای بدن
- ۳- آشنایی با چگونگی تولید موسیقی با سوت سوتک قرقره ای و سنتورک به صورت ساده
- ۴- آشنایی با چگونگی ساخت سوت سوتک قرقره ای و سنتورک با مواد در دسترس.

سال
سوم

- ۱ - توجه به زیبایی صداهای طبیعی
- ۲ - تمایل به کاهش آلودگی صوتی
- ۳ - علاقه به تقلید صداهای مختلف
- ۴ - توجه به تفاوت تن صداها
- ۵ - علاقه به آشنایی بیش تر با سازهای نی، فلوت و طبل
- ۶ - توجه به زیبایی صدای سازها
- ۷ - توجه به میراث فرهنگی و حفظ آن.

- ۱ - ایجاد شادی و نشاط
- ۲ - حس کردن ریتم
- ۳ - علاقه به تولید موسیقی با ابزارهای مختلف
- ۴ - توجه به زیبایی صدای سازها
- ۵ - توجه به میراث فرهنگی
- ۶ - توجه به تفاوت زیبایی صدای زن و مرد.

- ۱ - توجه به ابزارهای ساده برای ایجاد ریتم و وزن
- ۲ - علاقه به خود از طریق تولید موسیقی با اعضای بدن
- ۳ - ایجاد شادی درونی از راه ایجاد صداهای طبیعی.

- ۱- توانایی تشخیص دوری و نزدیکی صدا
- ۲- توانایی تمیز صداهای خوشایند (مطبوع) از صداهای ناخوشایند (نامطبوع)
- ۳- توانایی تقلید و تکرار صداهای مختلف
- ۴- توانایی استفاده از ساز نی، فلوت و طبل به صورت ساده.

- ۱- توانایی اجرای یک ریتم ساده
- ۲- توانایی استفاده از سازهای ضربک کبریتی و ویزویزک به صورت ساده یا ترکیبی
- ۳- توانایی ساخت ضربک کبریتی و ویزویزک با ابزار و مواد ساده
- ۴- توانایی ایجاد صداهای زیر و بم
- ۵- توانایی ایجاد صدا با ابزار ساده.

- ۱- توانایی استفاده از اعضای بدن برای تولید صدا
- ۲- توانایی استفاده از ساز سوت سوتک قرقره‌ای و سنتورک به صورت ساده
- ۳- توانایی ساخت سوت سوتک قرقره‌ای و سنتورک با ابزار و مواد ساده
- ۴- توانایی استفاده از ابزارهای ساده برای تولید و تقلید صداهای طبیعی.

جدول اهداف جزئی بخش نمایش

حیطه شناختی

- آشنایی با روش های تقویت لحن و بیان
- آشنایی با تفاوت صداها از نظر سن، جنس و حالت های احساسی
- آشنایی با نحوه ی انتخاب صداها از نظر سن، جنس و حالت های احساسی
- آشنایی با نحوه ی اجرای قصه خوانی

سال
اول

- آشنایی با نحوه ی شخصیت پردازی از طریق حرکات سر و بدن
- آشنایی با تفاوت حرکات از نظر سن، جنس و حالت های احساسی
- آشنایی با نحوه ی انتخاب صدا و حرکات از نظر سن، جنس و حالت های احساسی
- آشنایی با ترکیب حالت های احساسی مختلف در صدا و حرکات.

سال
دوم

- آشنایی با نحوه ی شخصیت پردازی از طریق حرکات سر و بدن به صورت اغراق آمیز
- آشنایی با ترکیب حالت های احساسی اغراق آمیز در حرکات سر و بدن
- آشنایی با نحوه ی خیال پردازی در تکمیل سوژه ی یک داستان تخیلی
- آشنایی با نحوه ی انتخاب اسم شخصیت، حرکات سر و بدن و گفتار و وسایل نمایش در اجرای سوژه داستانی.

سال
سوم

- توجه به لحن و بیان خود و دیگران
- علاقه به بازی های نمایشی
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- علاقه به اجرای قصه خوانی
- توجه به فرهنگ و آداب و سنن موجود در قصه ها و نمایش ها
- علاقه به حفظ میراث فرهنگی.

- توجه به نحوه ی حرکات و گفتار خود و دیگران
- علاقه به بازی های نمایشی
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به فرهنگ و آداب و سنن موجود در قصه ها و نمایش ها
- علاقه به حفظ میراث فرهنگی.

- توجه به نحوه ی حرکات و گفتار اغراق آمیز
- علاقه به انتخاب حرکات سرو بدن و گفتار، وسایل نمایشی و... در اجرای نمایش
- علاقه به بازی های نمایشی
- توجه به توانایی های خود و کسب اعتماد به نفس
- احساس مسئولیت نسبت به انجام کار در گروه
- توجه به فرهنگ و آداب و سنن موجود در قصه ها و نمایش ها
- علاقه به حفظ میراث فرهنگی.

- توانایی تقویت لحن و بیان
- توانایی اجرای لحن و بیان های مختلف از نظر سن ، جنس و حالت های احساسی
- توانایی انتخاب لحن و بیان های متناسب با شخصیت های نمایش
- توانایی اجرای قصه خوانی به صورت فردی و گروهی
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت.

- توانایی شخصیت پردازی از طریق حرکات سر و بدن
- توانایی اجرای متفاوت حرکات سر و بدن از نظر سن ، جنس و حالت های احساسی
- توانایی انتخاب صدا و حرکات با توجه به متن و شخصیت های نمایش
- توانایی ترکیب حالت های احساسی مختلف در صدا و حرکات
- توانایی اجرای داستان در قالب نمایش
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت.

- توانایی اجرای حرکات و گفتار اغراق آمیز
- توانایی انتخاب اسم شخصیت، حرکات سر و بدن ، گفتار و وسایل نمایشی در اجرای سوژه ی داستانی
- توانایی اجرای داستان های نمایشی تخیلی و اغراق آمیز
- تعمیم آموخته های خود در اجراهای متفاوت.

اهداف فرعی (کارکرد ثانویه)

این اهداف معرف کارکردها یا مأموریت ثانوی درس هنر دوره‌ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای در جهت کمک به تحقق اهدافی است که مسئولیت آن در درجه نخست بر عهده‌ی این ماده‌ی درسی نمی‌باشد. این اهداف که تقریباً در تمامی پایه‌ها پیگیری می‌شود به شرح ذیل است.

| درس | هدف | نسبت با هنر |
|------------------------------|--|---|
| ادبیات فارسی | تقویت مهارت در گوش دادن تقویت مهارت در سخن گفتن تقویت مهارت در خواندن تقویت مهارت نوشتن | در کلیه پایه‌ها در کلیه پایه‌ها در کلیه پایه‌ها در کلیه پایه‌ها |
| مهارت‌های اجتماعی اقتصادی | رعایت حقوق دیگران در محیط خانه، مدرسه و اجتماع رعایت نظم و انضباط در محیط خانه، مدرسه و اجتماع توانایی برقراری ارتباط با دیگران در محیط خانه، مدرسه و اجتماع تقویت پاره‌ای از نکات بهداشت روانی در روابط اجتماعی در مدرسه و اجتماع تقویت انجام فعالیت‌های روزمره زندگی تلاش در حفظ محیط زیست | بخش مدرسه در کلیه فعالیت‌ها با توجه به موضوع درسی در کلیه پایه‌ها در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها با توجه به موضوع درس در کلیه پایه‌ها |
| تعلیمات دینی و قرآن | تلاش برای استفاده درست از نعمت‌ها رعایت اصول اخلاقی توانایی انجام مشاهدات ساده | با توجه به موضوع درس به خصوص در استفاده از ابزار و مواد در کلیه فعالیت‌ها و پایه‌ها |
| علوم تجربی و بهداشت | توانایی پیش‌بینی نتایج عملکردها و پدیده‌ها در محیط زندگی تقویت وظایف فردی در حفظ محیط زیست تقویت روحیه کنجکاوی و جستجوگری رعایت بهداشت فردی و اجتماعی | در کلیه فعالیت‌ها و پایه‌ها به خصوص در ارتباط با طبیعت در بعضی از فعالیت‌های سه پایه با توجه به موضوع درس در پایه‌های مختلف در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها در کلیه پایه‌ها و فعالیت‌ها |



| نسبت با هنر | هدف | درس |
|---|--|--------------------------------|
| <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> | <p>تقویت مهارت های کار گروهی</p> <p>تقویت روحیه ی شاد و با نشاط</p> <p>تقویت مهارت کسب اطلاعات از راه های مختلف</p> <p>تقویت روحیه پشتکار و تلاش برای رسیدن به هدف خود</p> <p>تقویت مهارت های شناخت خود</p> <p>تقویت مهارت های دوست یابی</p> <p>تقویت مهارت های برنامه ریزی</p> <p>تلاش در شناخت و سازگاری های فردی، اجتماعی</p> | <p>بین رشته ای (عمومی)</p> |
| <p>در برخی از فعالیت ها</p> <p>در برخی از فعالیت ها</p> | <p>توانایی حل مسائل ساده</p> <p>تقویت چهار عمل اصلی</p> <p>تقویت اندازه گیری</p> | <p>ریاضی</p> |
| <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت ها و پایه ها</p> | <p>تقویت مهارت های حرکتی و هماهنگی</p> <p>بین حرکات ظریف و درشت</p> <p>توانایی انجام برخی فعالیت های ساده حرفه ای</p> <p>رعایت نکات ایمنی کار</p> | <p>حرفه و فن</p> |
| <p>در برخی از فعالیت ها</p> <p>در برخی از فعالیت ها</p> | <p>تقویت مهارت در حرکات بنیادی</p> <p>تقویت مهارت در بهبود و توسعه توانایی های</p> <p>ادراکی - حرکتی و فعالیت های اکتشافی</p> | <p>تربیت بدنی</p> |
| <p>بر حسب موضوع</p> <p>در کلیه فعالیت های تمام پایه ها</p> <p>در کلیه فعالیت های تمام پایه ها</p> <p>بر حسب موضوع در برخی پایه ها</p> | <p>تلاش برای اجرای دستورات دین اسلام</p> <p>رعایت اصول اخلاقی</p> <p>تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق پیامبر و ائمه اطهار</p> <p>تقویت مهارت های برقراری ارتباط</p> <p>تقویت مهارت شناخت خود</p> | <p>پرورشی</p> |

ساختار کتاب

کتاب هنر دوره ی راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای مشتمل بر چهار زمینه ی هنری است که عبارت اند از: طراحی و نقاشی، کاردستی، نمایش و موسیقی. در بخش طراحی و نقاشی، مباحث شناخت رنگ و ویژگی های آن، شناخت نقطه، خط، سطح، بافت و هم چنین آشنایی با نقوش اسلامی و ایرانی (به صورت محدود) بررسی می شود.

در بخش کاردستی، مباحثی از قبیل کاغذوتا، کاغذ و برش (آریگامی)، چاپ، کلاژ و حجم سازی ارائه می شود.

در بخش نمایش، مباحثی از قبیل توسعه ی لحن و بیان، توسعه حرکات، ادغام احساس و حالات در لحن، بیان و حرکات و هم چنین آشنایی با نمایش های تخیلی ارائه می شود.

در بخش موسیقی، مباحثی از قبیل تربیت شنیداری، دقت در شنوایی، ساخت چند وسیله ی ساده ی موسیقی و تولید اصوات موزون به صورت ساده ارائه می شود.

□ ویژگی فعالیت ها و تمرین های کتاب در هر سه پایه

- دروس ارائه شده بر اساس بخش های یاد شده است، ضمن این که یک زنجیره ی محتوایی در رابطه با بعضی از دروس در نظر گرفته شده است، به نحوی که بعضی از زنجیره ها در یک پایه و برخی پیش نیاز دروس پایه های بعد است.
- به منظور پرهیز از یکنواختی و خستگی دانش آموزان، سعی شده است سر فصل ها و دروس مربوط به آن ها به صورت متناوب ارائه شود.
- در این کتاب سعی شده است هر فعالیت به صورت گام به گام و ساده ارائه شده، از کلمات و عبارات نا آشنا پرهیز و در صورت لزوم کلمات معنی شوند.
- ترتیب دروس و فعالیت ها از آسان به مشکل در نظر گرفته شده و پیش نیازی برای دروس کتاب های آموزش هنر دوره ی متوسطه خواهند بود.
- در طراحی دروس و فعالیت ها، علاوه بر یادگیری مفاهیم و اجرای شیوه های هنری به اهدافی چون ایجاد نشاط، سرگرم سازی و تخلیه ی هیجانی دانش آموزان در حین مراحل یاددهی - یادگیری نیز توجه شده است.

□ در هر درس بخش‌هایی به شرح زیر ارائه شده است:

- در پایان برخی از دروس، یک بخش به صورت نکته در کادر رنگی در نظر گرفته شده است که با ارائه‌ی یک نکته یا سؤال سعی دارد ذهن دانش‌آموزان را به سوی تفکر خلاق سوق دهد تا مجالی برای فعالیت‌های تکمیلی در هر درس را فراهم سازد.
- اشاره به تصویر: در هر درس، مطابق با آموزش‌های گام به گام، از تصاویر گام به گام نیز استفاده شده است تا مراحل آموزش با وضوح هر چه بیش‌تر به دانش‌آموزان انتقال داده شود.
- تصویر پایانی: علاوه بر تصاویری که مراحل انجام فعالیت را نشان می‌دهند، همواره محصول نهایی فعالیت نیز ارائه شده است تا دانش‌آموزان تصویر ذهنی روشنی از نتیجه‌ی کار داشته باشند. علاوه بر تصویر پایانی در برخی از درس‌ها، سعی شده است یک نمونه‌ی مشابه با فعالیت مربوط نیز ارائه شود.
- پیوست: در پایان کتاب، بخش پیوست مشتمل بر الگوهای مورد نیاز در اندازه‌ی واقعی است. هم‌چنین، در پایه‌ی اول تعدادی قصه به عنوان نمونه برای اجرای بخش نمایشی آورده شده است. این بخش به منظور بقای فرهنگ فولکلور ایران و آشنایی مربیان با نحوه‌ی انتخاب قصه‌های مناسب است.
- وسایل و مواد مورد نیاز: در ابتدای هر درس بخشی به عنوان وسایل و مواد مورد نیاز وجود دارد تا دانش‌آموزان برای اجرای هر فعالیت آمادگی کافی داشته باشند.
- عناوین درس‌ها به نحوی انتخاب شده است که هم مشتمل بر نوع توانایی می‌باشد و هم مشتمل بر نمونه‌ی فعالیتی از آن توانایی است.
- برخی از دروس دارای شماره هستند که نشان‌دهنده‌ی پیوستگی آن درس‌ها به هم و پیش‌نیاز بودن آن‌هاست (مانند لحن و بیان ۱، ۲ و ۳ در بخش نمایش سال اول).

تعیین سطح توانایی دانش آموز

هنگام تدریس، توجه به سطح توانایی دانش آموزان حائز اهمیت است. چه بسا، انجام فعالیت های مربوط به یک درس برای دانش آموزان بسیار آسان یا بسیار مشکل باشد. مربی متبحر می تواند با برآورد صحیحی از میزان توانمندی دانش آموز، نقطه ی آغازین شروع فعالیت وی را تعیین کند. در ادامه، یک نمونه از چگونگی تعیین سطح توانایی بر اساس تحلیل مراحل انجام کار ارائه می شود:

| نام درس : ساخت ریشه ی تزینی خرگوش | |
|-----------------------------------|---|
| درس ۹ سال دوم | |
| جدول تعیین سطح توانایی | |
| پیش نیاز | ۱- شناخت جهت های چهار گانه ی لبه ی کاغذ |
| | ۲- قرار دادن صحیح لبه های عرض کاغذ بر روی یکدیگر |
| | ۳- ایجاد خط تا با استفاده از دست مراحل انجام تکلیف |
| فعالیت های تکمیلی | ۴- تا زدن مجدد و ایجاد خط تا |
| | ۵- تکرار مرحله ی ۴ به دفعات مورد نیاز |
| | ۶- شناسایی لبه ی آزاد و بسته ی کاغذ |
| | ۷- قرار دادن محل اتصال طرح بر روی لبه ی بسته ی کاغذ |
| | ۸- انتقال طرح بر روی کاغذ تا زده |
| | ۹- تثبیت کاغذ تا زده با گیره ی مخصوص |
| | ۱۰- برش خط طرح به وسیله ی قیچی |
| | ۱۱- جدا کردن قسمت های اضافی طرح |
| | ۱۲- باز کردن تاهای کاغذ |
| | ۱۳- تکمیل ریشه با رنگ و ترینات دیگر |
| فعالیت های تکمیلی | ۱۴- استفاده از این ریشه در محل یا موقعیت مناسب |
| | ۱۵- استفاده از طرح های پیچیده تر |
| | ۱۶- استفاده از کاغذ رنگ متضاد در زمینه. |

در کتاب هنر سال دوم، فعالیت «ساخت ریشه ی تزینی خرگوش» از مرحله ۴ شروع شده و تا مرحله ی ۱۲ ادامه پیدا می کند. مربی می تواند با تعیین سطح توانایی دانش آموز، مراحل انجام فعالیت را به قبل از آن (از شماره ۱ تا ۳) یا از بعد آن (تا شماره ۱۶) ادامه دهد.

ارزشیابی فعالیت های هنری دانش آموزان

ارزش یابی به مجموعه ی فعالیت های منظم و از پیش تعریف شده ای اطلاق می شود که نتیجه ی آن بررسی، برآورد و مقایسه ی میزان پیشرفت و موفقیت عملکرد هنری دانش آموزان است. لازم است ارزش یابی هدفمند و هماهنگ صورت پذیرد. برای رسیدن به این هدف توجه به اصول ارزشیابی ضروری است.

اصول ارزش یابی

- ۱- ارزش یابی از فعالیت های هنری دانش آموزان به طور تکوینی و در جریان فعالیت ها انجام شود.
- ۲- در ارزش یابی علاوه بر محصول نهایی به فرایند فعالیت هنری نیز توجه شود.
- ۳- ارزشیابی فعالیت های هنری به صورت مجموعه ای از دیدگاه های معلم، دانش آموز (خودارزش یابی) و سایر هم کلاسی ها (دیگر ارزش یابی) انجام شود.
- ۴- پیشرفت هر دانش آموز با توجه به توانایی ها و تفاوت های فردی وی سنجیده شود.
- ۵- در ارزش یابی فعالیت های هنری، بر ویژگی های مثبت و برجسته ی فعالیت های هنری دانش آموز توجه و تأکید شود.
- ۶- تمامی فعالیت های هنری دانش آموزان جذاب و بارز است؛ بنابراین، از ارائه ی قضاوت هایی که به یأس و ناامیدی و از بین رفتن انگیزه ی فعالیت هنری وی منجر می شود، خودداری شود.



شیوه ارزشیابی

ارزشیابی درس هنر به شیوه ی مستمر و پایانی انجام می پذیرد.

طی فرایند ارزش یابی، فعالیت های فردی و گروهی هر دانش آموز و نتیجه ی این فعالیت ها که محصول هنری اوست، با مشارکت آموزگار، دانش آموز و هم کلاسی های او مورد سنجش و قضاوت قرار می گیرد. سنجش با استفاده از ابزارهایی مانند مجموعه ی کارها، آزمون های مبتنی بر عملکرد، خود ارزش یابی، بحث و گفت و گوهای کلاسی و... انجام می شود. معلم می تواند جهت ارزیابی فعالیت هر دانش آموز، پوشه ای تهیه و پیشرفت آن ها را در اختیار دانش آموز، والدین او، اولیای مدرسه و... قرار دهد. این توصیف که حاصل سنجش و ارزش یابی ناشی از آن است، در طی سال تحصیلی در کلاس نگهداری می شود تا برای شناخت، راهنمایی و هدایت او در آینده مورد استفاده قرار گیرد.

ارزشیابی مستمر

ارزشیابی مستمر یا تدریجی به صورت مرحله ای و گام به گام همراه آموزش بخش های مختلف مواد درسی به منظور ارزش یابی آموخته ها، رفع کمبودها و نارسایی ها، و هدایت یادگیری دانش آموزان انجام می گیرد. از مهم ترین ویژگی های این ارزش یابی، آن است که نه تنها ارزش یابی دانش آموز در حین فعالیت ها و فرایندها انجام می گیرد بلکه دانش آموز نیز در گروه، ارزش یابی می شود. هم چنین، دانش آموز می تواند در ارزش یابی خود (خودارزیابی) و ارزش یابی هم کلاسی هایش (همتاسنجی) نقش داشته باشد. این دو نوع ارزش یابی در پیشرفت دانش آموز در فرایند یاددهی - یادگیری و دست یابی به اهداف نقش مهمی ایفا می کنند.

ارزشیابی پایانی

ارزشیابی پایانی به صورت آزمون عملکرد خواهد بود و نمونه هایی از مجموع بخش های کتاب (مبانی، طراحی و نقاشی، کاردستی و چاپ، موسیقی، نمایش) در یک الی چند جلسه مورد ارزشیابی قرار می گیرد.

نظام نمره دهی

این درس به صورت عملی ارائه می شود و مبنای آن، ۲۰ نمره ی عملی است. نمره ی نهایی دانش آموز معدلی از میانگین نمرات ارزش یابی مستمر و نمره ی ارزش یابی پایانی در هر نوبت خواهد بود.

ویژگی های یک دبیر هنر

- ۱- آگاهی از مشکلات روحی، عاطفی و اجتماعی دانش آموزان در این دوره از تحصیل و کسب مهارت در برخورد عاقلانه با این مشکلات
- ۲- داشتن دانش، مهارت و نگرش لازم در زمینه ی آموزش هنر
- ۳- داشتن مهارت لازم در امر آموزش به دانش آموزان با نیازهای ویژه
- ۴- آشنایی با راهنمای برنامه ی درسی هنر دوره های راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای و متوسطه ی حرفه ای
- ۵- توانایی ایجاد کنجکاوی و نگرش مطلوب در فراگیرندگان نسبت به عظمت خالق و زیبایی پدیده های خلقت
- ۶- توانایی در ایجاد ارتباط بین آموزش و زندگی روزمره ی دانش آموزان
- ۷- توانایی ایجاد نگرش مطلوب در فراگیرندگان نسبت به میراث فرهنگی و حفظ آثار تاریخی
- ۸- توانایی فراهم آوردن فرصت های یادگیری برای دانش آموزان به منظور تقویت انواع مهارت ها و توانایی های ذهنی
- ۹- تشویق هم زمان شاگردان به کار فردی و گروهی.

بخش دوم

راهنمای تدریس





مبانی طراحی و نقاشی

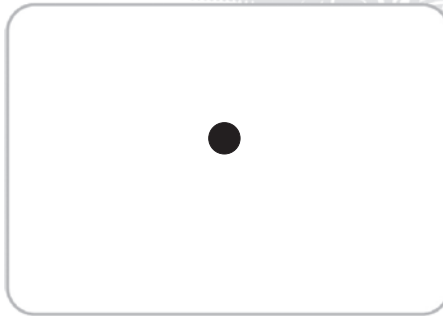
دوره راهنمایی تحصیلی
پیش حرفه ای



در این بخش در باره مبانی هنرهای تجسمی که از عناصر بصری نقطه، خط، سطح، حجم، شکل بافت، حرکت و فضا تشکیل شده، توضیح داده می شود:

■ نقطه

نقطه چیست؟ نقطه نخستین بُعد یک اثر هنری است. از دیدگاه فیزیک، ریاضی، نقطه «موجودی» است «موهوم» با ابعاد فیزیکی صفر، نه درازا دارد و نه پهنای، و نه ژرفای بلندای. ولی به طور قراردادی به وسیله لکه بسیار کوچکی که به زحمت قابل دیدن باشد ترسیم می گردد. از دیدگاه هنر، «نقطه»



موجودی است «حقیقی» و «واقعی» که می تواند درازا، پهنای، ژرفای بلندای داشته باشد. هم چنین می تواند تنها یکی از دو ابعاد فیزیکی - ریاضی را به خود اختصاص دهد. یعنی تنها درازا یا بلندای یا درازا و پهنای داشته باشد. نقطه موجودی است «نسبی» یعنی می تواند در عین نقطه بودن، خط، سطح، یا حجم باشد. یک نقطه کوچک در ارتباط با نقطه ای بزرگ تر، «نقطه» است و در ارتباط با نقطه ای کوچک تر از خود، خط، سطح، یا حجم می گردد.

«نقطه هندسی» موجودی است نادیدنی و موهوم. این موجود در فضا وجود دارد و «احساس می شود»، ولی «موجودیتش تجریدی است»، یا به عبارت دیگر: «نقطه ی هندسی» «موجودی» است «مجرد». نقطه، «آغاز» و «پایان» است. یک «عنصر» هنری است. یک «عنصر» ترکیب گر اثر هنری با نقطه آغاز می شود و به نقطه

می انجامد.

نقطه «سکوت» است و در خود «فریاد» می پرورد. نقطه «منفجر» می گردد و از انفجار آن «صوت» و «صدا» و «کلام» زاییده می شود. نقطه در موسیقی به شکل ضربه‌های قاطع بر ابزار آشکار می گردد.

«ضرب»، «تار»، «طبل» و غیره آفریننده نقطه‌های صوتی و گویا هستند. و به طور کلی سازهای مضرابی منشأ نقطه‌های صوتی هستند.

در هنر تجسمی وقتی از نقطه نام برده می شود، منظور چیزی است که دارای رنگ، تیرگی یا روشنی، اندازه و گاهی جرم می باشد و در عین حال ملموس و قابل دیدن است. از این نظر در ظاهر تشابهی میان این مفهوم از نقطه با آن چه که در ریاضیات به نقطه گفته می شود، وجود ندارد. زیرا در ریاضیات نقطه موضوعی ذهنی است که در فضا یا بر صفحه تصور می شود، بدون این که قابل دیدن و لمس شدن باشد. اما این مفهوم ذهنی وقتی بخواهد نشان داده شود با استفاده از یک ابزار اثر گذار مشخص می شود که در این صورت تبدیل به یک نقطه بصری خواهد شد. مثل نشان دادن مرکز یک دایره یا محل تقاطع دو پاره خط یا وقتی بخواهیم خطی را بر صفحه‌ای ترسیم کنیم اولین تماس ابزار ما با صفحه یک نقطه خواهد بود.

نقطه تجسمی ممکن است به وسیله یک ابزار اثر گذار به وجود آید. مثل اثر یک مداد، یک قلم مو با فشار و ضربه‌ی چیزی سخت به روی یک سطح یا مثل یک لکه‌ای روشن بر سطح تیره و بالعکس، نقطه تجسمی است که دارای حجم کوچکی بوده و در فضا شکل بگیرد و یا بخش فرو رفته‌ای بر جسته یک اثر حجمی باشد.

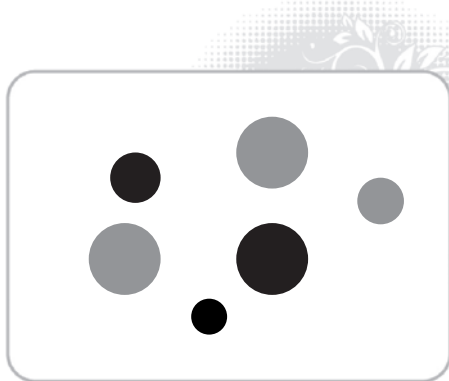
بنابراین، نقطه در زبان هنر تجسمی چیزی است کاملاً ملموس و بصری که بخشی از اثر تجسمی را تشکیل می دهد و دارای شکل و اندازه‌ای نسبی است.

نقطه تجسمی نه تنها در آثار هنرمندان دیده می شود. بلکه در طبیعت و محیط پیرامون ما نیز قابل تشخیص است. ستاره‌های روشن یا لکه‌های سفید ماه در پهنه آسمان تیره شب، یک تک درخت در پهنه دشتی وسیع، جای پاهایی که بر ساحل

شنی کنار دریا می ماند، یک پرنده و با یک لکه ابر در پهنه آسمان می توانند به عنوان نقاط تجسمی در طبیعت تصور شوند.

با این مثال ها روشن می شود که نقطه تجسمی شکل خاصی ندارد و اندازه آن نیز نسبی است. به عنوان مثال وقتی از فاصله ای دور به یک تک درخت در دشت نگاه می کنیم، به صورت یک نقطه تجسمی دیده می شود. اما وقتی به آن نزدیک می شویم یک حجم بزرگ می بینیم که از نقاط متعدد (برگ ها) و خطوط (ساقه ها) شکل گرفته است. بنابراین محدوده ای فضا یا یک سطح که همان کادر است نقش تعیین کننده ای در تشخیص دادن نقطه تجسمی و معنا پیدا کردن آن دارد.

■ موقعیت های مختلف نقطه در صفحه



بسته به این که نقطه بصری در کجای کادر قرار گرفته باشد موقعیت های متفاوتی را به وجود می آورد. یک نقطه روابط محدود و ساده ای با فضای اطراف خود دارد و به همان نسبت تمرکز مخاطب را به خود جلب می کند. اما چنانچه نقاط بصری متعددی در یک کادر وجود داشته باشند، براساس

روابطی که از نظر شکل، اندازه، تیرگی، روشنی، رنگ، بافت، دوری و نزدیکی با یکدیگر دارند تأثیرات بصری متفاوتی به وجود می آورد.

گاهی ممکن است نقطه به عنوان کوچک ترین بخش تصویر تلقی شود. در نقاشی رنگ های خالص را به صورت نقطه نقطه در کنار هم قرار می دهند تا از تلفیق آن ها در چشم بیننده رنگ های ترکیبی دیده شود. این خصوصیت در صفحه ای تلویزیون هم

کاربرد دارد. در فن چاپ نیز در اثر تراکم نقاط و یا نقاط رنگی که در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند برای ایجاد تصویر استفاده می‌شود. از آنجا که نقاط بصری انرژی و تأثیر ویژه‌ای را در فضای پیرامون خود منتشر می‌کنند وجود نوعی ارتباط متقابل در میان آن‌ها برای ایجاد تأثیر مثبت و هماهنگی الزامی است، در غیر این صورت در اثر عدم ارتباط میان آن‌ها نوعی اغتشاش بصری ایجاد خواهد شد که مانع از تأثیر گذاری متمرکز بر مخاطب می‌شود.

■ خط

«خط هندسی» موجودی است «وهمی» و «فرضی» که از جابه‌جایی نقطه هندسی موهوم و فرضی، در اثر کنش بیرونی یا درونی به وجود می‌آید. یعنی، زمانی که نیروی بیرونی یا درونی از بیرون یا از درون، بر مرزهای بیرونی نقطه و تنها در یک سوزبره و نیرو وارد می‌سازد، نقطه از موضع

ساکن خود به ناگهان کنده می‌شود و در مسیر بُرداری سوی ضربه حرکت می‌کند. شدت ضربه از سویی، و شتاب حرکت از سوی دیگر، فزونی می‌یابد و عنصری آفریده می‌شود که دیگر نقطه نیست و ویژگی‌های نقطه را نیز ندارد، لیکن رد نقطه را در آغاز حرکت و در پایان آن می‌توان یافت. از سوی دیگر می‌توان چنین تعبیر کرد که خط از بی‌نهایت نقطه‌های نزدیک به هم یا به هم چسبیده، در یک ردیف و یک سو، به وجود می‌آید.



خط، همانند نقطه موجودی است نسبی و همیشه در ارتباط با زمینه یا سطح اصلی از سویی و در ارتباط با خط‌های دیگر موجود در زمینه از سوی دیگر، موجودیت و شخصیت خود را پیدا می‌کند. جاده مستقیم یا پیچیده در صحرا و نسبت به ابعاد فیزیکی هندسی پهن‌دشت زمینه، خط است ولی نسبت به خط سفید میانش، سطح می‌باشد.

خط ارتباط دو سکون و دو خموشی است و از ارتباط دو نقطه خاموش به وجود آمده است.

خط ارتباط دو نقطه، دو عنصر، دو اندیشه را می‌رساند. خط ارتباط مُرید و مُراد، رهبر و رهرو است. در این صورت، لزومی ندارد خط رسم شود: جهت نگاه، سوی حرکت کافی است خط را القا کند.

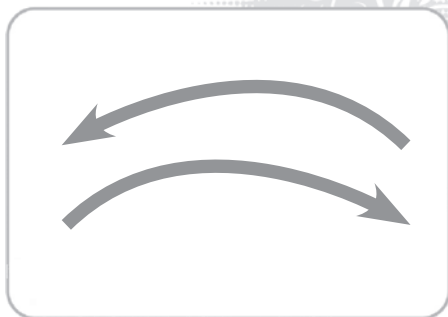
در زندگی روزمره و در طبیعت، خط حضور چشمگیری دارد. به تعبیر دیگر ما به طور روزمره با خط و جلوه‌های گوناگون آن زندگی می‌کنیم. در این زمینه می‌توان مثال‌های متفاوتی ذکر کرد: نقوش خطی روی لباس‌ها و روی فرش زیر پایمان، ردیف سندلی‌ها در سالن امتحانات، خطوط آجرهای چیده شده و در امتداد هم دیوارها، سیم‌ها و تیرهای برق و تنه درختان در کنار خیابان‌ها، جویباری که پیچ و تاب خوران جاری است، شیارهای شخم، درخشش برق و ارتباط خطی برخی از ستارگان در صورت‌های فلکی و گاه خطوطی که بچه‌ها برای بازی کردن به روی زمین می‌کشند و یا خط خط‌هایی که بر سطوح مختلف به وجود می‌آورند، خط نوشتاری، خطوطی که برای ترسیم نقشه یک ساختمان توسط استاد معمار کشیده می‌شود و سرانجام خطوطی که به ابعاد گوناگون توسط یک هنرمند طراح ترسیم می‌شود تا به مفهوم خط، معنا با شکلی خاص تجسم ببخشد.

تنوع مثال‌ها و نمونه‌ها به خودی خود نشان می‌دهد که منظور از خط تجسمی معنایی نسبی از خط است و آن نشان دادن یک حرکت ممتد و پیوسته بر سطح یا در

فضاست. مثلاً یک قطار در حال حرکت از فاصله‌ای دور به صورت یک خط ممتد دیده می‌شود. در حالی که وقتی با قطار مسافرت می‌کنیم در داخل آن هستیم دیگر آن برداشت بصری را نداریم. بنابراین تشخیص و تجسم خط بصری مشروط است به اینکه در چه وسعتی، با چه فاصله‌ای و از کدام زاویه دید عناصر بصری را در یک ترکیب تجسمی قرار دهیم. در تعریف تجسمی خط عبارت است از: حرکت یا شکل ممتد بصری خواه بدون ضخامت و به صورت مجرد و خواه با داشتن ضخامت و برجستگی؛ مثل مرزهای پیرامون محل برخورد دو سطح با زاویه مختلف، مرز حاصل از تباین دو سطح رنگین یا با تیرگی متفاوت و اثر حرکت مداد، قلم‌مو یا یک شیء نوک‌تیز بر یک صفحه.

■ جهت خط

خطوط تجسمی بر اساس جهت حرکت مداوم در یک مسیر کلی به چهار دسته اصلی تقسیم می‌شوند که عبارت‌اند از:



(الف) خطوط عمودی که در طبیعت به شکل تنه درختان، تیرهای برق و ساختمان‌های مرتفع دیده می‌شود. این نوع خط در یک اثر تجسمی ممکن است مفهوم ایستادگی، مقاومت و استحکام باشد و یا صرفاً رابطه مناسبی را از نظر بصری و

زیبایی‌شناسی با سایر خطوط و اشکال یک ترکیب به وجود بیاورد.

(ب) خطوط افقی در طبیعت به صورت سطح زمین، خطوط افق، پهنه دریا، یا یک انسان خوابیده دیده شود. این نوع خط در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن آرامش، سکون و اعتدال باشد و یا صرفاً رابطه مناسبی را از نظر بصری و

زیبایی‌شناسی با سایر خطوط و عناصر یک ترکیب به نمایش بگذارد. خط کشیده یا افقی سرد است و آرام و آرامش بخش. افق حالت استراحت و سکون است و بارنگ‌های سرد به ویژه آبی و سیاه هماهنگ و هم‌بمان می‌باشد. آبی و سیاه رنگ شب است. پس خط افقی، آرام و سرد و هماهنگ آبی و سیاهی شب است. سیاه نهایت رنگ خط افقی و نهایت آرامش یعنی مرگ است. و ظلمات که تاریکی‌ها و سیاهی و تباهی است جز مرگ حقیقی چیزی نیست. آبی، آرامش و سکون نزدیک به مرگ است، ولی از حیات و زندگی بارور است. در رنگ درمانی از ویژگی آرامش بخش آبی برای درمان بیماران استفاده می‌شود. افقی خواب است و حالت خوابیدن و بارور از رویاها و افقی سرد است و مؤثرترین شکل امکانات بیانی سرد می‌باشد.

ج) خطوط مایل که معمولاً در طبیعت به شکل کناره‌های کوه، خط رعد در آسمان و سراسیمگی دیده می‌شود و در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن تحرک، پویایی، خشونت و عدم سکون و ثبات اختیار شود. با این که رابطه مناسبی را از نظر بصری با سایر عناصر یک ترکیب ایجاد می‌کند.

خط اریب خطی است که نسبت به خط افقی و نسبت به خط عمودی میل مساوی دارد، یعنی نسبت به هر دو خط با تنها یک گوشه موضع می‌گیرد و آن گوشه ۴۵ درجه است. این خط نه کشیده است و نه ایستاده، نه سرد است و نه گرم. به عبارت دیگر امکانات بیانی سرد و گرم در آن برابر است. نزول آن به سوی افقی، آن را سرد می‌کند و کشش آن به سوی عمودی گرمش می‌نماید.

در ارتباط با عواطف و احساسات بشری، از شادی و هیجان، اندوه و گرفتگی در آن به نسبت مساوی وجود دارد. شاد و شاداب نیست، ولیکن بار شادی را در خود حمل می‌کند. غم‌انگیز نیست. اما از بار غم و حزن گرانبار است.

نیروی ذخیره‌اش، آن را از پایین و راست به سوی چپ و بالا می‌راند و از دست دادن نیرو آن را به سوی پایین یا راست متوجه می‌کند و به هنگام سقوط دوباره در خود نیرو

ذخیره می‌نماید. این حرکت مثبت است. تغییر جهت حرکت، حرکت منفی می‌آفریند و تداوم دو حرکت در یک مسیر «بردار» «تناوب» ایجاد می‌کند. بنابراین، «امکانات خط آزاد از هر خط راست دیگر بیشتر است». خطوط آزاد در یک سطح، دو وضعیت متفاوت می‌توانند داشته باشند که در ترکیب اثر از اهمیت بسیاری برخوردارند. (د) خطوط منحنی که معمولاً در طبیعت به شکل تپه ماهور، انتشار امواج، پستی و بلندی زمین و حرکت بعضی از جانوران دیده می‌شود و در یک اثر تجسمی ممکن است برای نمایش حرکات سیال و مداوم، ملایمت و ملاطفت به کار گرفته شود یا اینکه صرفاً رابطه مناسبی را از نظر بصری با سایر خطوط و عناصر یک ترکیب ایجاد کند.

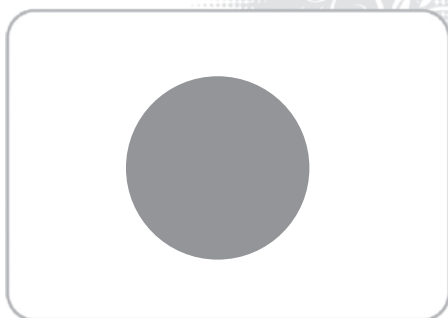
■ سطح

شکلی که دارای دو بُعد باشد سطح نامیده می‌شود. همچنین روی چیزها را نیز سطح می‌گویند. در طبیعت و در پیرامون ماسطوح با اشکال متنوع و حالت‌های مختلفی وجود دارند. سطح چیزها در طبیعت گاهی به صورت هموار و گاه ناهموار و دارای بافت‌ها و نقش‌های مختلفی است.



همه سطح‌ها از سه شکل هندسی دایره، مربع، مثلث یا ترکیبی از آن‌ها به وجود می‌آیند. این شکل‌ها را به طور معمول همه می‌شناسند و در حالی که سطح‌های ساده‌ای به نظر می‌رسند خصوصیات قابل مطالعه‌ای دارند.

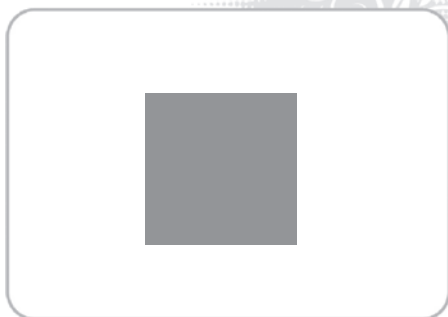
■ دایره



دایره شکل کاملی است که حرکت جاودانه و مداومی را نشان می‌دهد. چرخش و حرکت مداوم اجزای یک ماشین در صنعت، و تکرار حرکت به صورت مستمر در طبیعت مثل آمد و شد فصل‌ها، آمدن شب و روز، هفته‌ها، ماه‌ها و سال‌ها که به عنوان گردش روزگار از آن نام برده می‌شود، آسمان بلند

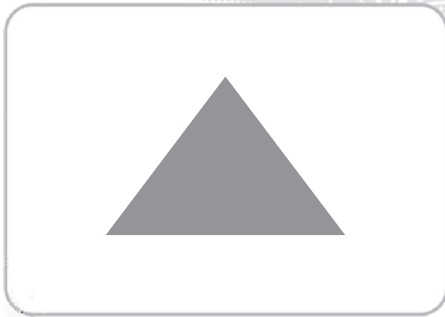
که شعرا به آن را دایره مینایی می‌گویند همه و همه نشان دهنده تناسبی است که میان شکل دایره و اشکال متنوع حیات و طبیعت وجود دارد.

■ مربع



مربع یکی از شکل‌های پایه و ساده هندسی است که از چهار ضلع و چهار زاویه مساوی ساخته می‌شود از تغییرات زاویه‌ها و ضلع‌های مربع، اشکال چهارگوش متنوعی به وجود می‌آید. مربع بر خلاف دایره نماد صلابت، استحکام و سکون است. این شکل مظهر قدرت زمین و در عین حال از زیباترین اشکال هندسی است.

■ مثلث



مثلث متساوی الاضلاع نیز دارای سه ضلع و زاویه مساوی است. هنگامی که این شکل بر سطح قاعده‌اش قرار بگیرد پایدارترین شکل هندسی است و مثل یک کوه استوار به نظر می‌رسد. اما چنان‌چه بر یکی از رأس‌های خود قرار بگیرد حالتی

کاملاً ناپایدار و متزلزل دارد. مثلث به واسطه زوایای تندی که دارد سطحی مهاجم و شکلی ستیزنده دارد که همواره در حال تحول و پویایی است. براساس ترکیب‌هایی از مثلث می‌توان ساختمان‌های بسیاری به وجود آورد. استفاده از مثلث و شبکه‌های مثلثی یک اصل ساختاری در طبیعت به شمار می‌رود.

از تکرار و ترکیب شکل‌های مثلث، مربع و دایره می‌توان سطح‌های متعدد منظم و غیر منظمی به دست آورد هم‌چنان‌که اگر اشکال پیچیده و آلی طبیعت را تجزیه و ساده کنیم مجدداً به اشکال ساده دایره، مثلث و مربع خواهیم رسید.

در هنر تجسمی سطح را به انحاء مختلف می‌توان تجسم بخشید و به وجود آورد. به عنوان مثال از حرکت یک پاره خط در فضا یا بر صفحه در یک جهت خاص سطح ساخته می‌شود، هم‌چنین اگر نقطه‌ای را در دو بعد گسترش دهیم سطح تشکیل می‌شود و به همین ترتیب، فضای تجسمی میان حداقل سه نقطه جدا از هم و یا فضای بین دو پاره خط می‌تواند سطح را تداعی کند. در نقاشی طبیعت‌گرا سطوح نمایش دهنده وجوه مختلف اجسام و اشیاء در طبیعت پیرامون ما هستند و از اتصال آن‌ها به یکدیگر و تغییر شکل آن‌ها در اثر عمق‌نمایی توهم حجم و دوری و نزدیکی به وجود می‌آید. اما در نقاشی انتزاعی سطح‌ها بیانگر و نمایش دهنده شیء خاصی نیستند

و گاه یک اثر انتزاعی فقط از طریق ترکیب چند سطح با بافت‌ها، رنگ‌ها یا تیرگی و روشنی‌های مختلف به وجود می‌آید.

رنگ، تیرگی - روشنی، بافت، شکل و سطوح‌ها ارزش‌های بصری متفاوتی را به نمایش می‌گذارند. سطح ممکن است مستوی یا صاف باشد، مانند دیوار یا کف اتاق، سطح زمین بازی، سطح روی یک کتاب. همچنین سطح ممکن است منحنی باشد، مانند سطوح اشیاء گرد و سقف‌های گنبدی. درعین حال سطوح مختلف ممکن است دارای بافت‌ها، پستی، بلندی و ناهمواری باشد. مثل سطح روی شیروانی، یا سطح‌های موج‌دار.

■ بافت



به طور کلی هر شیء و یا هر شکل، دارای ظاهر خاصی است که به آن بافت می‌گویند. درک کردن بافت از یک طرف به کمک حس لامسه و از طرف دیگر توسط احساس بصری میسر می‌شود و البته گاهی این دو به طور مشترک برای درک کامل تر بافت تأثیرگذار هستند.

انسان معمولاً از طریق لمس کردن اشیاء به خصوصیات آن‌ها از نظر سختی و لطافت، زبری و صافی و هموار بودن و ناهموار بودنشان پی می‌برد. بدین ترتیب، حس لامسه شناختی حسی، مستقیم و بی‌واسطه از اشیاء را به انسان می‌دهد. سپس به کمک سایر حس‌ها این شناخت تکمیل می‌شود.

همان‌طور که ممکن است با دیدن ظاهر اشیاء و بافت سطوح به طور ناخودآگاه به آن‌ها دست بکشیم و لمسشان کنیم تا احساسی را که از طریق بصری از آن‌ها دریافت

کرده‌ایم، تکمیل کنیم.
در هنر تجسمی درک بافت‌های مختلف و مقایسه آن‌ها با یکدیگر تنها با دیدن
و به صورت بصری اتفاق می‌افتد.

■ انواع بافت

بافت بصری عموماً به دو شکل تصویری و ترسیمی به وجود می‌آید:

الف) بافت‌های تصویری

این بافت‌ها معمولاً به صورت شبیه‌سازی از اشکال و اشیاء طبیعت به صورت واقع‌نما ساخته و پرداخته می‌شوند و با رؤیت آن‌ها احساسی را که قبلاً از طریق لمس چیزها تجربه کرده‌ایم مجدداً در ما بیدار می‌کند. مثل بافت اشیاء در تصاویری که در عکاسی از اشیاء ضبط می‌شود و



یا بافت چیزهایی که در آثار نقاشی طبیعت‌گرا توسط هنرمند برای نمایش جنسیت و حالت اشیاء به شکل واقع‌نمایی ساخته و پرداخته شده‌اند. و یا در آثار چسباندنی (کلاژ) که در آن‌ها از خود اشیاء به طور مستقیم استفاده می‌شود، و یا در آثار حجمی و مجسمه‌سازی که در آن‌ها بافت‌های طبیعی و یا تغییر یافته مواد گوناگون دیده می‌شود.

ب) بافت‌های ترسیمی

این بافت‌ها به روش‌های گوناگون تجربی و برای ایجاد تأثیرات بصری خالص به



وجود می آیند. بدون اینکه هدف از ایجاد آن ها نمایش شبیه سازانه در طبیعت باشد . بخش قابل توجهی از تأثیرات بصری در آثار نقاشی انتزاعی، آثار حجمی و آثار گرافیک معاصر ناشی از به کار گرفتن بافت های ترسیمی است که به روش های گوناگونی توسط

هنرمندان با استفاده از مواد مختلف ابداع می شوند.

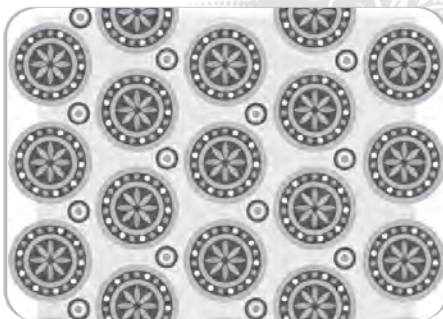
بافت های ترسیمی با استفاده از تراکم و تکرار خطوط در ترکیب های متنوع، و یا با استفاده از لکه های تیره، روشن و رنگی و یا با به کار گرفتن مواد و ابزارهای مختلف به وجود می آیند. تأثیرات بصری این بافت ها بسیار خیال انگیزتر از بافت های لامسه ای و تصویری است.

بافت هایی نیز وجود دارند که تأثیرگذاری و برانگیختن احساس را با تلفیقی از حس بصری و لامسه انجام می دهد. مثل بافت کاهگلی یا نقوش برجسته ای که با رنگ ها و حالت های متنوعی به وجود می آیند.

■ روش های ایجاد بافت

با استفاده از روش های گوناگون می توان بافت های بصری مختلفی ایجاد کرد این روش ها عبارت است از:

با استفاده از سطوح طبیعی مواد مختلف که به روی آن ها مرکب و رنگ مالیده می شود و سپس



برگرداندن آن‌ها به روش چاپ و مهر زدن به روی انواع کاغذ و مقوا. با استفاده از پاشیدن و مالیدن مواد رنگین به روی سطوح گوناگون و یا به کمک انواع قلم‌ها و کاردک‌های نقاشی و یا ابزارهای دیگر از قبیل اسفنج، دستمال کاغذی، پارچه و نخ.

ترسیم و تکرار انواع شکل، خطوط، نقاط و یا نقش مایه‌های خاص در حالت و ترکیب‌های گوناگون.

خراشیدن و تراشیدن و کنده کاری سطوحی که مواد رنگین یا مرکب بر روی آن‌ها مالیده شده است نیز می‌تواند بافت‌های گوناگونی را به وجود آورد. مثلاً با پوشانیدن سطوح یک ورق فلزی آلومینیومی یا یک ورق کاغذ گلاسه با مرکب سیاه و سپس خراشیدن و رنگ‌برداری از آن با ابزار و شیوه‌های گوناگون بافت‌های متنوعی خواهیم داشت که از نظر بصری قابل رؤیت می‌باشند.

چوب، فلز، شیشه، پارچه، سنگ و سایر مواد طبیعی و مصنوعی نیز بافت‌های طبیعی آماده‌ای را ایجاد می‌کنند و گاه به طور مسقیم در یک اثر به کار برده می‌شوند.

■ ایجاد تعادل بصری

به وجود آوردن تعادل در یک اثر تجسمی بستگی به چگونگی ایجاد هماهنگی میان عناصر و اجزاء آن اثر دارد. چشم‌های مخاطبان به طور طبیعی در جستجوی تعادل بصری است. در صورت عدم سازمان‌دهی صحیح نیروهای بصری و خدشه‌دار شدن هماهنگی میان اجزای یک ترکیب، اثر بصری عناصر را باید نسبت به محور افقی و عمودی آن اثر سازمان‌دهی کرد. به عنوان مثال یک سطح سفید به خودی خود هیچ‌گونه واکنشی را باعث نمی‌شود اما به محض ایجاد یک لکه یا یک خط به روی آن معنادار خواهد شد. این موضوع حاکی از تبادیل بصری نیروهایی است که ارتباط متقابل میان لکه‌های تیره و سطح سفید را به وجود آورده‌اند. به بیان دیگر، نوعی ارتباط متقابل بصری میان آن‌ها به وجود آمده که از یک سو باعث معنادار شدن سطح سفید به عنوان زمینه و از سوی دیگر باعث معنادار شدن لکه تیره به عنوان شکل شده است. چشم ما به طور طبیعی در جستجوی یک رابطه متعادل میان آن‌هاست و در عین



حال معنای خاصی را از روابط به وجود آمده استنباط می‌کند.

به همین ترتیب اضافه شدن هر عنصر بصری دیگری به این سطح و لکه روی آن در صورتی می‌تواند رابطه خوشایند بصری را با مخاطب برقرار کند که نسبت هماهنگ و متعادل بین آن‌ها و سطح سفید حفظ شود. در واقع وجود تعادل در یک اثر تجسمی مبین تأثیرگذاری متناسب و هماهنگ همه عناصر در آن ترکیب می‌باشد. چنانچه انرژی بصری همه عناصر به گونه‌ای سامان داده شود که

هیچ بخشی انرژی بصری دیگر بخش‌ها را از میان نبرد و باعث اغتشاش بصری نشود ترکیبی موزون و متعادل به وجود می‌آید. در سامان بخشیدن به یک اثر متعادل، تیرگی - روشنی، رنگ، اندازه و محل قرار گرفتن عناصر بصری در فضای کار دخالت دارند. ضرورت ایجاد تعادل نه تنها در سطوح و آثار دو بعدی بلکه در همه آثار تجسمی به ویژه در مجسمه‌سازی از اهمیتی برخوردار است.

■ انواع تعادل

به طور کلی دو نوع تعادل در آثار تجسمی وجود دارد:

الف) تعادل متقارن:

به کار گرفتن تعادل قرینه ساده‌ترین روش برای ایجاد تعادل بصری است زیرا همه چیز نسبت به محورهای افقی و عمودی که از وسط اثر عبور می‌کنند سنجیده می‌شوند.

تعالد قرینه کاملاً طبیعی و سهل الوصول است و به راحتی قابل درک می‌باشد. به طوری که ایجاد ارتباط با اثر را بدون نیاز به آموزش‌های خاص و تنها به واسطه رفتار فطری به طرز ساده‌ای برای همگان میسر می‌کند. بسیاری از آثار معماری کلاسیک جهان و معماری ایرانی بر این اساس بنا شده‌اند. در وسایل زندگی روزمره مثل ظروف، نقوش فرش و گلیم و بسیاری از آثار نقاش قدیم ایرانی و نقاشی کلاسیک غرب از تعادل متقارن استفاده شده است.

ب) تعادل غیر متقارن:

در این روش ایجاد تعادل بر اساس فاصله شکل‌ها و عناصر نسبت به محورهای افقی و عمودی وسط کادر تعیین نمی‌شود، بلکه انرژی بصری شکل‌ها بر اساس اندازه، جهت، تیرگی - روشنی، رنگ، بافت و شکل جای آن‌ها را نسبت به یکدیگر و نسبت به کادر تصویر مشخص می‌کند.

بر همین اساس انرژی بصری پر تحرک و پویایی در ترکیب‌هایی که از تعادل غیر متقارن استفاده کرده‌اند احساس می‌شود.

در تعادل غیر متقارن سطح بصری اثر به صورتی فعال و پیچیده با مخاطبان ارتباط برقرار می‌کند. هر چه تجربه هنرمند در شناخت و کار با عناصر بصری بیشتر باشد به شکل پخته‌تری می‌تواند عناصر را به صورتی متعادل اما غیر متقارن در ترکیب خود استفاده کند و به همین نسبت هم ترکیب‌های موفق‌تری به وجود آورد. در هنر جدید به واسطه پیچیده‌تر شدن جوامع، شکل زندگی و نگاه مخاطبان آثاری هنری، هنرمندان بیشتر از تعادل غیر متقارن بهره می‌گیرند.

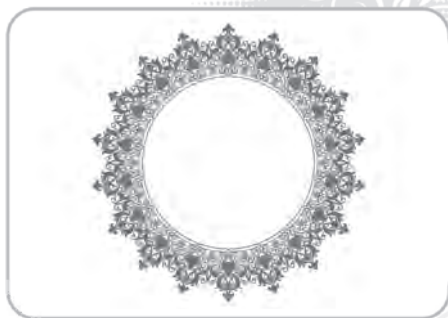
■ نقوش هندسی اسلامی - ایرانی

انسان از کهن زمان در پی کشف راز و رمز نقش‌های هندسی و روابط حاکم بر آن هاست تا در زندگی روزمره خود به کار گیرد؛ مثل طراحی وسایل مورد نیاز زندگی، طراحی بنا، تقسیمات زمین و ... و نیز در طول زمان با خلاصه کردن تصویر و تبدیل آن به اشکال هندسی و به کارگیری آن‌ها در تزیینات بسیار کوشیده است. آسان بودن

ترسیم اشکال هندسی و استفاده از نظم هندسی حاکم بر طبیعت باعث شده است این بیان تصویری در بیشتر تمدن ها از جایگاه خاصی برخوردار باشد. از آن جمله، نقوش هندسی روی ظروف سفالی، زیراندازها، معماری اسلامی-ایرانی و... گنجینه ارزشمندی است که راستی باید بر آن بالید.

یک نقش هندسی سنتی، معمولا از تکرار یک یا چند شکل هندسی تشکیل شده است. این اشکال به عنوان نقش مایه به دلیل شباهتی که به عناصر طبیعی یا اشیا دارند، نامگذاری شده اند.

(گروهی از این تصاویر به عنوان نمونه در پایان کتاب ارائه شده است).





مبانی طراحی و نقاشی

سال اول
دوره راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای



نقطه

شماره صفحه

۱۰

شماره درس

۱

■ دانستنی های معلم

نقطه یکی از عناصر مهم در «مبانی هنرهای تجسمی» است. وقتی از نقطه در هنرهای تجسمی نام می بریم، منظور چیزی است که دارای تیرگی و روشنی، اندازه و گاهی جرم است و در عین حال ملموس و قابل دیدن است. از این نظر، تشابهی میان این مفهوم از نقطه با آن چه در ریاضیات نقطه گفته می شود، وجود ندارد.

نقطه ها در طبیعت بسیار متنوع اند. گاه حجم های بسیار بزرگی اند که از دور «نقطه» به نظر می آیند؛ مثل ستارگان آسمان، و گاه بسیار کوچک تر، مثل دانه های شن، قطره های باران و

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با «نقطه»
- آشنایی دانش آموز با نقطه در قالب اشکال طبیعی.
- تذکر: دانش آموز باید بتواند برخی اشیاء و اشکال طبیعی را از نظر ذهنی و عملی به نقطه تبدیل کند و با نقطه به برخی اشیا و اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|------------------------------------|------------------------|--------------|----------------|
| - مداد نرم گروه B | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ سفید A4 | | | |
| - چسب مازیکی | | | |
| - مقوای سیاه | | | |
| - دستگاه پانچ | | | |
| - تصویر هایی از طبیعت با نمود نقطه | | | |
| - مداد رنگی | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- دانش آموز را با مداد های گروه B آشنا کنید.
- دانش آموز را با کاغذ A4 و اندازه آن آشنا کنید.
- شیوه کار با چسب مازیکی را به او آموزش دهید.
- او را با کار دستگاه پانچ (سوراخ کن کاغذ) آشنا کنید.

■ راهنمای تدریس

با تصاویر از قبل آماده شده یا تصاویر موجود در این کتاب، دانش آموز را به فضای درس وارد می کنیم.

تصاویر را به طور جداگانه و به ترتیب از ساده به پیچیده و آسان به مشکل نشان می دهیم.

۱- ابتدا از عکس یا تصویر شب پرستاره آغاز می کنید و از آن ها می خواهید درباره عکس صحبت کنند و بگویند ستاره ها چه شکلی هستند.

- حالا از آن ها بخواهید با مداد خود روی کاغذ مانند آن را بکشند.

۲- از آن ها بخواهید نقطه ها را بزرگ و بزرگ تر بکشند (تذکر: از مداد رنگی نیز

می توانند استفاده کنند (نارنجی و قرمز) حتی آن ها را رنگ کنند.
 - عکس میوه های درون ظرف (پرتقال و سیب قرمز) را نشان دهید و بخواهید با
 نقطه های رنگی که کشیده اند، مقایسه کنند.
 تصویر های دیگری نیز (تصویر میوه های رنگی درون ظرف، بوته های یک دشت،
 ریزش برف و ...) را به آن ها ارائه دهید و بپرسید چه چیزهای دیگری آن ها را به یاد
 نقطه می اندازد؟



۳- حالا تمرین های درس را از روی کتاب آغاز کنید.



بکوشید همه دانش آموزان در تمرینات درس ها
 شرکت کرده باشند، درباره آن ها صحبت کنند

خط مستقیم عمودی-افقی

شماره صفحه

۲۲

شماره درس

۶

■ دانستنی های معلم

در زندگی روزمره و در طبیعت «خط» حضور چشمگیری دارد؛ به بیان دیگر، ما به طور روزمره با «خط» در جلوه های گوناگون آن زندگی می کنیم. در این زمینه می توان مثال هایی متفاوت بیان کرد؛ از جمله: نقوش خطی روی لباس و فرش، ردیف صندلی ها در سالن اجتماعات، خطوط آجرهای چیده شده در امتداد دیوار، سیم ها، تیرهای برق و تنه درختان در کنار خیابان ها، جویباری که با پیچ و تاب جاری است؛ شیارهای شخم، درخشش و رعد و برق آسمان و ...^۱

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با خط های «عمودی-افقی»
- آشنایی دانش آموز با خط (افقی- عمودی) در قالب اشکال طبیعی.
تذکر: دانش آموز باید بتواند خط های مستقیم (افقی- عمودی) را در طبیعت و اطراف خود تشخیص دهد و خود با رسم این خطوط به برخی اشکال طبیعی دست یابد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-------------------------|-----------------------|--------------|----------------|
| - مداد نرم یا مداد شمعی | کلاس- محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ سفید A4 | | | |
| - تیغ موکت بری | | | |

۱ - به نقل از کتاب مبانی هنرهای تجسمی چاپ فنی و حرفه ای، ۱۳۸۶

■ فعالیت های آماده سازی:

تیغ موکت بری (کاتر) را به دانش آموز نشان داده، شیوه کار با آن را آموزش دهید. هم چنین، روش تعویض تیغ موکت بری را نیز به دانش آموز بیاموزید.

■ راهنمای تدریس

با تصاویر از قبل آماده شده یا تصاویر موجود در این کتاب، دانش آموز را به فضای درس وارد می کنیم.

تصاویر را به طور جداگانه از ساده به پیچیده و آسان به مشکل به آن ها نشان می دهیم.

۱- ابتدا از تصویر «تنه های درختان ایستاده» آغاز کنید و بپرسید که درختان چه شکلی هستند. سپس از آن ها بخواهید از بالا به پایین یا از پایین به بالا خط های مستقیم (عمودی) بکشند (نظارت و راهنمایی شما لازم است).

۲- یک بار دیگر تصویر های درختان ایستاده را نشان دهید و از آن ها بخواهید با خط هایی که کشیده اند، مقایسه کنند.

۳- ترتیبی دهید تا یکی از دانش آموزان وسط کلاس «صاف» بایستد. حالا از بچه ها بخواهید «خط» او را بکشند. سپس یک دانش آموز دیگر به او اضافه کنید، دوباره بخواهید در کنار خط قبلی خط این دانش آموز را هم بکشند و این کار را تا چند دانش آموز ادامه دهید.

۴- به آن ها بگویید که نام این خط «خط عمودی» است و چند بار تکرار کنید.

۵- حالا تصویر دیگری که نشان دهنده خط «افقی» است به او نشان دهید و مراحل بالا را تکرار کنید.

۶- از دانش آموزان بخواهید روی زمین یا در نماز خانه به طور افقی بخوابند و شما مراحل بند ۳ را تکرار کنید.

۷- به دانش آموزان بیاموزید که نام این خط «خط افقی» است و چند بار این را تکرار کنید.

حالا تصاویر دیگری چون «تیرهای چراغ برق» یا «سیم های افقی برق» و ... به آن ها نشان دهید و از آن ها بپرسید که کدام یک، آن ها را به یاد «خط عمودی» و کدام یک، آن ها را به یاد «خط افقی» می اندازد.



می توانید با در نظر گرفتن مهارت های فردی و
میزان وقت دانش آموز تمرین های خارج از کلاس
برای او در نظر بگیرید

خط مستقیم / خط مورب

شماره صفحه

۳۴

شماره درس

۱۱

■ دانستنی های معلم

«خط مورب» یکی دیگر از انواع خط های مستقیم است که در طبیعت و محیط اطراف، می توان نمود آن را یافت؛ مثل تیر چراغ برق یا تنه درختی که در حال افتادن است، رگبار باران یا بارش تیرهای رها شده از کمان و

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با «خط مورب»
- آشنایی دانش آموز با خط های مستقیم (مورب) در قالب اشکال طبیعی.
تذکر: دانش آموز باید بتواند خط های مستقیم (مورب) را در طبیعت و اطراف خود تشخیص دهد و با رسم این خط ها به برخی اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|----------------|
| - مداد نرم یا مداد شمعی - کاغذ سفید A4 - تیغ موکت بری - تصویرهایی از طبیعت با نمود خط های مورب | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ راهمای تدریس

با تصاویر از قبل آماده شده یا تصاویر موجود در این کتاب، دانش آموزان را به فضای درس وارد می کنیم.

تصاویر را به ترتیب از ساده به مشکل و به طور جداگانه نشان می دهیم.

۱- ابتدا از عکس تیر چراغ برقی که در حال افتادن است، آغاز کنید.

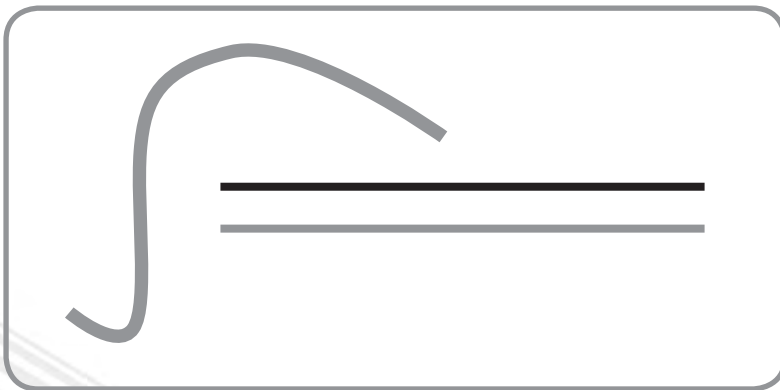
الف- از آن ها بخواهید خط آن را بکشند. در این درس، دانش آموزان بعد از تجارب قبلی باید به راحتی بتوانند این خط را رسم کنند.

ب- حالا تصویرهای بعدی (تیرهای رها شده و بارش باران سیل آسا) را نشان دهید و از آن ها بخواهید خط هایش را بکشند.

پ- حالا نام این خط را معرفی کنید و از آن ها بخواهید چند بار تکرار کنند.

ت- از آن ها بپرسید که آیا می توانند مثال های دیگری بزنند.

۲- تمرین های درس را از روی کتاب آغاز کنید.



خط منحنی

شماره صفحه

۴۶

شماره درس

۱۶

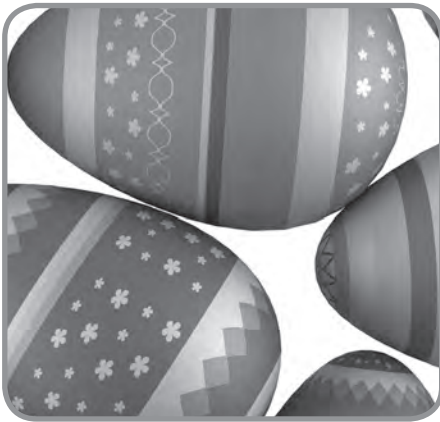
■ دانستنی های معلم

یکی دیگر از انواع خط، «خط منحنی» است. این خط در طبیعت بسیار دیده می شود؛ مثل پیچ و تاب یک رودخانه در پهنه ی یک دشت، انحناهای یک ابر، حرکت زیبا و نرم بال پرندگان.

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با «خط منحنی»
- آشنایی دانش آموز با «خط منحنی» در قالب اشکال طبیعی.
- تذکر: دانش آموز باید بتواند «خط منحنی» را در طبیعت و اطراف خود تشخیص دهد و با رسم این خط به برخی اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|----------------|
| - مداد نرم یا مداد شمعی | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ سفید A۴ | | | |
| - تصویرهایی از طبیعت با نمود خط های منحنی | | | |



■ راهنمای تدریس

با تصاویر از قبل آماده شده یا تصاویر موجود در کتاب، دانش آموز را به فضای درس وارد می‌کنیم.
تصاویر را به ترتیب از ساده به مشکل و به طور جداگانه نشان می‌دهیم.

- ۱- ابتدا از عکس تپه‌های ساده یا ... شروع کنید و از آن‌ها بخواهید خط فرضی آن را بکشند.
- ۲- حالا تصویرهای بعدی را ارائه دهید و از آن‌ها بخواهید خط فرضی آن‌ها را نیز بکشند.
- ۳- حالا نام این خط را معرفی کنید و از آن‌ها بخواهید نام خط را چند بار تکرار کنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید مثال‌های دیگری درباره‌ی «خط منحنی» بزنند.
- ۵- تمرین‌های درس را از روی کتاب آغاز کنید.

- به دانش آموزان بیاموزید که برای کار نهایی خودارزش‌قائل شوند و از آن به خوبی نگه‌داری کنند.
- بهتر است کار نهایی روی مقوای ترجیحاً خاکستری چسبانده شود.
- لازم است تصویر از هر طرف به تساوی فاصله داشته باشد.

خط شکسته

شماره صفحه

۵۴

شماره درس

۱۹

■ دانستنی های معلم

این خط از ترکیب چند خطّ مورب به دست آمده و دارای گوشه های تیزی است. رعد و برق آسمان، منظره ای از ویرانی یک زمین لرزه و... ما را به یاد این خط می اندازد.

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با «خطّ شکسته»
- آشنایی دانش آموز با «خطّ شکسته» در قالب اشکال طبیعی.
- تذکر: دانش آموز باید بتواند «خط های شکسته» را در طبیعت و اطراف خود تشخیص دهد و با رسم این خط ها به برخی اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|----------------|
| - مداد نرم یا مداد شمعی | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ سفید A4 | | | |
| - تصویرهایی از طبیعت با نمود خط های منحنی | | | |

■ راهنمای تدریس

با تصاویر از قبل آماده شده یا تصاویر موجود در این کتاب، دانش آموز را به فضای درس وارد می‌کنیم. تصاویر را به ترتیب از ساده به مشکل و به طور جداگانه نشان می‌دهیم.

- ۱- ابتدا تصویری از یک رد و برق را به دانش‌آموزان نشان دهید و بخواهید خط‌های فرضی آن‌ها را روی کاغذ، با مداد بکشند.
- ۲- حالا تصویرهای بعدی را نشان دهید و از آن‌ها بخواهید خط‌هایشان را بکشند. این تصویرها می‌تواند چندکوه نوک تیز، تکه شیشه‌های شکسته شده یا باشد.
- ۳- حالا نام این خط را معرفی کنید و از آن‌ها بخواهید نام خط را چند بار تکرار کنند.
- ۴- از دانش‌آموز بپرسید که آیا می‌توانند مثال‌های دیگری بزنند.
- ۲- تمرین‌های درس را از روی کتاب آغاز کنید.



رنگ آمیزی یک نقش اسلامی- ایرانی

شماره صفحه

۶۲

شماره درس

۲۲

■ دانستنی های معلم

نقش «شمسه» یکی از نقش های زیبای سنتی ایرانی است که نقشه های ساده تا پیچیده آن را روی گنبد ها و کاشی کاری های ایرانی به فراوانی می بینیم.

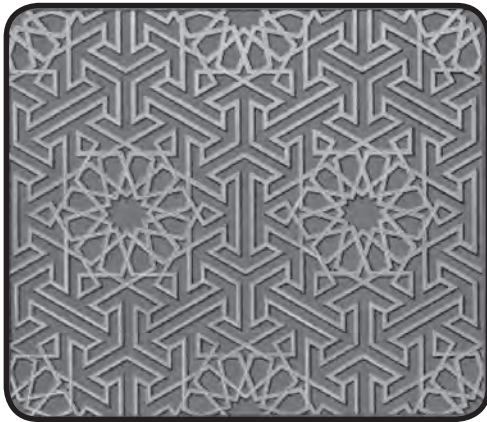
■ اهداف آموزشی

- دانش آموز یکی از نقش های سنتی ایرانی را فقط در حد آشنایی مشاهده کند.
- مهارت نسبی رنگ آمیزی درون یک نقش را به دست آورد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|--------------|------------------|
| - مداد رنگی | کلاس | فردی - گروهی | - یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ سفید A4 | | | |
| - خط کش | | | |
| - تصویرهایی از طبیعت با نمود خط های منحنی | | | |

■ روش تدریس

- برای دانش آموز کادرهایی به اندازه های متفاوت بکشید.
- از آن ها بخواهید با دقت مدادهای رنگی خود را با مداد تراش تیز کنند.
- به آن ها بیاموزید که چگونه درون کادرها را با مداد رنگی و در یک جهت رنگ آمیزی کنند.
- دقت کنید که از کادرها بیرون نزنند.
- دقت کنید درون کادرها یک نواخت رنگ شده باشد و سفیدی های کاغذ پیدا نباشد.
- بدون ذکر نام «شمسه» توجه دانش آموزان را به تصاویر جلب کنید.





مبانی طراحی و نقاشی

سال دوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای



ترکیب بندی نقطه رنگی

شماره صفحه

۱۰

شماره درس

۱

■ دانستنی های معلم

نقطه تجسمی ممکن است به وسیله یک ابزار اثر گذار به وجود آید؛ مثل اثر یک مداد یا فشار ضربه ی چیزی سفت به روی یک سطح. ستاره های روشن یا لکه سفید ماه در پهنه آسمان، یک تک درخت در پهنه دشت، جا پاهای به جا مانده بر ساحل شنی کنار دریا، یک پرنده یا یک لکه ابر به عنوان نقاط تجسمی در طبیعت تصور می شوند. وقتی به دشتی پر از گل از دور نگاه می کنیم، گل ها از دور به شکل نقطه هایی تجسمی دیده می شوند که از نزدیک از گل برگ ها و شاخه ها به وجود آمده اند.

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با نقطه های فرضی به شکل دایره، مربع و مثلث، در قالب شکل های طبیعی و انتزاعی (ذهنی).
- دانش آموز باید بتواند برخی اشیاء و اشکال طبیعی را از نظر ذهنی و عینی به نقطه هایی به شکل دایره، مربع و مثلث تبدیل کند یا با این نقطه ها به برخی اشیاء و اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--|------------------------|--------------|------------------|
| - مداد نرم گروه B - کاغذ سفید A4 - پاک کن - مداد رنگی - شابلون های دایره، مربع و مثلث - تصاویری از طبیعت با نمود نقطه | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | - یک جلسه آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- تهیه تصویری مانند هواپیما، کوه، درخت، بوته و ... از بزرگ به کوچک (مثال؛ ابتدا تصویر هواپیما از نزدیک سپس همان هواپیما کمی دور تر تا تبدیل آن به نقطه).
- دانش آموز را با شیوه کار شابلون ها آشنا کنید (دایره، مربع و مثلث).

■ راهنمای تدریس

- دانش آموزان را با کمک تصاویر به فضای درسی وارد می کنیم.
- ۱ - تصویرها را از ساده به مشکل و از بزرگ به کوچک به دانش آموزان نشان دهید.
- ۲ - تصویرهای تهیه شده (فعالیت آماده سازی) که بتواند نقطه های (دایره، مربع و مثلث) را در اندازه های مختلف تداعی کند، به دانش آموزان نشان دهید.
- ۱ - ۲ - این اشکال هر چه کوچک تر باشند، تداعی نقطه را بیش تر می کنند.
- ۳ - از آن ها بخواهید شکل های دیده شده در تصاویر را در قالب نقطه بر روی کاغذ بکشند. این نقطه ها می توانند در شکل ها و اندازه های مختلف باشند.
- ۴ - دانش آموزان بهتر است شکل های کشیده شده را رنگ کنند.



ترکیب بندی خط افقی، عمودی و مورّب رنگی

شماره صفحه

۱۸

شماره درس

۴

■ دانستنی های معلم

- خط عنصر اصلی در طراحی است. ترسیم خطوط در اطراف یک شکل می تواند تصویر اشیا را به نمایش بگذارد؛ خطوط عمودی در طبیعت به شکل تنه درختان، تیرهای برق و...؛ این خط در اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن مقاومت و استحکام به کار رود.
- خطوط افقی در طبیعت به شکل خط افق، پهنه دریا، یا یک انسان خوابیده می شوند؛ این خط در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن آرامش، سکون و اعتدال به کار رود.
- خط های مایل در طبیعت به شکل کناره های کوه، خط رعد در آسمان و سراسیمگی دیده می شوند و در یک اثر تجسمی ممکن است برای نشان دادن تحرک، پویایی، خشونت و عدم سکون و ثبات به کار رود.

■ اهداف آموزشی

دانش آموز باید بتواند برخی اشیا و اشکال طبیعی را از نظر ذهنی و عملی به خط های عمودی - افقی - مایل تبدیل کند و با این خطوط به برخی اشیا و اشکال طبیعی برسد.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|------------------|
| - کاغذ سفید A4 - پاک کن - مداد رنگی یا مداد شمعی - مقوای رنگی - تصاویری از طبیعت با نمود خط مستقیم (افقی، عمودی و مورب) | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | - یک جلسه آموزشی |

■ راهنمای تدریس

دانش آموز را به کمک تصاویر موجود، به حیطه درسی وارد می کنیم.

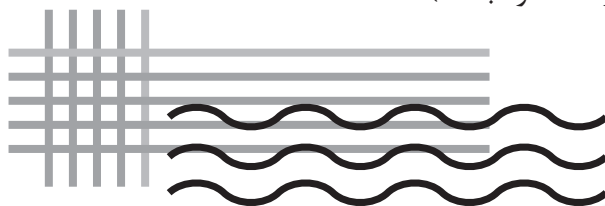
۱ - تصویرها را از ساده به مشکل به دانش آموزان نشان دهید.

۲ - بهتر است با تصویر تنه های درختان عمودی آغاز کنید. دانش آموزان خطّ مورد نظر را تشخیص دهند و آن را با مداد رنگی یا شمعی طراحی کنند. در صورت داشتن وقت، عکس های دیگری که تداعی خط های عمودی را بکنند به آن ها نشان دهید.

۳ - تصویر بعدی را که تداعی خطّ افقی می کند، نشان دهید و طبق شیوه بالا عمل کنید.

۴ - تصویر بعدی را که تداعی خطّ مورب می کند نشان دهید و طبق شیوه بالا عمل کنید.

۵ - دانش آموز در انتها بر روی یک صفحه کاغذ، هر خط را با یک رنگ طراحی کند. (رنگ ها می تواند دلخواه باشد.)



ترکیب بندی نقطه (مربع، مثلث و دایره) و خط (افقی، عمودی، مورب و منحنی) به صورت سیاه و سفید، و رنگی

شماره صفحه

شماره درس

۴۶، ۳۶، ۲۶
و ۶۴، ۵۶
۷۴

۱۴، ۱۱، ۷
و ۲۰، ۱۷
۲۳

■ دانستنی های معلم

از نقطه ها با شکل های هندسی کوچک و نیز از خط های مستقیم صحبت کرده ایم. حال در این درس به ترکیب نقطه با شکل مربع و خط های افقی و عمودی می پردازیم. بهتر است بدانیم بعضی اشکال اطراف زندگی ما از این ترکیب ها شکل گرفته اند.

■ اهداف آموزشی

- آشنایی دانش آموز با ترکیب «نقطه به شکل مربع» و «خط های مستقیم» (افقی و عمودی) در قالب اشکال طبیعی و انتزاعی.
- دانش آموز باید بتواند برخی اشیا و اشکال طبیعی را از ذهنی و عملی به نقطه هایی به شکل مربع و خط های مستقیم (افقی و عمودی) تبدیل یا با آن ها به اشیا و اشکال طبیعی برسد.

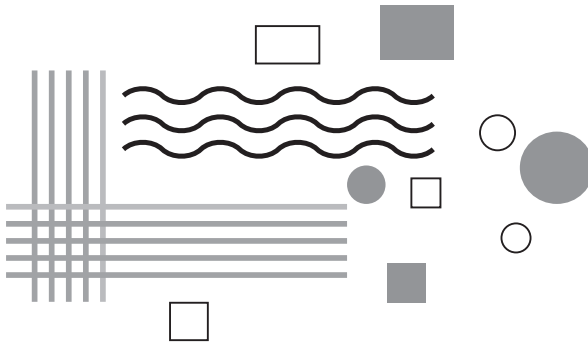
| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|----------------|
| - کاغذ سفید A4 - مداد رنگی یا مداد شمعی - شابلون های مربع - تصاویری از طبیعت با نمود خط و نقطه | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- دوباره شابلون مربع را به دانش آموزان نشان دهید و طرز کار با آن را یادآوری کنید.
- گفتنی است هر چه مربع ها کوچک تر شوند، تصویر صحیح تری از نقطه به ما می دهند.

■ راهنمای تدریس

- با عکس های از پیش آماده شده وارد فضای درس می شویم.
- ۱ - تصویری را که در درس «اول» برای ما نماد نقطه به شکل مربع داشت، به دانش آموزان نشان دهید. از آن ها بخواهید دوباره نقاط مربع شکل را روی کاغذ خود طراحی کنند.
 - ۲ - تصویرهایی را که در درس «دوم» برای ما نماد خط های افقی و عمودی داشت، به دانش آموزان نشان دهید و از آن ها بخواهید بر روی صفحه ای که نقطه ها را طراحی کرده اند، این خط ها را نیز رسم کنند.
 - ۳ - حالا عکس یک برج شهری ساده را نشان دهید و از دانش آموزان بخواهید خط های عمودی و افقی تصویر را طراحی و سپس از نقطه های مربع شکل به جای پنجره استفاده کنند.
 - ۴ - می توانید نمونه های بیش تر تمرین کنید؛ این نقطه های مربع شکل تا حد امکان کوچک و به نقطه نزدیک باشند.





مبانی طراحی و نقاشی

سال سوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای



شناخت و ایجاد بافت های گوناگون

شماره صفحه

۲۶۱۰

شماره درس

۶۰۱

■ دانستنی های معلم

اشیای مختلف در طبیعت هر یک دارای شکل و رنگ معینی اند که می توانیم به وسیله ی این دو عامل آن ها را از یکدیگر تشخیص دهیم ولی اگر اشیا را به دقت بررسی کنیم، متوجه می شویم که علاوه بر شکل و رنگ، به عامل مهم دیگری نیز باید توجه کنیم. این عامل به جنسی که اشیا از آن ساخته شده اند، مربوط است که آن را بافت یا texture (چگونگی رویه ی سطح) می نامند و خصوصیاتِ چون زبری و نرمی را نیز به ذهن متبادر می سازد. خصوصیت بافت در یکنواختی آن است و چشم انسان همیشه آن را به صورت سطح می بیند.^۱

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با یکی از عناصر مهم بصری به نام «بافت»
- ۲- توانایی تشخیص بافت اشیا از طریق حواس لامسه و بینایی یا هر دو باهم
- ۳- توانایی ایجاد بافت های گوناگون با وسایل مختلف (به صورت ساده)

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-------------------------------|-----------------------|-------------|----------------|
| - آب رنگ سیاه | کلاس- محیط اطراف کلاس | فردی- گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ گلاسه | | | |
| - مسواک زبر | | | |
| - برگ های درخت چنار | | | |
| - سنباده | | | |
| - پارچه ی مخمل | | | |
| - چند تصویر نشان دهنده ی بافت | | | |

۱- مبانی هنرهای تجسمی (۲)- فنی و حرفه ای (گرافیک- طراحی دوخت)، ص ۵۷، پاراگراف اول.

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- قبلا از دانش آموزان بخواهید از هر نوع کاغذ، مقوا، پارچه و... که در خانه دارند، تکه‌ای کوچک همراه بیاورند.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به گروه های کوچک تقسیم شوند و تکه هایی را که آورده اند، تماشا کرده، درباره ی شکل و سطح آن گفت و گو کنند.
- ۳- درباره ی ویژگی های زبری و نرمی اشیا و سطح در کلاس گفت و گو کنید.

■ راهمای تدریس

- ۱- چند برگ درخت، سنباده، پارچه و تعدادی عکس در کلاس همراه داشته باشید.
- ۲- ابتدا به همه ی دانش آموزان برگ های خشک، پارچه ی مخمل، سنباده و... نشان دهید و از آن ها بخواهید روی هر کدام دست بکشند و بگویند چه حسی به آن ها دست می دهد؟ کدام زبر است؟ کدام نرم است؟ یا کدام هموار است و کدام ناهموار است؟ حالا دانش آموزان می توانند با مالیدن دست به اطراف و وسایل کلاس حس خود را به ما بگویند.
- ۳- عکس ها را به آن ها نشان دهید (مثل عکس یک دیوار سیمانی، عکس توده های ابر و...) سپس از آن ها بخواهید حس خود را هنگام دیدن آن ها به ما بگویند.
- ۴- به بچه ها تفهیم کنید که به این رویه ی ظاهری اشیا که با دیدن یا لمس کردن قابل درک است، «بافت» می گویند.
- ۵- حالا برنامه های درسی کتاب را مرحله به مرحله انجام دهید.

ایجاد بافت با استفاده از شیوه های خراش

شماره صفحه

۴۶-۳۴

شماره درس

۱۳-۹

■ اهداف آموزشی

دانش آموز باید بتواند به وسیله ی رنگ آمیزی بر مقوا و خراش آن توسط شیء نوک تیز با شیوه ای از نقاشی آشنا شود.

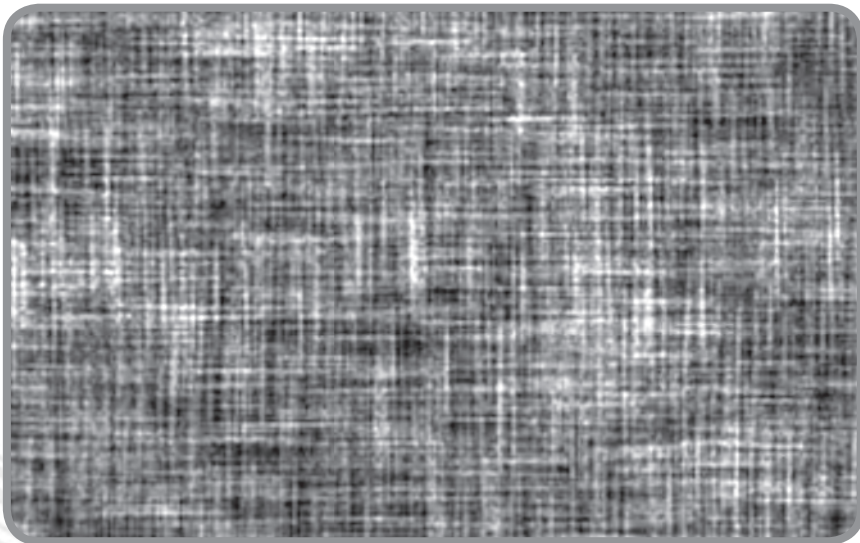
| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|------------|----------------|
| - مقوای گلاسه - خط کش - پاستل رنگی - مداد - جوهر رایید - قلم موی نرم | کلاس | فردی | یک جلسه آموزشی |

■ راهنمای تدریس

یک برگ کاغذ گلاسه روی میز قرار دهید، سپس با قلم موی بزرگ نرم و با مرکب سیاه رنگ، بخشی از سطح گلاسه را رنگ کنید. حالا چند دقیقه صبر کنید تا خشک شود.

اکنون به وسیله‌ی شیء نوک تیز روی سطح سیاه رنگ را خراش دهید تا شکلی که دوست دارید بر روی آن کنده شود.

در مراحل بعد، می‌توانید روی سطح سیاه رنگ را با پاستل رنگی بپوشانید و دوباره روی آن را با رنگ دیگری بپوشانید. بعد از خشک شدن به وسیله‌ی شیء نوک تیز روی آن را خراش دهید تا به شکل مورد نظر خود دست یابید. این بار، رنگ‌های مختلفی در صفحه‌ی ما خود نمایی می‌کند و کار جذاب‌تر خواهد شد.



ایجاد بافت با استفاده از شیوه های خراش

شماره صفحه

۶۰

شماره درس

۱۸

■ دانستنی های معلم

نقش اسلیمی یکی از نقش های زیبای سنتی ایرانی است که ما آن را در فرش ها و پارچه های سنتی ایرانی، نقوش تذهیب و ... به فراوانی می بینیم .

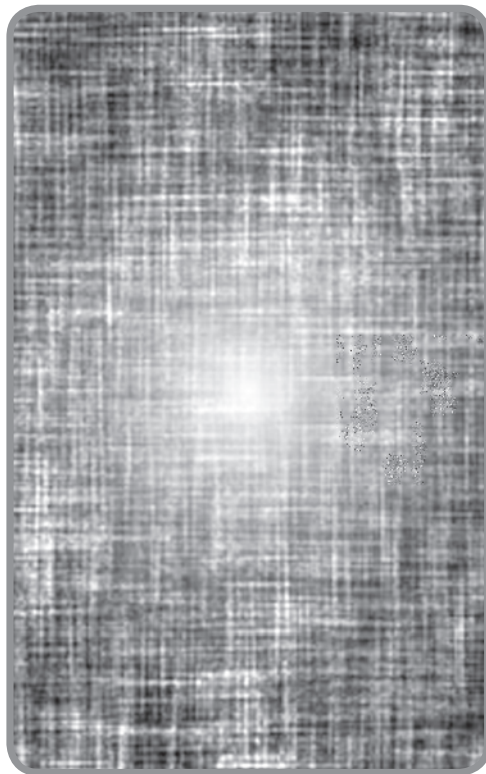
■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با روش خراش دادن
- ۲- توانایی انجام یک نقاشی آزاد با روش خراش دادن.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--|-------------|------------|----------------|
| - کاغذ A۴ | کلاس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - مداد شمعی (پاستل روغنی) | | | |
| - ابزار نوک تیز (مانند مداد اتود بدون مغزی) | | | |

■ راهنمای تدریس

- از دانش آموزان بخواهید صفحه‌ی نقاشی خود را با مداد شمعی (پاستل روغنی) بپوشانند (بهتر است برای این کار از رنگ های تیره استفاده کنند).
- اکنون از آن ها بخواهید نقاشی مورد نظر خود را به وسیله‌ی یک شیء نوک تیز بر روی سطح رنگ آمیزی شده اجرا کنند.



بافت های برجسته و فرو رفته

شماره صفحه

۶۶

شماره درس

۲۱

■ دانستنی های معلم

ما می توانیم با مواد و ابزار مختلف به نقش های دلخواه خود دست یابیم. این نقش ها می توانند برجسته یا فرو رفته باشند که دارای ارزش بصری یکسان هستند و می توان این نقش ها را طوری جهت دار کرد که در نهایت با رنگ آمیزی، به یک قاب تزئینی زیبا دست یافت.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با روش های ایجاد بافت های گوناگون برجسته و فرو رفته با مواد و مصالح ساده
- ۲- تهیه ی یک کار تزئینی ساده با استفاده از روش یاد شده

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|------------|----------------|
| مقوا | کلاس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| چسب چوب | | | |
| دستمال پارچه ای یا کاغذی | | | |
| شانه، سکه یا هر شیء دیگر برای ایجاد نقش | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- دانش آموزان را با چسب چوب و ویژگی های آن به طور ساده آشنا کنید.
- درباره ی کاربرد مهارت های متنوع چسب چوب در کلاس گفت و گو کنید.
- از دانش آموزان بخواهید گل سفالگری یا خمیر مجسمه سازی را به صورت لوحه ای تخت کرده، و روی آن را با انگشت یا هر وسیله ی دیگری که دوست دارند، خط و نقش ایجاد کنند.

■ راهنمای تدریس

- اجازه دهید دانش آموزان روی مقوا را به کمک کاردک، قشر ضخیمی از چسب چوب بمالند.
- از دانش آموزان بخواهید با انگشتان دست خود روی آن هر نقشی که دوست دارند، طراحی کنند.
- دانش آموزان می توانند این بازی را تا آن جا که دوست دارند، ادامه دهند تا مهارت لازم را به دست آورند.
- تمرین های درس را آغاز کنید.

بخش کاردستی و چاپ

دوره

راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای



مقدمه

این بخش که عنوان کلی کاردستی و چاپ را به خود اختصاص داده است، شامل انواع فعالیت های کاغذ و تا، کاغذ و برش، کلاژ، حجم سازی و چاپ می باشد. هنرهای یاد شده برای آموزش در مدارس بسیار مناسب هستند. چرا که هم ملموس و مرتبط با زندگی روزمره اند و هم جذاب و مفّرح. در طی انجام این فعالیت ها، دانش آموزان به افزایش مهارت های خود در زمینه های گوناگون می پردازند و به آموخته های خود عمق و پختگی می بخشند. دقت در طبیعت پیرامون، توجه به زیبایی، همخوانی و تضاد رنگ ها، بازیافت مواد بلااستفاده و ... از جمله مواردی هستند که در این بخش مورد توجه قرار می گیرد.

■ اهداف آموزشی

بخش کاردستی و چاپ اهداف آموزشی متعددی را دنبال می کند. بخشی از این اهداف کلی و عمومی بوده که تقریباً در تمامی دروس مشترک هستند و به منظور پرهیز از تکرار در زیر به آن ها اشاره شده است.

- افزایش دقت و توجه
- افزایش هماهنگی چشم و دست
- افزایش مهارت های حرکتی
- تقویت تفکر خلاق
- تخلیه بار عاطفی و هیجانی

بخش دیگر اهداف که اختصاصی هر درس می باشند، که در راهنمای تدریس هر درس مورد اشاره قرار گرفته است.

■ چاپ

چاپ فرایندی است که طی آن با استفاده از انواع وسایل و ابزار و هر آن چه در طبیعت یافت شود، می توان آثار و علائمی را بر روی سطح مورد نظر به وجود آورد.

مقدمه

بشر در گذشته دور با شیوه های ساده چاپ آشنا بوده است. در واقع، نیاز انسان به ثبت نشانه ها، علائم، خط و سپس نگه داری و تکثیر آن ها، موجب شد تا اولین تلاش ها برای ساخت قالب ها و ابزار چاپ صورت گیرد.

«بیش از پنج هزار و پانصد سال پیش اولین نوشته در مصر به شکل علائمی روی لوح های سفالی پا به عرصه ظهور گذاشت.»^۱

«در قرن نهم میلادی نیز چینی ها با استفاده از مهرهای چوبی کنده کاری شده شیوه جدیدی از چاپ را ایجاد کردند.»^۲

امروزه چاپ به صنعتی عظیم تبدیل شده است که با استفاده از دستگاه های الکترونیکی و رایانه ای در زمانی بسیار اندک، صفحاتی بسیار از نوشته ها، تصاویر و ... را با رنگ و کیفیتی عالی چاپ و تکثیر می کند.

ولی هنوز هم چاپ برای اجرای کارهای هنری و تزئینی، انواع روش های سنتی و دستی کاربرد دارد. مانند ساخت مُهر با میوه جات، ساخت مُهر با اسفنج، چاپ به وسیله قالب (شابلون)، چاپ با عناصر طبیعی چون برگ و ... در برخی از شهرهای ایران، روش های چاپ سنتی هنوز هم به عنوان یک حرفه، ارزش و اعتباری خاص دارد؛ مانند چاپ قلمکار بر روی پارچه که در اصفهان و یزد رواج دارد و ابزار آن قالب های چوبی نقش دار هستند.

■ کاغذ و تا - کاغذ و برش

ساخت کار دستی با کاغذ می تواند به قدمت پیدایش کاغذ باشد. ویژگی هایی چون سبک بودن، انعطاف پذیری، ارزان و در دسترس بودن کاغذ باعث شد که به عنوان یک ماده اولیه برای ساختن کار دستی انتخاب شود. از گذشته دور رد پای کاغذ در بازی های کودکانه همه ملل دیده می شود. انواع بادبادک، موشک، فانوس و ... اسباب بازی هایی بودند که کودکان با بریدن و چسباندن کاغذ برای خود می ساختند.

«چیزهایی که کودکان با کاغذ می سازند، چیزی نیست جز «اورینگامی»^۳ که بیش تر مردم

آن را می‌شناسند. اوریگامی کلمه‌ای ژاپنی است که از دو واژه (oru) به معنای تا کردن و (kami) به معنای کاغذ تشکیل شده است. کاغذ تا شده یک هنر سنتی در ژاپن است، هنرمند با تا زدن و الگوهای هندسی مختلف، موفق به ساخت اشکال و احجامی می‌شود که ما را به یاد حیوانات و اشیای گوناگون می‌اندازد.»

به طور کلی، طرح‌های اوریگامی با یک برگ کاغذ مربع شکل آغاز می‌شود که هر روی آن ممکن است به رنگ متفاوتی باشد و نیز بدون بریدن کاغذ ادامه می‌یابد. البته برخلاف باور عمومی اوریگامی‌های باستانی ژاپن، کم‌تر سختگیری روی این قرارداد داشته و گاهی از بریدن کاغذ در هنگام آفریدن طرح انجام می‌گرفت یا از کاغذهای مستطیل، دایره و دیگر کاغذهای غیر مربع استفاده می‌شده است.^۱

■ کلاژ (تکه چسبانی)

«کلاژ (مأخذ از زبان فرانسه: coller به معنای چسباندن) روشی در تولید آثار تجسمی است که در آن، مصالح و مواد مختلف (چون کاغذهای رنگین، مقوا، پارچه، ریسمان، بریده روزنامه، عکس و مانند این‌ها) را بر سطح بوم، تخته یا مقوا با ترکیب توافمان و مناسب می‌چسبانند و گاه با نقاشی و طراحی به تکمیل آن می‌پردازند.»

«طی سال‌ها بسیاری از هنرمندان در کار خود از کلاژ استفاده کرده‌اند. ماتیس یکی از هنرمندان بسیار مشهور کشور فرانسه بود که با بالا رفتن سنش متوجه شد که نقاشی کشیدن برایش بسیار دشوار است؛ به همین دلیل برای ساختن تصویرهایش شروع کرد به پاره کردن و بریدن تکه‌های کاغذ رنگی و چسباندن آن بر سطح کار.»^۲

این تکنیک به دلیل سهولت اجرا و تنوع وسیع آن در آموزش‌های هنری کودکان و دانش‌آموزان کاربرد مؤثری دارد.

اجرای هنرهای تجسمی با شیوه کلاژ بسیار «زود بازده و سریع» است و دانش‌آموزان در کم‌ترین زمان نتیجه کار خود را می‌بینند. این ویژگی موجب نشاط و هیجان در محیط کلاس خواهد شد.

بخش کاردستی و چاپ

سال اول
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای



کاغذ و تا (ساخت کلاه)

شماره صفحه

۱۲

شماره درس

۲

■ دانستنی های معلم

اورنگامی یا «هنر کاغذ و تا» یکی از کار دستی های محبوب ژاپنی هاست که امروزه در سراسر جهان طرفداران زیادی دارد .
کاغذ و تا برای گروه های مختلف سنی بسیار جذاب و مفّرح است؛ چرا که این فعالیت از ساده ترین شکل تا پیچیده ترین آن قابل اجراست و مواد مورد نیاز آن فقط کاغذ است .

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با کاغذ، ویژگی و موارد مصرف آن
- ۲- توانایی برش و تا زدن کاغذ
- ۳- توانایی ساخت کلاه کاغذی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|----------------|-------------|------------|----------------|
| - ابزار و مواد | کلاس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذهای رنگی | | | |
| - قیچی | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- از دانش آموزان بپرسید: «چه چیزهایی را دیده اید یا می شناسید که با تا زدن کاغذ ساخته شده اند؟»
- ۲- از دانش آموزان بپرسید: «چه چیزهایی را شما می توانید بسازید؟»
- ۳- نمونه های متعددی از کار دستی های کاغذ و تارا در معرض دید دانش آموزان قرار دهید.
- ۴- با بررسی نمونه های ساخته شده و بحث و گفت و گو درباره ی روش ساخت و موارد استفاده ی آن ها، دانش آموزان را به فضای آموزشی مورد نظر وارد کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- با کمک کاغذهای باطله به همراه دانش آموزان تا زدن صحیح کاغذ از وسط را تمرین کنید.
- ۲- در اختیار هر دانش آموز یک برگ کاغذ رنگی قرار دهید.
- ۳- مراحل ساخت کلاه را یک به یک اجرا کنید و از دانش آموزان بخواهید مانند شما تا زدن ها را تکرار کنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید کلاه ساخته ی دست خود را تزیین کنند.

■ توصیه به معلم

- سعی کنید همه ی دانش آموزان در این فعالیت شرکت داشته باشند.
- دانش آموزان ضعیف تر را در انجام تا زدن صحیح یاری دهید.
- دانش آموزان را در شیوه و انتخاب ابزار تزیینی کلاه خود آزاد بگذارید.
- از دانش آموزان بخواهید موارد استفاده ی این کلاه را بگویند.
- از دانش آموزان بخواهید کلاه ساخته ی خود را به خوبی نگهداری کنند (داشتن پوشه ی کار برای هر دانش آموز توصیه می شود).
- از دانش آموزان بخواهید شناسنامه ی اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش آموز و تاریخ انجام کار) را در پشت آن درج کنند.

چاپ انگشتی چاپ با اشیای برجسته

شماره صفحه

۳۸۱۴

شماره درس

۱۳۰۳

■ دانستنی های معلم

روش های چاپ دستی در محدوده ی کارهای هنری دانش آموزی کاربرد بسیار دارد. این روش ها عبارت اند از چاپ انگشتی ، چاپ با اشیاء ، چاپ با عناصر طبیعی چون برگ ، میوه جات ، چاپ با مهر های آماده ، چاپ با قالب های آماده ، چاپ با مهر های دست ساخته و ... روش های چاپ تصادفی . این روش ها از ساده به پیچیده طبقه بندی شده اند و یک به یک ارائه خواهند شد.

شیوه ی چاپ انگشتی و چاپ با اشیای برجسته ساده ترین و ابتدایی ترین شکل چاپ هستند و از آن جا که ابزار مورد استفاده ی آن بخشی از بدن دانش آموزان یا اشیای پیرامون زندگی اوست ، برای شروع کار بسیار مناسب است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با بافت طبیعی اثر انگشت
- ۲- آشنایی دانش آموز با ابزار و اشیای پیرامون زندگی
- ۳- توانایی چاپ با انگشت و اشیای برجسته.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|----------------|-------------|--------------|----------------------------|
| - رنگ های گواش | کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی برای هر درس |
| - کاغذ | | | |
| - ماژیک | | | |
| - مقوا | | | |
| - اشیای متفاوت | | | |

■ فعالیت آماده سازی

۱ - نمونه هایی از انواع چاپ انگشتی و چاپ با اشیاء را در معرض دید دانش آموزان قرار دهید.

۲ - دانش آموزان را برای شروع تمرین های چاپ آماده کنید.
(قبل از شروع فعالیت اصلی، از دانش آموزان بخواهید به صورت بی هدف و تمرینی با انگشت خود بر روی کاغذ باطله چاپ بزنند یا همین فعالیت را با اشیای مختلف تمرین کنند؛ به این ترتیب، دانش آموزان بر روی میزان فشار انگشت و دست خود کنترل می یابند.

■ راهنمای تدریس

الف) چاپ انگشتی

- ۱ - یک برگ کاغذ سفید در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲ - بشقاب های حاوی رنگ گواش را در دسترس دانش آموزان بگذارید.
- ۳ - از دانش آموزان بخواهید با رنگی کردن انگشت سبابه، کاغذ مقابل خود را چاپ بزنند به شکلی که تمام فضای کاغذ تقریباً به طور یکسان دارای نقش شود.
- ۴ - از آنان بخواهید آثار انگشت خود را به وسیله ماژیک یا مداد رنگی تکمیل کنند و به شکل دلخواه در آورند (مانند ماهی، موش، گیاه، میوه و ...).

ب) چاپ با اشیای برجسته

- پس از طیّ مراحل ۱ و ۲، لازم است اشیای مناسب برای چاپ و قلم موی آبرنگ را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- از دانش آموزان بخواهید هر یک شیء را انتخاب، با قلم مو آن را رنگی کرده، روی کاغذ چاپ کنند.
- این کار را تا پر شدن تقریبی فضای کاغذ ادامه دهند.
- از دانش آموزان بخواهید تصاویر چاپ شده را با مدادرنگی، ماژیک یا ... تکمیل و تزئین کنند.

■ توصیه به معلم

- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در انجام چاپ یاری کنید.
- دانش آموزان را ترغیب کنید غیر از تصاویر پیشنهادی کتاب، اشکال دیگری را به وجود آورند.
- در بخش مربوط به چاپ اشیای دانش آموزان بخواهید کیف خود و کمد کلاس را جست و جو کنند و اشیای مناسب برای چاپ را بیابند.
- از دانش آموزان بخواهید از کارهای خود به خوبی نگهداری کنند.
- از دانش آموزان بخواهید شناسنامه اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش آموز و تاریخ انجام کار) را در پشت آن درج کنند.
- در هر یک از زمینه های چاپ انگشتی یا چاپ با اشیای برجسته می توانید یک کار گروهی بر روی مقوای بزرگ تدارک ببینید.

کاغذ و برش (آویزهای کاغذی)

شماره صفحه

۲۶

شماره درس

۷

■ دانستنی های معلم

کاردستی با کاغذ محدوده‌ی بسیار وسیعی دارد. غیر از هنر اورپیگامی (کاردستی های کاغذی که فقط با تازدن شکل می گیرند) کاردستی های متفاوتی می توان با کاغذ تهیه کرد که در ساخت آن ها از برش دادن و گاه چسباندن کاغذ نیز استفاده می شود.

یکی از انواع این کاردستی ها ، ساخت آویزهای کاغذی است . پس از یادگیری روش این کار با استفاده از کاغذهای نقش دار و الگوهای متفاوت می توانید مجموعه ای از کاردستی های کاغذی داشته باشید .

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی انتقال نقشه
- ۲- توانایی برش کاغذ
- ۳- توانایی ساخت آویز کاغذی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------|-------------|--------------|------------------|
| - مقوا | کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه‌ی آموزشی |
| - مداد | | | |
| - قیچی | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند نمونه از آویزهای کاغذی با شکل و رنگ های متفاوت را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس درس بیاورید.
- ۲- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای تمرین های برش کاغذ آماده کنید (دانش آموزان تعدادی الگوهای ساده هندسی مانند مربع و دایره را بر روی کاغذ انتقال دهند، سپس برش بزنند تا به مهارت کافی برسند).

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و ابزار مورد نیاز را در اختیار گروه ها قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید با دقت به مراحل انتقال نقشه، برش و اتصال قطعات مقوایی توسط شما با دقت نگاه کنند.
- ۳- از افراد گروه بخواهید با کمک یکدیگر نقشه را به تعداد کافی بر روی مقوا بکشند، برش بزنند و سپس به همدیگر متصل کنند.
- ۴- در مرحله آخر، از دانش آموزان هر گروه بخواهید با استفاده از چسب، روبانی را به دست ساخته ی کاغذی خود متصل کنند تا آویز آن ها کامل شود.

■ توصیه به معلم

- دقت کنید همه ی افراد گروه در فعالیت مشارکت داشته باشند.
- هر دانش آموز به فراخور توانایی که دارد، در کار شرکت کند.
- دانش آموزان را ترغیب کنید تا الگوهای جدید و متفاوتی را پیشنهاد بدهند.
- درباره ی موارد استفاده از این آویزها در کلاس گفت و گو کنید.

چاپ لکه‌ی جوهر چاپ با نخ و جوهر

شماره صفحه

۴۴ و ۲۸

شماره درس

۱۵ و ۸

■ دانستنی‌های معلم

در بین انواع روش‌های چاپ، تعدادی به روش‌های تصادفی معروف هستند. محصول گرافیکی این روش‌ها گرچه متفاوت‌اند، ولی وجه مشترک آن‌ها این است که با هر کوشش، اثری متفاوت، بدیع و غیرمنتظره بوجود می‌آید؛ حال آن‌که در شیوه‌های دیگر چاپ چون چاپ با مهر، چاپ با کلیشه و ...، هر چند بار که چاپ را تکرار کنید، یک اثر یکسان، مشابه و تکراری را به‌دست خواهید آورد. شیوه‌های تصادفی چاپ بسیار متعددند که در ادامه، به دو نمونه از آن‌ها، چاپ لکه‌ی جوهر و چاپ به وسیله‌ی نخ و جوهر، خواهیم پرداخت.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش‌آموز با خواص مواد
- ۲- توانایی چاپ تصادفی با روش لکه‌ی جوهر
- ۳- توانایی چاپ تصادفی با روش نخ و جوهر.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|------------------------|------------------------|------------|------------------------------|
| - کاغذ سفید A۴ | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی | یک جلسه‌ی آموزشی برای هر درس |
| - جوهرهای رنگی | | | |
| - مدادهای رنگی و مازیک | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از انواع چاپ های تصادفی را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- در صورت امکان، آن ها را به فضای باز ببرید و توجه آن ها را به اشکال متفاوت ابرهای آسمان که در حال تغییرند و هر یک شبیه به چیزی هستند، جلب کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای انجام یکی از روش های چاپ تصادفی آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف - شیوه ی چاپ لکه ی جوهر

- ۱- به تک تک دانش آموزان یک برگ کاغذ A۴ بدهید و از آن ها بخواهید آن را به دقت از وسط تا بزنند.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به مراحل چاپ لکه ی جوهر توسط شما به دقت نگاه کنند.
- ۳- اثر به دست آمده از چاپ را به همراه دانش آموزان بررسی کنید. بهترین پیشنهاد را در مورد تصویر بدست آمده بپذیرید و باروان نویس یا هر وسیله ی دیگر آن را تکمیل کنید.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید به صورت انفرادی هر یک این تمرین را انجام دهند.

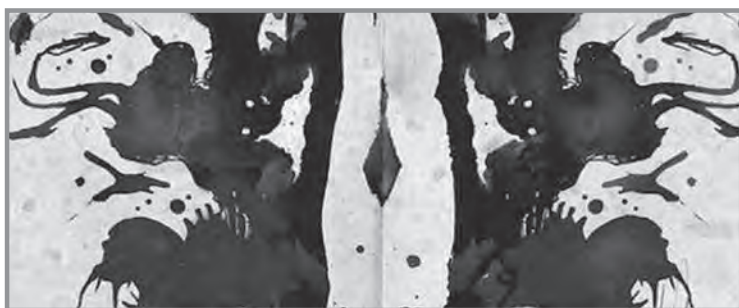
ب- روش چاپ بانخ و جوهر

- ۱- به تک تک دانش آموزان دو برگ کاغذ A۴ بدهید.
- ۲- مقداری جوهر داخل چند بشقاب یک بار مصرف بریزید و به همراه تکه های نخ، در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- این نوع چاپ را خودتان انجام دهید و از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام آن به دقت توجه کنند.

- ۴- اثر به دست آمده از چاپ خود را به همراه دانش آموزان بررسی کنید. بهترین پیشنهاد را در مورد تصویر به دست آمده بپذیرید و با روان نویس یا هر وسیله‌ی دیگر آن را تکمیل کنید.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید به صورت انفرادی هر کدام این تمرین را انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- بهتر است قبل از شروع کلاس، این دو نوع چاپ را به قدر کافی تمرین کنید تا برای انجام آن در حضور دانش آموزان مهارت یابید. توان مربی در انجام صحیح فعالیت، دانش آموزان را به ذوق می آورد و از طرفی موجب صرفه جویی در وقت می شود.
- از دانش آموزان بخواهید شما را در تشخیص تصویر تصادفی یاری کنند.
- دانش آموزان را با عباراتی چون «بیش تر دقت کن»، «کاغذ را بچرخان» یا «از همه جهات نگاه کن» هدایت کنید.
- موارد استفاده از این نوع چاپ را در کلاس به بحث و گفت و گو بگذارید.
- به دانش آموزان توصیه کنید که از آثار خود به خوبی نگهداری کنند. (تهیه‌ی یک پوشه برای آثار هنری هر دانش آموز توصیه می شود).



شکل سازی با کاغذ کرم شب تاب - تابلوی پرنده

شماره صفحه

۵۸ و ۳۶

شماره درس

۲۱ و ۱۲

■ دانستنی های معلم

ساخت تصاویر مختلف با اشکال هندسی، فعالیتی جذاب است و باعث پویایی ذهن دانش آموزان می شود. به خصوص دایره و اشکال مشابه آن، ابتدایی ترین شکل هندسی است که کودکان می توانند آن را ترسیم کنند. در سراسر دنیا، کودکان دایره را به مثابه ی یک شکل جادویی می توانند جایگزین همه ی اشیا و موجودات عالم کنند؛ چون انسان، توپ، خورشید، خانه، حیوان و در این دو درس با استفاده از برش های دایره ای شکل و سپس برش های و دایره از کاغذ و چسباندن آن ها بر روی مقوا، دانش آموزان موفق به ساخت تابلوهایی زیبا می شوند. البته دلیل انتخاب کاغذ به دلیل ارزان و در دسترس بودن آن بوده است؛ در حالی که می توان این فعالیت را با برش هایی از فوم، پارچه، چوب و ... نیز انجام داد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی انتقال نقشه
- ۲- توانایی برش کاغذ
- ۳- آشنایی با شکل های متقارن
- ۴- توانایی شکل سازی با کاغذ.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|----------------|-------------|--------------|------------------------------|
| - کاغذهای رنگی | کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه‌ی آموزشی برای هر درس |
| - قیچی | | | |
| - چسب | | | |
| - مقوا | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

۱- قبلا از دانش آموزان بخواهید برای این جلسه مقداری سنگ ریزه، پوست پسته، پوست گردو، دایره های کاغذی رنگی، واشرهای پلاستیکی یا فلزی و ... با خود به کلاس بیاورند.

۲- از دانش آموزان بخواهید به صورت انفرادی یا گروهی با وسایل و اشیایی که در اختیار دارند، اشکال مختلف بسازند (این تمرین دانش آموزان را برای شکل سازی با کاغذهای دایره ای شکل آماده می کند).

۳- دانش آموزان را برای شروع کار با برش اشکال هندسی آماده کنید. آن ها را با مفاهیم (نصف) و (ربع) دایره آشنا کنید.

■ راهنمای تدریس

الف) ساخت کرم شب تاب

۱- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.

۲- ابزار مورد نیاز چون کاغذ، قیچی، شابلون دایره و ... را در اختیار هر گروه قرار دهید.

۳- از افراد گروه ها بخواهید دایره ها را در اندازه ها و تعداد مورد نظر برش ببرند.

۴- از افراد گروه ها بخواهید ابتدا بدون چسباندن، با همفکری یکدیگر، دایره ها را

کنار هم بچینند و هر گاه به شکل دلخواه خود دست پیدا کردند، شروع به چسباندن قطعات کنند.

۵- پس از پایان مرحله‌ی چسب زدن، از گروه‌ها بخواهید تابلو را با میل و سلیقه‌ی خود تزئین و تکمیل کنند.

ب) ساخت تابلوی پرنده

- ۱- دانش آموزان را به گروه‌های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۲- الگوهای مربوط به ساخت پرنده را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از گروه‌ها بخواهید با کمک یکدیگر، الگوها را بر روی کاغذ رنگی انتقال دهند، برش بزنند و آن‌ها را از روی الگوی اصلی، یک به یک بر روی مقوا بچسبانند.
- ۴- پس از اتمام این مرحله، از گروه‌ها بخواهید تابلو را با میل و سلیقه‌ی خود تزئین و تکمیل کنند.

■ توصیه به معلم

- بهتر است الگوها قبلاً از کتاب استخراج شده، بر روی مقوا انتقال پیدا کرده باشد و به صورت آماده در اختیار دانش آموزان قرار گیرد.
- همه‌ی دانش آموزان به فراخور توانایی خود در فعالیت شرکت داشته باشند.
- دانش آموزان را در نحوه‌ی تزئین و تکمیل کار خود آزاد بگذارید.
- از آن‌ها بخواهید با استفاده از همین الگوها در منزل، تصاویر جدیدتری بسازند.
- در مورد نگهداری صحیح از وسیله‌ی ساخته شده به دانش آموزان تذکر بدهید.

ساخت کارت تبریک

شماره صفحه

۴۸

شماره درس

۱۷

■ دانستنی های معلم

هنر کلاژ همان طور که در بین هنرمندان و نقاشان بنام جهان، چون پیکاسو و ماتیس، محبوبیت خاصی داشته است این روش در کلاس های هنر مدارس نیز بسیار کار برد دارد.

در کلاس دانش آموزان با مشکلات ویژه، استفاده از این فن (تکنیک) بسیار سودمند است؛ زیرا که در این روش بخشی از تابلو که ترسیم آن بسیار دشوار است، با بریدن و چسباندن تصاویر شکل می گیرد و اجرای بقیه ی تابلو که اشکالی ساده دارد، برای دانش آموز به راحتی قابل اجراست.

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی ساخت کلاژ با استفاده از برش
- ۲- توانایی ساخت کارت تبریک به وسیله ی کلاژ تصاویر.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|------------|----------------|
| - بریده ی تصاویر از روزنامه ها یا مجله ها | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - قیچی | | | |
| - چسب | | | |
| - مقوا | | | |
| - ماژیک های اکلیلی | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند تابلوی ساخته شده با روش کلاژ تصاویر ارائه کنید.
- ۲- درباره‌ی روش کلاژ و انواع آن با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع کار کلاژ آماده سازید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- قبلا از دانش آموزان بخواهید تعدادی مجله و روزنامه با تصاویر رنگی برای این جلسه با خود به کلاس بیاورند.
- ۲- به هر یک از دانش آموزان یک برگ مقوای رنگی بدهید و از آن‌ها بخواهید مقوارا از وسط به دقت تا بزنند تا کارت تبریک آماده شود.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید تصویری مناسب اندازه‌ی کارت تبریک خود انتخاب کنند و اطراف آن را به دقت برش بزنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید ابتدا محل مناسبی برای تصویر بر روی کارت انتخاب کنند، سپس تصویر را با چسب مایع بر روی کارت تبریک بچسبانند.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید اطراف تصویر را هر طور دوست دارند به وسیله‌ی روان نویس اکریلی، ماژیک پفی یا هر وسیله‌ی دیگر تزیین کنند.

■ توصیه به معلم

- از دانش آموزان بخواهید درباره‌ی انتخاب تصویر از مجله‌ها با هم مشورت کنند.
- بهتر است تصاویر ساده بوده و کم تر دارای زوایا و خطوط ریز باشند؛ به این ترتیب، برش تصویر ساده‌تر خواهد بود.
- برخی اوقات با توجه به نوع تصویر می توان به دانش آموزان توصیه کرد به جای قیچی از دست خود برای جدا کردن تصویر کمک بگیرند. بافت‌های نامنظم اطراف تصویر پس از چسبیده شدن روی مقوا بسیار زیبا به نظر می رسند.
- کارت‌ها را برای ارزش یابی و نمایش برای مدتی روی تابلوی کلاس نصب کنید.
- به دانش آموزان توصیه کنید از آثار خود به خوبی نگهداری کنند.

چاپ با قالب آماده چاپ با اسفنج شکل دار

شماره صفحه

۶۸ و ۵۰

شماره درس

۲۴ و ۱۸

■ دانستنی های معلم

دو نوع شیوهی چاپ که در این بخش با آن آشنا می شویم، به نسبت روش های قبلی (انواع چاپ های تصادفی) که بررسی شد، دارای ویژگی های خاص خود هستند.

اثری که از این روش چاپ به دست می آید، می تواند چندین بار عینا تکرار شود؛ به همین دلیل برای استفاده بر روی پارچه، تزئین دیوار، وسایل منزل و دیگر کارهای تزئینی بسیار مناسب هستند.

شیوه های دیگری چون چاپ سیب زمینی، چاپ با میوه ها، چاپ با مهر های آماده یا دست ساخته و ... نیز از همین گروه هستند که در کتاب های سال آینده معرفی خواهند شد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با نحوه ی استفاده از قالب های آماده
- ۲- آشنایی با نحوه ی ساخت مُهر با اسفنج
- ۳- توانایی انجام فعالیت چاپ با استفاده از قالب آماده و اسفنج شکل دار.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------|-------------|------------|----------------------------|
| - کاغذ های رنگی | کلاس | فردی | یک جلسه آموزشی برای هر درس |
| - قیچی | | | |
| - چسب | | | |
| - مقوا | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از چاپ به وسیله قالب، و چاپ به وسیله اسفنج شکل دار را برای ارائه به دانش آموزان به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره شیوه چاپ با قالب، و به وسیله اسفنج شکل دار در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع کار چاپ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف) چاپ با قالب آماده

- ۱- در اختیار هر دانش آموز یک برگ کاغذ A۴ قرار دهید.
- ۲- قالب های آماده، گواش و اسفنج را در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل چاپ با قالب توسط شما با دقت نگاه کنند.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید قالب خود را انتخاب کنند و با رنگ دلخواه خود چاپ با قالب را انجام دهند.

ب) چاپ با اسفنج شکل دار

- ۱- ابزار و مواد لازم برای این فعالیت را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- ساخت یک مهر اسفنجی را مطابق با مراحل کتاب درسی برای دانش آموزان انجام دهید.

۳- از دانش آموزان بخواهید با استفاده از الگوی دایره یا مربع شروع به ساخت مهر کنند.

۴- با در اختیار قرار دادن کاغذ یا مقوا، از دانش آموزان بخواهید با استفاده از رنگ های گواش، چاپ مهرهای خود را تجربه کنند.

■ توصیه به معلم

- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در انجام فعالیت ها یاری دهید.
- برخی از نکات را با تأکید بیش تری در آموزش خود بگنجانید؛ مانند: چگونگی ثابت کردن قالب با چسب نواری بر روی کاغذ یا گرفتن رنگ اضافی اسفنج روی کاغذ باطله

- فعالیت چاپ دانش آموزان حتما نباید همانند نمونه ی کتاب درس هدفدار باشد (شکل قطار) چاپ بی نظم و بی هدف اشکال هندسی می تواند به لحاظ بصری، زیبا و ارزشمند باشد و مربی کار آزموده با پرداختن به این گروه از آثار، می تواند نوگرایی و خلاقیت را در بین دانش آموزان پرورش دهد.

- بهتر است از دانش آموزان بخواهید این نوع چاپ را (قالب آماده، اسفنج شکل دار) چندبار تکرار کنند؛ بدین ترتیب، با ویژگی این نوع چاپ بهتر آشنا خواهند شد.
- به عنوان کار گروهی می توانید مقوای بزرگی را در اختیار دانش آموزان قرار دهید و از آنان بخواهید تا حاشیه ی مقوا را با قالبی مناسب یا با یک اسفنج شکل دار چاپ بزنند.

- به دانش آموزان بیاموزید از آثار خود به خوبی نگهداری کنند.

ساخت عروسک فرشته

شماره صفحه

۶۴

شماره درس

۲۳

■ دانستنی های معلم

اگر با دقت و نگاهی موشکافانه به وسایل و مواد اطراف خود نگاه کنیم، با مجموعه وسیعی از دور ریختنی ها از جمله انواع قوطی ها، بطری ها، مهره ها، چوب بستنی، هسته ها، سنگ ها و ... روبه رو خواهیم شد که می توانند در ساخت انواع وسایل اسباب بازی و ماکت به کار روند..

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با تهیه ی کاردستی از وسایل غیر قابل مصرف (دور ریختنی)
- ۲- توانایی ساخت یک عروسک.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--|------------------------|--------------|------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> - مقوا - کاغذ تزیینی - روبان - مهره ی چوبی - چسب - قیچی - مواد دور ریختنی مناسب مانند قوطی ها، بطری ها و ... | کلاس درس یا کارگاه هنر | فردی - گروهی | یک جلسه ی آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- چند نمونه کامل شده از این نوع عروسک را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- موارد استفاده از این عروسک را در کلاس به گفت و گو بگذارید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع ساخت کار دستی آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- ابزار و مواد مورد نیاز ساخت این کار دستی را در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- الگوهای آماده‌ی مربوط به بدن و بال فرشته را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- مرحله به مرحله شروع به ساخت عروسک کنید و از دانش آموزان بخواهید با دقت به اعمال شما، ساخت عروسک را به پایان برسانند.

■ توصیه به معلم

- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در انتقال نقشه و برش آن یاری کنید.
- بهتر است هم‌زمان با دانش آموزان خودتان نیز به ساخت کار دستی اقدام کنید تا آن‌ها با دقت به اعمال شما بتوانند اجرای کار دستی را به پایان برسانند.
- دانش آموزان را در نحوه‌ی تزیین و تکمیل کار خود آزاد بگذارید.
- به دانش آموزان بیاموزید که از ساخته‌ی خود به‌خوبی نگهداری کنند (استفاده از پوشه برای هر دانش آموز توصیه می‌شود).
- از دانش آموزان بخواهید شناسنامه‌ی اثر را در پشت آن ثبت کنند.

بخش کاردستی و چاپ

سال دوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای



ساخت موشک کاغذی ساخت قاب عکس

شماره صفحه

۲۴ و ۱۴

شماره درس

۶ و ۲

■ دانستنی های معلم

موشک کاغذی و قاب عکس، دو نمونه از کار دستی های موضوع کاغذ و تا (اورینگامی) هستند، که هر دو به دلیل ماهیت کاربردی که دارند برای دانش آموزان می توانند بسیار مفید و سرگرم کننده باشد.

دو نمونه ذکر شده، از رایج ترین مدل های کاغذ و تا هستند که اغلب دانش آموزان و خصوصا پسران با مراحل ساخت آن آشنایی دارند. در این درس، دانش آموزان ساخت این دو کار دستی را در محیط آموزشی کلاس تجربه خواهند کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی دانش آموز با کاغذ، ویژگی ها و موارد مصرف
- ۲- توانایی برش و تازدن کاغذ
- ۳- توانایی ساخت موشک کاغذی و قاب عکس کاغذی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---------------------|-------------|------------|----------------------------|
| - مقوای نازک | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی برای هر درس |
| - کاغذ | | | |
| - وسایل تزئینی ظریف | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از قاب عکس (همراه با عکس درون آن) و موشک کاغذی ساخته شده در طرح، رنگ و اندازه های متفاوت را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی موارد استفاده و ویژگی های این کار دستی ها با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت «کاغذ و تا» آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- یک برگ کاغذ (یا مقوا) در اختیار هر دانش آموز قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به مراحل تا زدن و ساخت (موشک یا قاب عکس) توسط شما به دقت نگاه کنند و سپس گام به گام آن را انجام دهند.
- ۳- در صورتی که از کاغذ یا مقوای ساده استفاده کرده اند، از دانش آموزان بخواهید با میل و سلیقه ی خود آن را رنگ آمیزی و تزیین کنند.

■ توصیه به معلم

- پس از هر مرحله از تا زدن، کار همه ی دانش آموزان را بررسی کرده، اشکالات آن را رفع کنید.
- در مورد نحوه ی استفاده و نگهداری صحیح از این کار دستی به دانش آموزان آموزش بدهید.
- می توانید از دانش آموزان بخواهید که در منزل این کار دستی ها را در چند اندازه ی متفاوت تمرین کنند و به عنوان تکلیف به کلاس بیاورند.
- بهتر است برای انگیزش بیش تر دانش آموزان، از کاغذ یا مقوایی با طرح و رنگ متفاوت استفاده کنید.
- آثار دانش آموزان را روی تابلوی کلاس یا نمایشگاه عمومی به نمایش بگذارید.

چاپ با برگ و گل

شماره صفحه

۱۶

شماره درس

۳

■ دانستنی های معلم

بشر از گذشته های بسیار دور، استفاده از رنگ های طبیعی را آموخته بود و این رنگ ها را در نقاشی، چاپ، معماری و صنایع دستی به کار می برد. امروزه با وجود رنگ های شیمیایی بسیار متنوع، هنوز هم استفاده از رنگ های طبیعی و گیاهی چون روناس، قهوه، حنا، پوست انار و گردو و ... رواج دارد. قالی بافان هنرمند ایرانی هم اکنون با استفاده از همین گیاهان نخ های ابریشم و کرک را رنگ آمیزی می کنند. دانش آموزان در این درس با نگاهی تازه به پیرامون خود، به وجود رنگ های طبیعی در گیاهان پی می برند و شیوه استفاده از آن را می آموزند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با طبیعت و رنگ های طبیعی موجود در گیاهان
- ۲- توانایی چاپ با استفاده از گل و برگ طبیعی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-------------------------|--------------------------|--------------|------------------------------|
| - کاغذ سفید | پارک - حیاط مدرسه - کلاس | فردی - گروهی | - یک جلسه آموزشی برای هر درس |
| - گل و برگ طبیعی و تازه | | | |
| - چکش یا گوشت کوب | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از تابلوی آماده شده با روش چاپ گل و برگ تازه را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- درباره ی ویژگی های گیاهان مانند خواص خوراکی ، خواص دارویی گفت و گو کنید.
- سپس به وجود رنگ دانه های متفاوت در گیاهان اشاره کرده ، چند نمونه از آن را ذکر کنید و از دانش آموزان نیز بخواهید نمونه های دیگری را بیابند و مطرح کنند.
- موارد استفاده از رنگ های گیاهی را در کلاس به بحث و گفت و گو بگذارید.
- دانش آموزان را برای شروع کار چاپ گل و برگ تازه آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- قبلا از دانش آموزان بخواهید برای این جلسه مقداری گل و برگ تازه در رنگ و شکل های متفاوت تهیه کنند (گیاهان باید تازه و از نوع آبدار باشد).
- ۲- به هر یک از دانش آموزان دو برگ کاغذ A۴ سفید و دو برگ روزنامه برای زیر و روی کار بدهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به روش چیدمان گل و برگ توسط شما با دقت نگاه کنند و سپس هر دانش آموز با سلیقه ی خود گیاهان را بر روی کاغذ بچیند .
- ۴- از دانش آموز بخواهید ابتدا یک برگ کاغذ سفید و چند برگ روزنامه روی کار قرار دهند، سپس به وسیله ی چکش تمام قسمت های کاغذ را به طور یکنواخت ضربه بزنند .
- ۵- از دانش آموزان بخواهید این کار را تا زمانی که مطمئن شوند تمام آب گیاه خارج شده است، ادامه دهند.

■ توصیه به معلم

- بسیار مناسب است اگر برای این درس از قبل برنامه ریزی و آموزش را در فضای باز و پارک اجرا کنید. در این صورت، تعداد بی شماری گیاه در اختیار شماست و کار در طبیعت انگیزه‌ی دانش آموزان را افزایش می دهد.
- به روش چیدمان گیاهان توسط دانش آموزان دقت کرده، اشکالات کار آن ها را گوشزد کنید و روش های بهتر را به آن ها تذکر دهید.
- دانش آموزان دارای مشکلات حرکتی را در این کار یاری دهید.
- بهتر است پس از پایان کار، هر اثر را با مقوای رنگی مناسب قاب کنید تا زیبایی کار چاپ دانش آموزان نمایان شود.
- دانش آموزان این فعالیت را می توانند به صورت گروهی و بر روی یک مقوای بزرگ اجرا کنند.
- شیوه‌ی صحیح نگهداری و استفاده از این اثر را به دانش آموزان آموزش دهید.

■ نکات ایمنی و انضباطی

- نحوه‌ی صحیح استفاده از چکش یا گوشت کوب را به دانش آموزان آموزش دهید.
- برخی از گیاهان ممکن است سمی باشند به دانش آموزان توصیه کنید از تماس آن ها به دهان یا چشم خود بپرهیزند.
- از دانش آموزان بخواهید گل و برگ ها را به میزان مورد نیاز خود جدا کنند و از آسیب زدن به محیط طبیعی و گیاهان بپرهیزند.
- از دانش آموزان بخواهید پس از پایان کار ضایعات را جمع آوری کرده، وسایل را تمیز کنند و در جای خود قرار دهند.

نقاشی با روش خراش تکرنگ و چند رنگ

شماره صفحه

۴۴ و ۳۵

شماره درس

۱۳ و ۸

■ دانستنی های معلم

یکی از شیوه های ایجاد نقش بر روی سطوح مختلف، شیوه ی خراشیدن است. انواع بسیار متنوع و جذابی برای این شیوه از چاپ وجود دارد؛ مانند خراش رنگ های مداد شمعی، خراش بر روی چوب، خراش بر روی صفحات فلزی چون مس و آلومینیوم، خراش رنگ های روغنی و

جذابیت اجرای این شیوه از چاپ در کارهای هنری مدارس از آن جهت است که دانش آموزان نقاشی کردن را با ابزاری غیر از مداد و رنگ تجربه می کنند. همان گونه که انسان های نخستین به وسیله ی خراش دادن بر روی دیوار غارها، آثار هنری به وجود می آوردند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با تکنیک خراش
- ۲- توانایی انجام یک نقاشی با استفاده از تکنیک خراش.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------|-------------|------------|----------------|
| - مداد شمعی | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - گواش | | | |
| - ابزار نوک تیز | | | |
| - مقوای ضخیم | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱ - نمونه هایی متنوع از تابلوها و آثار هنری با شیوه ی خراش را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲ - روش های متفاوت چاپ را به اجمال در کلاس بررسی کنید.
- ۳ - دانش آموزان را برای شروع کار چاپ به شیوه ی خراش آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف) چاپ با شیوه ی خراش مداد شمعی تکرنگ

- ۱ - در اختیار هر دانش آموز یک برگ کاغذ را که درون آن کادری مناسب رسم شده باشد، قرار دهید.
- ۲ - از دانش آموزان بخواهید داخل کادر را با یک مداد شمعی تیره رنگ به صورت پر و یکنواخت رنگ بزنند و مطابق با دستور العمل کتاب، با یک شیئی نوک تیز نقاشی خود را بر روی سطح رنگ شده اجرا کنند.

ب) چاپ با شیوه ی خراش مداد شمعی چند رنگ

- ۱ - در اختیار هر دانش آموز یک برگ کاغذ را که درون آن کادر مناسب رسم شده باشد، قرار دهید.
- ۲ - از دانش آموزان بخواهید با دقت به مراحل انجام کار توسط شما نگاه کرده، سپس همان مراحل را بر روی کاغذ خود تکرار کنند.
- ۳ - بدین ترتیب، دانش آموزان ابتدا داخل کادر را با چندین رنگ مداد شمعی رنگ آمیزی می کنند و سپس با گواش مشکی و قلم مو روی آن را می پوشانند.

۴- از دانش آموزان بخواهید طرح مورد نظر خود را با کاربن سفید یا زرد رنگ بر روی سطح مشکی رنگ منتقل کنند و با شیئی نوک تیز خطوط طرح را خراش دهند.

■ توصیه به معلم

- بهترین شیوه‌ی آموزش هنر، مشاهده‌ی اجرای آن است؛ بدین ترتیب، هم در وقت صرفه جویی می‌شود و هم مهارت مربی در اجرای موفق هر فعالیت، دانش آموزان را بر سر شوق می‌آورد.
- بنابراین توصیه می‌شود که مربیان محترم قبل از شروع کلاس، هر فعالیت را تمرین کنند تا در اجرای آن به تبخّر و مهارت کافی دست بیابند.
- بر اجرای کار توسط دانش آموزان نظارت کافی داشته باشید و اشکالات کار آنان را رفع کنید.
- دانش آموزان با اختلالات حرکتی را در اجرای کار یاری دهید.
- در مورد نحوه‌ی صحیح نگهداری از این تابلو برای دانش آموزان توضیح بدهید.
- استفاده از پوشه برای هر دانش آموز توصیه می‌شود.
- بهتر است اطراف اثر را با مقوای رنگی مناسب قاب کنید.
- شناسنامه‌ی اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش آموز و تاریخ انجام کار) را در پشت آن ثبت کنید.

ساخت ریسه تزئینی

شماره صفحه

۳۲

شماره درس

۹

■ دانستنی های معلم

کاغذ و برش زیر مجموعه ای از هنر اورنگامی (کاغذ و تا) است . در این شیوه ، پس از تا زدن کاغذ (یک یا چندین تا) می توان تصویری ساده را روی آخرین تا کشید و باقیچی آن را برش زد؛ بدین ترتیب، پس از گشودن تاهای کاغذ ، مجموعه ای از تصاویر قرینه و پیوسته به دست می آید که می توان از آن در کارهای هنری متنوع استفاده کرد؛ مانند ساختن فانوس ، روکش ، تابلو ، ریسه های تزئینی و

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی برش کاغذ به صورت چند لایه
- ۲- آشنایی با روش ساختن شکل های قرینه
- ۳- توانایی ساخت یک ریسه ی کاغذی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|------------|----------------|
| - کاغذ سفید A4 - جوهرهای رنگی - مداد های رنگی و ماژیک | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی آماده از روش کاغذ و تاو برش را برای دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی ویژگی های این روش و موارد استفاده از آن با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کاغذ و برش آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- یک برگ کاغذ در اختیار هر دانش آموز قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام کار توسط شما به دقت نگاه کنند.
- ۳- مراحل تا زدن، انتقال نقشه و برش را یک به یک انجام داده و فرصت دهید تا دانش آموزان هر مرحله را به پایان برسانند.

■ توصیه به معلم

- بهتر است ابتدا آموزش را بر روی کاغذی با «یک» تا تمرین کنید و سپس مطابق با دستورالعمل کتاب پیش بروید.
- نقشه ی ارائه شده در کتاب را به فراخور توانمندی دانش آموزان کلاس مطابق با دستورالعمل کتاب پیش ببرید.
- دقت کنید نقشه را به نحوی بر روی ۴ لای بسته ی کاغذ قرار دهید که پس از برش و باز کردن کاغذ، تصاویر به هم پیوسته باشند.
- به کار یک به یک دانش آموزان نظارت کنید و در صورت لزوم، آن ها را یاری دهید.
- شیوه ی استفاده و نگهداری صحیح از این اثر را به دانش آموزان بیاموزید.
- از دانش آموزان بخواهید موارد استفاده ی جدیدی (غیر آن چه شما بیان کرده اید) برای این اثر پیشنهاد کنند.

– ساخت تابلوی کلاژ با تکه های پارچه – ساخت تابلوی کلاژ با انواع اشیا

شماره صفحه

۵۴ و ۴۰

شماره درس

۱۶ و ۲

■ دانستنی های معلم

در زمینه ی اجرای هنرهای تجسمی، کلاژ فنی (تکنیکی) بسیار کارآمد و سریع است؛ چرا که در این روش، هنرمندی نیاز از بازسازی جزئیات و نکات بسیار ظریف است. در واقع، قسمت های مهم و اصلی یک اثر با چسباندن مصالح و مواد مختلف به وجود می آید و کاربر این شیوه ی هنری فقط با افزودن چند خط و طرح ساده می تواند به تکمیل اثر خود بپردازد.

آن چه در این زمینه قابل توجه است، کاربرد بسیار مفید این فن (تکنیک) در آموزش هنر برای دانش آموزان مدارس استثنایی است. ویژگی های این فن با توانایی های دانش آموزان استثنایی بسیار مطابقت دارد و تجربه های موفقیت آمیز در این زمینه برای دانش آموزان اعتماد به نفس و خودباوری به ارمغان خواهد آورد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با ابزار و مواد
- ۲- توانایی ساخت کلاژ با پارچه و اشیای دیگر.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--|------------------------------|--------------|------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> - چسب های مازیکی یا حرارتی - چسب چوب - تکه های پارچه - سنگ ، صدف - دکمه و ... - مقوا - قیچی - کاربن | پارک - حیاط مدرسه - کلاس درس | فردی - گروهی | - یک جلسه آموزشی برای هر درس |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از تابلوهای کلاژ (کلاژ پارچه ، کلاژ اشیای مختلف) را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی فنّ کلاژ و ویژگی های آن در کلاس توضیح دهید.
- ۳- توجه دانش آموزان را به اشیای پیرامون خود جلب کنید و درباره ی قابلیت ها و ویژگی های آن ها برای استفاده در کار کلاژ توضیح دهید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کلاژ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- مواد و مصالح مورد نیاز در این فعالیت را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- طرحی ساده را انتخاب کرده (طرح یک منظره ، گل ، عروسک و...) و در اختیار دانش آموزان قرار دهید (تذکر: در صورتی که دانش آموزان توانایی لازم را نداشته باشند از آن ها بخواهید خودشان طرحی ساده بکشند) و از آن ها بخواهید طرح را با کاربن بر روی مقوای خود منتقل کنند.

- ۳- از دانش آموزان بخواهید هر قسمت از طرح را با استفاده از چسب، مواد و مصالح مورد نظر (پارچه یا اشیا) بپوشانند.
- ۴- در پایان به دانش آموزان توصیه کنید با استفاده از مژیک ، روان نویس و تزئینات نهایی تابلو را انجام دهند.

■ توصیه به معلم

- برای کلاژ پارچه بهتر است از پارچه هایی استفاده شود که تا حدودی ضخیم باشند و پس از قیچی زدن ریشه نشوند.
- به جای پارچه از کاغذهای نقش دار و فوم نیز می توانید استفاده کنید.
- برای کلاژ اشیاء بهتر است از یک جلسه قبل، با توضیحاتی کوتاه از دانش آموزان بخواهید در پیرامون خود جست و جو کنند و هر وسیله و شیئی را که برای چسباندن روی کاغذ و مقوا مناسب به نظر می رسد، با خود به کلاس بیاورند.
- بهتر است پس از پایان کار خود، آن را به وسیله ی مقوای رنگی مناسب قاب کنند.
- در مورد نحوه ی صحیح نگهداری از این اثر به دانش آموزان تذکر بدهید.

چاپ باروش نخ و جوهر

شماره صفحه

۶۰

شماره درس

۱۸

■ دانستنی های معلم

چاپ با شیوه ی نخ و جوهر، یکی از روش های چاپ «تصادفی» است که در کتاب اول پیش حرفه ای نحوه ی اجرای آن را به صورت «تکرنگ» ارائه کردیم. در این درس، مراحل اجرای همان فن به صورت چند رنگ ارائه می شود. در تمام روش های چاپ تصادفی، اثر به دست آمده تقریباً هیچ گونه ارتباطی با مهارت دانش آموز ندارد.

خط و طرح های زیبایی که با استفاده از این روش بر صفحه ی کاغذ نقش می بندد، کاملاً تصادفی بوده و غیر قابل تکرار هستند. در این روش، دانش آموز هر لحظه از آن چه که تولید می کند، شگفت زده خواهد شد.

با توجه به ویژگی هایی که ذکر شد، مربی می تواند با استفاده ی صحیح از این فن به ایجاد خودباوری و اعتماد به نفس دانش آموزان کمک بسزایی کند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش چاپ نخ و جوهر به صورت چند رنگ
- ۲- توانایی انجام چاپ به وسیله ی نخ و جوهر به صورت چند رنگ.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|------------|------------------|
| - نخ ضخیم - جوهرهای رنگی - مداد و مداد رنگی - کاغذ - قیچی | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی | یک جلسه ی آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از آثار هنری را که با استفاده از فن نخ و جوهر به دست آمده اند، برای نشان دادن به دانش آموزان، به کلاس آورید.
- ۲- در مورد ویژگی های این روش، با یادآوری دروس لکه ی جوهر و نخ جوهر در پایه ی اول پیش حرفه ای گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت چاپ نخ و جوهر آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- به هر یک از دانش آموزان دو برگ کاغذ A۴ بدهید.
- ۲- قطعات نخ بریده شده و ظروف جوهرهای رنگی را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام چاپ نخ و جوهر توسط شما به دقت نگاه کنند و سپس گام به گام مراحل را انجام دهند.
- ۴- در پایان، دانش آموزان می توانند با وسیله ی انتخابی خود (روان نویس، مداد رنگی، ماژیک و...) به تزئین و تکمیل اثر خود بپردازند.

■ توصیه به معلم

- بهتر است به دانش آموزان توصیه کنید که نخ دوم را به گونه ای روی کاغذ قرار دهند که بر روی خطوط مربوط به نخ اول قرار نگیرد؛ همین طور نخ سوم و چهارم.
- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در انجام کار یاری دهید.
- به دانش آموزان توضیح دهید که این کار را به خوبی نگهداری کنند؛ چرا که درس های آتی و در سال آینده در انجام کارهای هنری به آن احتیاج خواهند داشت.

قالب ریزی با گچ

شماره صفحه

۷۰

شماره درس

۲۲

■ دانستنی های معلم

استفاده از گچ در تزیینات داخلی بناها از گذشته های دور در ایران مرسوم بوده است (اولین مردمی که در ایران دست به این کار زدند، هخامنشیان بودند و در دوره ی ایلخانی این هنر به اوج رسیده است).

استاد کاران ایرانی با استفاده از ابزارهای خاص بر روی سقف و دیوار های ساختمان، نقش های بسیار زیبایی را گچ بری می کردند. این روش مستلزم صرف وقت بسیار بود و فقط افراد زبده از عهده ی این کار برمی آمدند. اما امروزه، قطعات گچی آماده ای وجود دارد که در طرح های متنوع قالب ریزی شده اند و پس از انتخاب به راحتی بر روی دیوار یا سقف قابل نصب هستند.

گچ یکی از مصالحی است که پس از قالب ریزی خیلی زود خود را می گیرد و به راحتی از قالب جدا می شود؛ بنابراین، برای اجرا در کلاس هنر مدارس مناسب است. در این درس، یک فعالیت ساده از قالب ریزی با گچ ارائه می شود.

■ اهداف آموزشی

۱- شناخت مواد

۲- آشنایی با قالب

ریزی

۳- توانایی تهیه ی یک

زیر استکانی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------|-------------|--------------|----------------|
| - کاشی | کلاس درس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - چکش | | | |
| - پودر گچ | | | |
| - چسب چوب | | | |
| - آب | | | |
| - قلم مو | | | |
| - دستمال | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه ی آماده ای از قالب ریزی با گچ را برای ارائه به دانش آموزان با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی گچ، ویژگی های آن و موارد استفاده از آن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع فعالیت قالب ریزی با گچ آماده کنید. (مواد و ابزار مورد استفاده در این درس را معرفی کنید).

■ راهنمای تدریس

- ۱- دانش آموزان را به گروه های ۲ یا ۳ نفره تقسیم کنید.
- ۲- مواد و ابزار مورد نیاز این فعالیت را روی میز قرار دهید.
- ۳- گروه ها را در شکستن کاشی به قطعات کوچک یاری کنید.
- ۴- نوارهای بریده شده ی مقوایی را در اختیار دانش آموزان قرار دهید و آن ها را در متصل کردن دو سر مقوا به یکدیگر و چیدن کاشی ها در داخل قالب مقوایی یاری کنید.
- ۵- بر کار هر گروه نظارت داشته باشید تا دوغاب گچ و آب را درست کنند و به آرامی داخل قالب بریزند.
- ۶- به قدر کافی فرصت دهید تا گچ خود را بگیرد. سپس از دانش آموزان بخواهید قالب ها را جدا کنند و پس از تمیز کردن سطح کاشی ها، چسب چوب رقیق شده را با قلم مو به سطح گچ بزنند.

■ توصیه به معلم

- نظارت داشته باشید که همه ی افراد گروه در فعالیت مشارکت فعال داشته باشند.
- در صورتی که تعداد دانش آموزان کلاس محدود باشد، فعالیت را می توان به صورت فردی اجرا کرد.
- برای شکستن کاشی ها حتما آن ها را داخل پارچه ای ضخیم (گونی، برزنت و ...) بپیچید.
- برای این فعالیت دانش آموزان حتما از لباس کار استفاده کنند.
- زیر استکان هایی را که دانش آموزان ساخته اند، در نمایشگاه مدرسه به نمایش بگذارید.
- موارد استفاده و شیوه ی صحیح نگهداری از این وسیله را به دانش آموزان آموزش دهید.
- دانش آموزان شناسنامه ی اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش آموز و تاریخ انجام کار) را روی کاغذی بنویسند و زیر هر کار بچسبانند.

چاپ به وسیله مهرهای ساخته شده از چوب و کاموا

شماره صفحه

۸۰

شماره درس

۲۵

■ دانستنی های معلم

«یکی از روش های چاپ، استفاده از مهر است. مهرها به طور کلی قالب های برجسته و بافت داری هستند که در اشکال گوناگون طراحی می شوند و مورد استفاده قرار می گیرند. رایج ترین انواع آن مهرهایی از جنس پلاستیکی مخصوص هستند و با توجه به نوشته و شکلی که مصرف کننده بخواهد، به صورت سفارشی ساخته می شوند که همه با نمونه های آن به خوبی آشنایی دارند؛ مانند مهرهای پزشکان، مهرهای پشت نویسی چک و مهرهایی که برای بازی بچه ها تولید شده اند. کاغذ و مقوا، پوشش دیوارها، کف، لوازم چوبی یا پارچه ای، بسترهای خوبی برای چاپ به وسیله مهر هستند.»

این گونه مهرها با توجه به نوع نیاز و باروش های بسیار ساده ساخته می شود. در این درس، مراحل ساخت مهر به وسیله ی چوب و کاموا بررسی می شود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش ساخت مهر با استفاده از چوب و کاموا
- ۲- توانایی ساخت مهر
- ۳- توانایی انجام چاپ به وسیله ی آن.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|------------------|-------------|------------|----------------|
| - مقوای نازک | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - کاغذ | | | |
| - کاموا | | | |
| - چسب | | | |
| - قیچی | | | |
| - چوب یا یونولیت | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه هایی از چاپ به وسیله ی مُهر دست ساخته از چوب و کاموا ، با خود به کلاس درسی بیاورید.
- ۲- درباره ی چاپ به وسیله ی مُهر و انواع آن در کلاس گفت و گو کنید (مروری بر درس های پایه ی اول در مبحث چاپ).
- ۳- از دانش آموزان بخواهید برای موارد استفاده ی چاپ به وسیله ی مُهر در کلاس پیشنهادهایی ارائه بدهند.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع ساخت مُهر کاموایی آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- ابزار و مواد لازم را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۲- چند طرح بسیار ساده را از قبل آماده کنید و در اختیار دانش آموزان قرار دهید تا به سلیقه ی خود، یکی را انتخاب کنند. (مانند طرح هایی از ماه ، ستاره ، قلب و بته جقه).

۳- طرح انتخاب شده را توسط کاربن بر روی چوب یا یونولیت مناسب انتقال دهید.

۴- از ابتدای طرح شروع کنید، دو سانت چسب بزنید و نخ تابیده ی ضخیم را روی طرح با دقت بچسبانید.

۵- این مَهر پس از خشک شدن و آغشته شدن به رنگ، آماده ی چاپ خواهد بود.

■ توصیه به معلم

- در صورت عدم دسترسی به چوب، به جای آن از قطعات یونولیت نیز می توان استفاده کرد؛ در این صورت، حتما از چسب چوب برای چسباندن نخ استفاده کنید؛ چرا که چسب های تینر دار موجب خورده شدن و تحلیل یونولیت می شود. - قبل از شروع به چسباندن، بهتر است سر نخ را کمی چسب بزنید و بتابانید تا فرم اصلی خود را از دست ندهد و ریش ریش نشود.

- بر همه ی مراحل اجرای کار توسط دانش آموزان نظارت کنید و دانش آموزان دارای مشکلات حرکتی را یاری دهید.

- از دانش آموزان قوی تر بخواهید دیگران را یاری دهند.

- از دانش آموزان بخواهید موارد استفاده از این مَهر را بگویند.

- از دانش آموزان بخواهید در صورت امکان، طرحی جدید (غیر از آن هایی که ارائه شده اند) برای ساخت مَهر پیشنهاد دهند.

- شناسنامه ی اثر را در پشت آن درج کنید.

- از دانش آموزان بخواهید از آثار خود به خوبی نگهداری کنند (استفاده از پوشه برای هر دانش آموز توصیه می شود).

کاردستی و چاپ

سال سوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای



– ساخت سبد کاغذی – ساخت جعبه تزئینی

شماره صفحه

۳۸۹۱۴

شماره درس

۱۰۹۲

■ دانستنی های معلم

امروزه هنر اوریگامی این گونه تعریف می شود: «اوریگامی عبارت است از هنری که در آن با استفاده از کاغذ مربع شکل و تا زدن آن بدون استفاده از قیچی یا چسب، شکل ها و وسایل ساخته می شود.»
«البته بر خلاف باور عمومی اوریگامی های باستانی ژاپن کمتر سخت گیری روی این قرارداد داشته است و گاهی از بریدن کاغذ در هنگام آفریدن طرح یا شروع کردن با کاغذ های مستطیل، دایره و دیگر کاغذهای غیر مربع استفاده می شده است»

■ در این بخش، دو فعالیت با کاغذ ارائه می شود که در زیر آمده است:

- ۱- سبد کاغذی با استفاده از کاغذ دایره شکل
- ۲- جعبه تزئینی با استفاده از کاغذ مستطیل شکل.

■ اهداف آموزشی

- ۱- توانایی تا زدن و برش کاغذ به صورت چند لایه
- ۲- توانایی انتقال نقشه
- ۳- توانایی ساختن سبد و جعبه کاغذی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------|-------------|------------|----------------|
| - کاغذ رنگی | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - قیچی | | | |
| - چسب | | | |
| - مداد | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- از دانش آموزان سؤال کنید که آیا تا به حال به وسیله کاغذ و تا وسیله ای ساخته اند یا دیده اند. از آنان بخواهید تجربه های خود را بیان کنند.
- ۲- نمونه های آماده شده در طرح و رنگ متفاوت از سبد کاغذی و هم چنین جعبه تزیین برای ارائه به دانش آموزان را با خود به کلاس بیاورید.
- ۳- درس های کاغذ و تا، و کاغذ و برش را، که دو سال گذشته خوانده اند، مرور کرده و نمونه های آن را یادآوری کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت کار با کاغذ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- کاغذ مورد نظر (کاغذ دایره ها مستطیل شکل) را در اختیار هر دانش آموز قرار دهید.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید به مراحل اجرای کار توسط شما به دقت نگاه کرده و گام به گام هر مرحله را تکرار کنند.
- ۳- در مورد ساخت جعبه، پس از پایان کار اجازه دهید با هر وسیله ای که مایل هستند (گواش، آبرنگ، مداد رنگی و...) آن را تزیین کنند.

■ توصیه به معلم

- بر اجرای کار هر دانش آموز نظارت کنید و افراد دارای مشکلات حرکتی را یاری دهید.
- برای ساخت جعبه بهتر است از کاغذ ضخیم یا مقوای نازک استفاده کنید.
- در مورد ساخت سبد از طلق های نازک نیز می توانید استفاده کنید.
- هنگام ساخت سبد در مرحله برش زدن بهتر است کاغذ تا خورده را با گیره کاغذ محکم کنید تا برش ها دقیق و صاف صورت گیرند.
- در مورد نحوه صحیح نگهداری و استفاده از سبد کاغذی و جعبه تزئینی به دانش آموزان توضیح دهید.
- از این سبد ها و جعبه ها در مناسبت های مختلف مرکز آموزش خود همانند اتاق جایزه، شب یلدا، قراردادن آجیل مشکل گشا، هفت سین و ... استفاده کنید.



چاپ لکه جوهر بانی (۱) و (۲)

شماره صفحه

۳۲ و ۱۸

شماره درس

۸۹۳

■ دانستنی های معلم

یکی از مواد رنگی که در کارهای هنری کاربرد دارد، انواع جوهرهای رنگی هستند.

جوهرها در مقایسه با رنگ های گواش یا روغن بسیار رقیق اند و هم چون آب روان و سیال هستند. در کتاب سال اول پیش حرفه ای، با استفاده از همین خاصیت جوهر دو نوع چاپ را تجربه کردیم.

در این کتاب نیز دو نوع چاپ بسیار ساده و زیبا با استفاده از جوهر و نی آموزش داده می شود. اثر گرافیکی حاصل از این دو نوع چاپ، بسیار زیبا و چشم نواز بوده و در بسیاری از کارهای هنری قابل استفاده هستند.

■ اهداف آموزشی

۱- آشنایی با یک روش چاپ تصادفی (جوهر و نی)

۲- توانایی انجام چاپ با استفاده از جوهر و نی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------|-------------|------------|----------------|
| - کاغذ | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |
| - جوهر رنگی | | | |
| - نی نوشابه | | | |
| - گواش | | | |
| - قلم مو | | | |
| - پالت | | | |
| - آب | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده از این دو نوع چاپ را با خود به کلاس آورید.
- ۲- نمونه های درس چاپ را در سال های گذشته مرور کنید.
- ۳- درباره ی موارد استفاده از فن چاپ با جوهر، در کلاس گفت و گو کنید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت چاپ با جوهر و نی آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- روی میز را به وسیله روزنامه کاملا بپوشانید.
- ۲- وسایل مورد نیاز و کاغذ را به تعداد دانش آموزان روی میز قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل انجام فعالیت چاپ با جوهر و نی توسط شما به دقت نگاه کرده، گام به گام آن ها را اجرا کنند.
- ۴- پس از پایان کار چاپ، به وسیله ی روان نویس یا هر وسیله ی دیگر، کارهای پایانی و تزیین را انجام دهید.

■ توصیه به معلم

- در این نوع روش از چاپ بهتر است از کاغذهای براق (مقوای رسم) استفاده شود.
- دانش آموزانی که دارای حجم هوای تنفس کمی هستند، احتمالاً دمیدن در نی برایشان دشوار خواهد بود. (مانند دانش آموزان CP یا دارای مشکلات گفتاری)؛ بنابراین، آنان را در انجام این تمرین یاری دهید.
- روش چاپ با جوهر و نی شماره ی (۱)، اثر گرافیکی و زیبایی به دست می دهد که باید جهت استفاده در کارهای آتی نگهداری شود (مثلاً برای ساختن کارت تبریک).
- روش چاپ با جوهر و نی شماره ی (۲)، شمایی نمادین از درخت ها و شاخه های آن را به دست می دهد که به وسیله ی قلم مو و رنگ دانش آموزان می توانند آن را به رنگ یکی از چهار فصل طبیعت بیاورند.
- دانش آموزان تابلوی چهار فصل به دست آمده را با مقواهای رنگی متناسب قاب کرده، نگهداری کنند.
- به عنوان کار گروهی می توان مقوایی بزرگ را در اختیار دانش آموزان قرار داد و تابلویی بزرگ از جنگل تهیه کرد.
- شناسنامه ی اثر (شامل؛ عنوان اثر، نام و نام خانوادگی دانش آموز و تاریخ انجام کار) در پشت هر کار درج شود.

ساخت تابلوی کلاژ بابرگ و گل طبیعی

شماره صفحه

۳۰

شماره درس

۷

■ دانستنی های معلم

هنرمندان در بالاترین سطح مهارت خود همیشه سعی در بازسازی مناظر طبیعی داشته اند. طبیعت اوج زیبایی خلقت خداوند است و گل ها و گیاهان بخشی از این زیبایی الهی هستند.

گل ها و گیاهان اگر با شیوه ی صحیح خشک شوند، شکل و حتی رنگ خود را حفظ خواهند کرد. در این درس با خشک کردن گیاهان به وسیله ی اتو یا قرار دادن آن ها در لابه لای کتاب، گل و برگ های خشک و کاملاً مسطحی به دست می آوریم که برای ساخت تابلوی کلاژ بسیار مناسب خواهند بود.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با طبیعت
- ۲- آشنایی با روش صحیح خشک کردن گیاهان
- ۳- توانایی ساخت یک تابلو با روش کلاژ با گل و برگ خشک شده.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-------------------|-------------|--------------|----------------|
| گل و گیاه خشک شده | کلاس درس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - چسب | | | |
| - مقوا | | | |
| - قلم مو | | | |
| - آبرنگ | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده از تابلوهای کلاژ را به وسیله گل خشک برای نشان دادن به دانش آموزان، با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۲- درباره ی ویژگی های گیاهان و روش های صحیح خشک کردن آن ها با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید گیاهان گوناگون را جمع آوری و خشک کنند (حداقل یک هفته قبل از ارائه درس).
- ۴- دانش آموزان را برای شروع کار کلاژ با گل و برگ های خشک آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- گل و برگ های از قبل خشک شده را به همراه چسب و قلم موی آبرنگ در ظرفی مناسب روی میز قرار دهید.
- ۲- به هر یک از دانش آموزان یک برگ مقوای مناسب بدهید.
- ۳- به دانش آموزان توضیح دهید که گل و برگ ها را با دقت بردارند و روی مقوا بچینند. فرم چیدمان تک تک دانش آموزان را بررسی کنید، ایرادهای هر یک را یاد آور شوید و تغییرات لازم را در چیدمان گیاهان هر یک از دانش آموزان اعمال کنید.
- ۴- از دانش آموزان بخواهید خیلی آهسته و تک تک گیاهان را بردارند، چسب بزنند و در جای خود بچسبانند.
- ۵- پس از پایان کار، در صورت نیاز، به وسیله ی قلم مو و آبرنگ تزئیناتی چون شاخه، غنچه و برگ را به کار خود اضافه کنید.

■ توصیه به معلم

- امروزه وسیله های بسیار ساده ای برای خشک کردن گیاهان ساخته شده است. این وسایل در مراکز کانون های پرورش فکری کودکان و نوجوانان قابل فروش هستند.

- بهتر است، یکی دو هفته قبل از جلسه ای که می خواهید این فعالیت را تدریس کنید با توضیحات گوناگون از دانش آموزان بخواهید که تعدادی گیاه جمع آوری و خشک کنند.

- بهتر است پس از پایان کار، دانش آموزان سطح تابلوی خود را با اسپری براق کننده بپوشانند. این عمل باعث می شود که کار براق شود و مورد حفاظت قرار گیرد.

■ نکات ایمنی و انضباطی

- بهتر است دانش آموزان به جمع آوری و خشک کردن گیاهانی که می شناسند اقدام کنند؛ زیرا گیاهان ناشناخته احتمال دارد که برای سلامتی شان مضر باشد.

- دانش آموزان در صورتی که برای خشک کردن از اتواستفاده می کنند، این کار را با نظارت بزرگ ترها یا شما انجام دهند.

- به دانش آموزان متذکر شوید از چیدن بی رویه ی گیاهان خودداری کنند.

– تهیه تابلو با برگ سرخس – چاپ بر روی کاشی و با برگ طبیعی

شماره صفحه

۶۴ و ۴۴

شماره درس

۲ و ۱

■ دانستنی های معلم

در کتاب سال اول پیش حرفه ای، چاپ به وسیله ی قالب آماده و چاپ به وسیله ی مُهر را تجربه کردیم.
اینک به این موضوع می پردازیم که برگ های طبیعی در فنّ چاپ می توانند مانند مُهر یا قالب آماده عمل کنند.
توجه به این نکته بسیار مهم است که این روش های چاپ با توانمندی دانش آموزان استثنایی مطابق باشد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با طبیعت
- ۲- آشنایی با روش رنگ افشانی
- ۳- توانایی انجام چاپ با استفاده از برگ های طبیعی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|--------------|----------------|
| – برگ سرخس (یا هر برگ دیگر) – اسپری رنگ مشکی یا قهوه ای – مقوا – کاشی یا چوب – رنگ های گواش | کلاس درس | فردی – گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱ - نمونه هایی از کارهای چاپ شده با روش های یاد شده را برای نشان دادن به دانش آموزان، با خود به کلاس بیاورید.
- ۲ - از دانش آموزان در مورد تجربه های سال های قبل سؤال کنید و درباره ی پاسخ های آنان در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳ - موارد استفاده از این روش، محاسن و معایب آن را در کلاس به گفت و گو بگذارید.
- ۴ - دانش آموزان را برای شروع کار چاپ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف - چاپ تهیه ی تابلو با برگ سرخس

- ۱ - سطح میز را کاملاً با روزنامه بپوشانید.
- ۲ - مقوای رنگی متناسب را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- ۳ - از دانش آموزان بخواهید برگ های سرخس را به شکل دلخواه بر روی مقواها بچینند.
- ۴ - برخی اوقات روش چیدن برگ ها را با ارائه ی توضیحاتی اصلاح کنید.
- ۵ - به دانش آموزان آموزش بدهید که سطح مقوا و روی برگ را با فاصله ی مناسب اسپری رنگ مشکی بزنند.
- ۶ - مقوای رنگی را به گونه ای بین دانش آموزان تقسیم کنید که حداقل ۲ سری تابلوی ۴ فصل داشته باشید.

ب - چاپ بر روی کاشی یا چوب

- ۱ - سطح میز را با روزنامه بپوشانید.
- ۲ - تعدادی برگ طبیعی در شکل و سایزهای متفاوت روی میز قرار دهید.

۳- دانش آموزان می توانند به عنوان بستر این چاپ، از قطعات کاشی و چوب استفاده کنند.

۴- پشت برگ ها را با قلم مورنگ کنند و بر روی کاشی یا چوب چاپ بزنند.
(این کار را به دفعات و با رنگ های متفاوت هم چنین با برگ های متفاوت تکرار کنید؛ به گونه ای که سطح کاشی پوشیده شود).
۵- از دانش آموزان بخواهید در پایان برای پایداری بیش تر تابلوی خود را اسپری کنند.

■ توصیه به معلم

- انتخاب برگ سرخس به دلیل فرم کشیده و متخلخل این نوع برگ بوده است. در صورت عدم دسترسی به این نوع برگ، از فرم مصنوعی آن نیز می توان استفاده کرد و باز هم در غیر این صورت، هر نوع برگ دیگری برای اجرای این فن می تواند مناسب باشند.

- انتخاب رنگ های سبز بسیار روشن، سبز تیره، نارنجی و سفید می توانند یاد آور فصل های بهار، تابستان، پاییز و زمستان باشد.

- به دانش آموزان متذکر شوید پس از اسپری کردن، فرصت دهند تا رنگ خشک شود و سپس برگ را به آرامی از روی مقوا بردارند.

- برای چاپ برگ بر روی کاشی بهتر است از برگ هایی استفاده شود که دارای رگ برگ های برجسته و مشخص باشند؛ مانند برگ رُز، انجیر، گیلان، خرما و در صورت انتخاب چوب حتما نباید صاف و دارای کادری منظم باشد، شکل نامنظم اطراف چوب می تواند به زیبایی کار کمک کند.

- به وسیله ی سنجاق قفلی یا هر قطعه فلز دیگر و چسب حرارتی می توان به پشت تابلوی کاشی یا چوبی خود گیره ای متصل کرد.

- به عنوان کار گروهی می توانید تعدادی از آثار چاپی بر روی کاشی را به صورت یک مجموعه ی هنری زیبا درون یک قاب قرار دهید.

– تزئین جعبه با پوست تخم مرغ – تزئین قاب عکس با دور ریختنی ها

شماره صفحه

۷۲ و ۵۲

شماره درس

۲۴ و ۱۵

■ دانستنی های معلم

انسان تنوع و زیبایی را دوست دارد و هرگاه ما بتوانیم زیبایی و تنوع را با روش های بسیار ساده و البته بدون هزینه در زندگی و محیط پیرامون خود ایجاد کنیم، مسلماً رفتاری هنرمندانه و خلاق از ما سر زده است.

در این بحث با دو شیوه تزئین وسایل منزل که فرسوده شده اند، آشنا می شویم. با پوست تخم مرغ می توان جعبه فلزی زنگ زده را به جعبه با رنگ های متالیک و جذاب و نیز قاب عکس چوبی را با ترفندی ساده به یک قاب مدرن تبدیل کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱ – باز یافت مواد بلا استفاده
- ۲ – توانایی تزئین جعبه با پوست تخم مرغ
- ۳ – توانایی تزئین قاب عکس با دور ریختنی ها.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------------------------------|-------------|--------------|----------------|
| – پوست تخم مرغ | کلاس درس | فردی – گروهی | یک جلسه آموزشی |
| – جعبه ی بدون استفاده | | | |
| – قاب عکس بدون استفاده | | | |
| – رنگ گواش رنگ های سفید صدفی و طلایی | | | |
| – قلم مو | | | |
| – چسب | | | |
| – افشانه براق کننده | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- نمونه های آماده از جعبه ها و قاب عکس های بازسازی شده را به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی این روش گفت و گو کنید و از دانش آموزان بخواهید به جای ابزار یاد شده ابزار دیگری پیشنهاد کنند.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع کار بازسازی جعبه یا قاب عکس آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

الف - تزئین جعبه با پوست تخم مرغ

- ۱- دانش آموزان سطح میز خود را با روزنامه بپوشانند.
- ۲- جعبه های بدون استفاده (بهتر است جعبه ها فلزی یا چوبی باشند) و پوست های تخم مرغ شسته شده و خشک شده را روی میز قرار دهند.
- ۳- داخل پالت چندین رنگ گواش را قرار داده و با رنگ صدفی همه ی آن ها را متالیک کنند.
- ۴- دانش آموزان را راهنمایی کنید تا با قلم مو پوست های تخم مرغ را رنگ آمیزی کنند و هر رنگ را در ظرفی جداگانه قرار دهند.
- ۵- طرحی بسیار ساده را روی جعبه منتقل کنند.
- ۶- هر بخش (مرحله ای و هر بار در سطحی تقریباً چهار در چهار سانتی متر مربع) را به آرامی چسب زده و پوست تخم مرغ را روی آن قرار داده، با انگشت فشار دهند تا پوست ها بیش تر خرد شوند و کاملاً به سطح جعبه بچسبند.
- ۷- در پایان می توانند کل کار را اسپری براق کننده بزنند.

ب- تزئین قاب عکس با دور ریختنی ها

- ۱- دانش آموزان سطح میز خود را با روزنامه بپوشانند.
- ۲- قاب عکس های قدیمی و بدون استفاده و هم چنین اشیای دور ریختنی را که برای تزئین قاب عکس انتخاب کرده اند را روی میز قرار دهند.
- ۳- به وسیله ی اسفنج سطح قاب و اشیای چسبیده بر آن را رنگ طلایی زده (به صورت سایه، روشن) و در نهایت، آن را اسپری براق کننده بزنند.

■ توصیه به معلم

- این فعالیت برای دانش آموزان بسیار جذاب است و تقریباً همه ی دانش آموزان به هر میزان توانمندی از عهده ی آن بر می آیند. لذا این فعالیت فرصتی مغتنم خواهد بود تا مربی بتواند ساعاتی خوش و پراز احساس خودباوری را برای دانش آموزان خود تدارک ببیند.
- در مورد تزئین قاب عکس، دانش آموزان را در انتخاب اشیای تزئینی روی آن یاری دهید (مثلاً، برای گروهی اشیای فلزی چون گیره ها، واشرها و مهره ها را در نظر بگیرید، برای گروهی دیگر، سنگ ها و صدف ها و برای گروه آخر می توانید از هسته ها، دانه ها و پوسته ها استفاده کنید).
- هنگام کار حتماً از دستکش استفاده کنید.
- در مورد شیوه ی صحیح نگهداری از این وسایل به دانش آموزان تذکر بدهید.
- شناسنامه ی اثر در پشت هر کار درج شود.

چاپ روی تخم مرغ با روش خراش

شماره صفحه

۵۶

شماره درس

۱۷

■ دانستنی های معلم

در پایه دوم، فن خراش را بر روی کاغذ و مقوا تجربه کردیم و با روش آن آشنا شدیم. در این درس، فن خراش را بر روی تخم مرغ رنگ شده اجرا خواهیم کرد. این کار در ایام نوروز کاربرد خواهد داشت.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با روش خراش
- ۲- توانایی تزیین و رنگ آمیزی یک تخم مرغ با روش خراش

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|------------|----------------|
| - تخم مرغ طبیعی آب پز یا تخم مرغ مصنوعی - رنگ های گواش - ابزار نوک تیز - طرح مورد نظر - فلم موی آبرنگ | کلاس درس | فردی | یک جلسه آموزشی |

■ توصیه به معلم

- ۱- در مورد مراسم نوروز، هفت سین و تخم مرغ های رنگ کرده در کلاس گفت و گو کنید و از دانش آموزان بخواهید تجربه های خود را در مورد تخم مرغ رنگ کردن بگویند.
- ۲- نمونه های آماده از تخم مرغ های نقاشی شده با فن خراش را با خود به کلاس درس بیاورید.
- ۳- با مروری بر درس های سال دوم پیش حرفه ای، فن خراش را یاد آوری کرده و توضیح دهید.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع فعالیت خراش روی تخم مرغ آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- دانش آموزان سطح میز خود را با روزنامه بپوشانند.
- ۲- وسایل لازم چون تخم مرغ آب پز یا تخم مرغ مصنوعی، رنگ های گواش، قلم مو و ابزار نوک تیز را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید تخم مرغ ها را با رنگ های گواش تیره بپوشانید (به این دلیل از رنگ تیره استفاده می کنیم که پس از خراش دادن رنگ سفید تخم مرغ نمایان می شود و تضاد رنگ باعث زیبایی بیشتر کار خواهد شد).
- ۴- دانش آموزان با توجه به توانمندی خود، طرح انتخابی را به وسیله ی کاربن بر روی تخم مرغ انتقال دهند و سپس اقدام به خراشیدن طرح کنند یا به صورت ذهنی، خراشیدن طرحی بر روی تخم مرغ را انجام دهند.
- ۵- به عنوان فعالیت پایانی می توانند با چسباندن قیطان، روبان یا تور تزئین تخم مرغ خود را کامل کنند.

■ توصیه به معلم

- استفاده از طرح های ساده ی گل و برگ برای روی تخم مرغ بسیار مناسب است.
- برای ایجاد خطوط پهن می توان از چاقو های میوه خوری و برای ایجاد خطوط نازک از انواع سوزن استفاده کرد.
- دانش آموزان با مشکلات حرکتی را در انجام این کار یاری دهید.
- شیوه ی صحیح نگهداری و استفاده از این کار دستی را آموزش دهید.

چاپ با پاستل روغنی و اتو

شماره صفحه

۷۶

شماره درس

۲۵

■ دانستنی های معلم

در کتاب «هنر» دو سال گذشته، چندین فن از چاپ های تصادفی را بررسی کردیم؛ مانند لکه ی جوهر، نخ و جوهر، جوهر و نی و
این گونه چاپ ها بی نیازی از تفکر خلاق دانش آموز بوده و اثر گرافیکی آن فقط با عامل تصادف شکل می گیرد. اجرای این گونه روش ها در کلاس هنر مدارس بسیار هیجان انگیز و مفرح است. مربیان عزیز دقت داشته باشند که هیجان و نشاطی که از اجرای این گونه فعالیت ها در دانش آموزان ایجاد می شود، در واقع بخش مهمی از اهداف کلاس هنر را برآورده می کند البته این آثار چاپ تصادفی آن قدر زیبا و چشم نواز هستند که در اجرای کارهای هنری چون تابلو، کارت تبریک، کارت دعوت و ... به خوبی می توان از آن استفاده کرد.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با ویژگی مداد شمعی یا پاستل روغنی هنگام گرم شدن
- ۲- توانایی انجام یک چاپ با استفاده از پاستل روغنی و اتو.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|-------------|--------------|----------------|
| - خرده های مداد شمعی یا پاستل روغنی - مقوای گلاسه - اتو - قیچی - چسب - مقوای ساده - مداد تراش | کلاس درس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ توصیه به معلم

- ۱- نمونه هایی از تابلوها و کارت های دعوت، کارت های تبریک و ... را که باروش چاپ پاستل روغنی و اتو تهیه شده اند، را برای نشان دادن به دانش آموزان، با خود به کلاس بیاورید.
- ۲- درباره ی ویژگی های پاستل روغنی و واکنش آن در برابر حرارت با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- از دانش آموزان بخواهید موارد استفاده ی جدیدی را برای این فن از چاپ پیشنهاد بدهند.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع کار چاپ با پاستل روغنی و اتو آماده کنید.

■ راهنمای تدریس

- ۱- دانش آموزان روی میز خود را با ورقه ی روزنامه بپوشانند.
- ۲- وسایل مورد نیاز چون خرده های پاستل روغنی، مقوای گلاسه و اتو را روی میز در دسترس دانش آموزان قرار دهید.

- ۳- از دانش آموزان بخواهید به مراحل اجرای کار توسط شما با دقت نگاه کنند و گام به گام آن را انجام دهند.
- ۴- بکوشید دانش آموزان پس از چیدن خرده های مداد شمعی، به نوبت و با نظارت شما از اتو استفاده کنند.
- ۵- به وسیله ی مداد و خط کش قسمت های زیبا را کادر بکشند و به وسیله ی قیچی برش بزنند.
- چسباندن این قطعات رنگی بر روی مقوا یا هر وسیله ی دیگر می تواند به تولید یک کار هنری بینجامد.

■ توصیه به معلم

- بهتر است برای این کار از براده های پاستل های روغنی مرغوب استفاده کرده، قبل از شروع به کار براده های هر رنگ را در ظرفی جداگانه آماده کنید.
- به دانش آموزان توصیه کنید رنگ های متضاد (مکمل) را کنار هم قرار دهند تا زیبایی کار بیش تر نمایان شود.
- باید پس از قرار دادن اتو و اطمینان از ذوب شدن رنگ ها، بلافاصله دو برگ مقوا را از هم جدا کرد. در غیر این صورت، رنگ ها سرد می شوند و مقواها به همدیگر می چسبند.
- نحوه ی صحیح نگهداری و استفاده از این نوع چاپ را به دانش آموزان آموزش دهید.



بخش موسیقی و تربیت شنیداری

دوره‌ی
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای

مقدمه

موسیقی دارای سه عنصر اصلی صدا، آهنگ و ضرب (ریتم) می باشد. صدا که یک پدیده فیزیکی است که به صورت امواج صوتی بر حس شنوایی اثر گذاشته، به مغز منتقل می شود، سپس از طریق عصب شنوایی به کمک تجربیات قبلی که در مغز نهفته است، برای ما تعبیر و تفسیر می شود، پس می توان گفت: موسیقی و دنیای شگفت انگیز آن صرفاً یک هدف نیست. بلکه وسیله ای برای رسیدن به آن چیزی است که قبلاً درک شده و سپس شکل هنری اش در قالب صوت و صدا لمس می شود.

رابطه موسیقی و آموزش

در اکثر کشورهای جهان اهمیت ویژه ای به موسیقی کودک داده می شود، چنانچه بسیاری از روان شناسان کودک، موزیسین های این گروه سنی و متولیان امر آموزش با یکدیگر مرادفات فرهنگی و روان شناختی دارند که حاصل این ارتباط سازنده، تأثیر گذاری بر امر آموزش از طریق موسیقی است.

هم چنین موسیقی در پرورش و تربیت استعدادها و نیز دقت بخشیدن به حس شنوایی کودک نقش بسیار مهمی دارد که به هیچ وجه انکار پذیر نیست. به همین علت است که در مدارس کشورهای پیشرفته از موسیقی تا حد امکان در مورد آموزش استفاده می شود تا این گونه یادگیری کودک همراه با نوایی موزیکالی باشد، چنانچه حتی برای آشنا ساختن کودک یک کلاس با حوادث طبیعی چون باد و باران از موزیک خاصی استفاده می شود که در کنار لذت بخش بودن یادگیری، قدرت درک و فهم موضوع برای کودک بالاتر رود. و یا برای یادگیری لغات یک درس

از موسیقی خاص آن درس بهره برده می‌شود تا این چنین معنی و مفهوم آن لغات تا مدت زمان درازی در ذهن و حافظه کودک ماندگار شود.

موسیقی و اجتماعی شدن

دنیای موسیقی کودک با دنیای موسیقی بزرگسالان تفاوت‌هایی دارد که یکی از این تفاوت‌ها به موضوع اجتماعی کردن کودک از طریق موسیقی بر می‌گردد. بدون تردید کودکی که در گروه موسیقی مدرسه یا همان گروه کر شرکت می‌کند، خود به خود درس اجتماعی شدن را بیش از پیش یاد می‌گیرد و چون اساس موسیقی دسته جمعی هماهنگ بودن اعضای گروه است، پس به ناچار او خود را متقاعد می‌کند که با دیگران همراه بوده و تا حد امکان از هماهنگی لازم با دیگران برخوردار باشد؛ مثلاً شرکت کودک در موسیقی کر علاوه بر این که روحیه اجتماعی شدن او را تقویت می‌کند، خود لذتی فراوان دارد که فراگیری این درس، اجتماعی بودن را در نزد او قوت می‌بخشد. هم چنین می‌توان با برنامه‌های مدون از این طریق بر بسیاری از روحیات و حالات کودک فایده‌آمده و این گونه او را در راه رسیدن به اهداف مناسب و مورد نظر که ریشه‌های اجتماعی و گروهی دارد یاری داد.

به عنوان مثال در زمان دفاع مقدس وجود گروه‌های سرود در مدارس و اجراهای سرودهای انقلابی و جنگی تأثیر شگرفی در روحیه دانش‌آموزان داشت؛ به طوری که آنان با شنیدن قطعه سرودی که توسط دوستان و همکلاسی‌هایشان در صف اجرا می‌شد به مسأله جنگ و ابعاد گوناگون آن بیشتر آگاه می‌شدند و روحیه دفاع از میهن بیش از پیش نزد آنان شدت می‌یافت و افسردگی ناشی از مشکلات جنگ را از آنان دور می‌کرد. به همین دلیل است که در بعضی کشورها برای آنکه دانش‌آموزان را بیشتر اجتماعی کنند، به اجبار آنان را عضو گروه سرود یا همان گروه کر مدرسه می‌کنند تا به تدریج این قبیل کودکان علاوه بر ایجاد نوعی ارتباط با دیگران به گونه‌ای از خود باوری هم دست پیدا کنند.



موسیقی و تریت شنیداری

سال اول
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای

تشخیص صداهای محیط

شماره صفحه

۲۰

شماره درس

۵

■ دانستنی های معلم

سراسر طبیعت موسیقی است. صدای آب، باران، باد، صدای پرندگان و حیوانات، فصل ها، رنگ ها همه از نوعی کیفیت موسیقی خاص برخوردارند. زمزمه جویبار، صدای زنبورها و به هم خوردن برگ ها در یک نسیم ملایم، یک قطعه موسیقی کامل است.

وقتی گله ی گوسفند در کوهستان حرکت می کند، موسیقی می شنویم. وجود انسان سراسر موسیقی است. ضربان قلب آهنگ معینی دارد. تنفس انسان هم چنین است. گام های انسان، صدای او، خنده و گریه ی او بار موسیقی دارند. زمانی این همه را متوجه می شویم که گوش های تربیت شده ای داشته باشیم.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی متمرکز شدن بر روی حس شنوایی و توانایی تشخیص صداهای محیط اطراف
- ۲- آشنایی با مفهوم و شناخت صداهای خوشایند و ناخوشایند
- ۳- آشنایی با مفهوم و شناخت دوری و نزدیکی صداها
- ۴- آشنایی و توانایی تقلید و تکرار صداهای مختلف
- ۵- استفاده از تخیل و خیال پردازی برای تجربه فضاهای تجربه نشده.



| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------------------------------|---------------------------------------|--------------|----------------|
| - نوار های تربیت شنوایی - ضبط صوت | کلاس - محیط اطراف کلاس - بازار و پارک | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ روش تدریس

- ۱- در ابتدا بکوشید در باره ی موضوع درس با دانش آموزان گفت و گو کنید و سپس توضیحات کلی بدهید.
- ۲- در مرحله ی بعد، به کمک ضبط صوت، نواری با محتوای صداهای طبیعی در کلاس بگذارید و سپس از دانش آموزان بخواهید صداهاراشناسایی کنند و نام آن هارا بگویند.
- ۳- در مرحله ی سوم از دانش آموزان بخواهید به سؤالاتی که در متن درس مطرح شده اند، پس از کمی تأمل پاسخ دهند.
- ۴- پس از شنیدن پاسخ های دانش آموزان ، به کمک دانش آموزان دیگر پاسخ هارا اصلاح کنید.

صدا سازها

شماره صفحه

۳۲

شماره درس

۱۰

■ دانستنی های معلم

برگزاری مراسم عاشورا در زندگی همه ی ما ایرانی ها یاد آور شهادت امام حسین (ع) و یاران فداکارش است که در هر نقطه از ایران به شکل خاصی با توجه به فرهنگ خاص آن منطقه برگزار می شود. معمولا در این مراسم از سازهای خاصی استفاده می شود ولی سه ساز نی (فلوت)، طبل و سنج معمولا در همه ی مناطق ایران استفاده می شود. از سویی، صدای تولید شده از نی یادآور لحظه های سوزناک و از سویی دیگر، صدای تولید شده از طبل و سنج یادآور رشادت ها و شهادت های امام و یارانش است که در سراسر ایران به شکل های مختلف اجرا می شود.

■ اهداف آموزشی

- آشنایی با سازهای نی یا فلوت، طبل و سنج (سازهای مذهبی) به طور ساده
- توجه به زیبایی و کارکرد صدای سازها در مراسم مذهبی مانند عاشورا و اعیاد مذهبی
- توجه به تفاوت تن صداها و علاقه به تقلید صداها ی مختلف
- توانایی تشخیص دوری و نزدیکی صدا
- توانایی استفاده از ساز نی، فلوت و طبل به صورت ساده.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---------------------------------|------------------------|--------------|----------------|
| - نوار های صوتی مراسم عاشورا | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - ضبط صوت | | | |
| - ساز های نی یا فلوت، طبل و سنج | | | |

■ روش تدریس

- ۱- در ابتدا بکوشید در باره موضوع درس به دانش آموزان توضیحات کلی بدهید.
- ۲- در مرحله ی بعدی، به کمک ضبط صوت، نواری با موضوع مراسم عاشورا در کلاس بگذارید و سپس از دانش آموزان بخواهید در باره ی مراسم عاشورا و محتوای آن، هر یک توضیحات کوتاهی بدهند.
- ۳- در مرحله ی سوم، از دانش آموزان بخواهید به سؤالاتی که در متن درس مطرح شده اند، پس از کمی تأمل پاسخ دهند.
- ۴- پس از شنیدن پاسخ های دانش آموزان، به کمک دانش آموزان دیگر پاسخ ها را اصلاح کنید.
- ۵- دانش آموزان را تشویق کنید تا با هر یک از سازهای ذکر شده ابتدا به تنهایی و سپس باهمانگی یکدیگر سازها را به صدا در آورند.

■ توصیه های کلی به معلم

- بکوشید همه ی دانش آموزان در کلاس فعالیت کنند و هر یک پاسخ جدیدی به پرسش های شما بدهند.
- برای دانش آموزانی که مشکل شنوایی دارند، تمرین هایی برای تربیت شنوایی پیش بینی کنید.
- صداهای تقلید شده و تکرار شده توسط دانش آموزان را کنترل و اصلاح کنید.
- بکوشید آرایش نیمکت های کلاس به صورت نیم دایره باشد تا دانش آموزان با شما و یکدیگر ارتباط چهره به چهره داشته باشند.
- تخیل دانش آموزان را محدود نکنید و به آن ها در هنگام تمرین، آزادی عمل بدهید.
- برای فکر کردن و پاسخ دادن به پرسش ها و هم چنین اجرا با ساز، زمان کافی در اختیار دانش آموزان قرار بدهید.
- صداهایی را که دانش آموزان با ساز تولید می کنند یا تقلید و تکرار می کنند کنترل شود، تا این اصوات مزاحم سایر کلاسی ها و محیط مدرسه نشود.
- می توانید دانش آموزان را به گروه های سه نفره تقسیم کنید.



موسیقی و تربیت شنیداری

سال دوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای

آشنایی با صداهای زیر و بم

شماره صفحه

۵۰

شماره درس

۱۵

■ دانستنی های معلم

توجه به صداها و توانایی تشخیص تفاوت ها و شباهت بین آن ها از دیر باز مورد توجه انسان بوده است. یکی از تفاوت های بارز بین اصوات، نازکی و کلفتی آن ها است که به اولی «صدا های زیر» و به دومی «صدا های بم» می گویند. نمونه عینی صدا های زیر صدای زنان و صدا های بم صدای مردان است. دامنه ی بین صداها از نت «دو» که بم ترین صدا و نت «سی» که زیر ترین صدا است عبارت اند از:

دو، ر، می، فا، سل، لا، سی.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با صدا های زیر و بم طبیعی و مصنوعی
- ۲- توجه به تفاوت صدای زیر و بم زن و مرد
- ۳- توانایی ایجاد صدا های زیر و بم با صدا ساز های مختلف
- ۴- توانایی ایجاد صدا با ابزار ساده، آشنایی با نحوه ی ایجاد ریتم و توانایی اجرای یک ریتم ساده.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|------------------------|--------------|----------------|
| - نوار های صوتی صدای حیوانات و پرندگان - نی (فلوت) و طبل - هفت عدد لیوان بلور - یک قطعه چوب (مانند مداد) | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

- ۱- در باره ی موضوع درس به دانش آموزان توضیحات کلی بدهید.
 - ۲- در مرحله بعد، به کمک ضبط صوت، نواری با موضوع صدای حیوانات و پرندگان در کلاس بگذارید و سپس از دانش آموزان بخواهید در باره ی تفاوت صدای آن، هر یک توضیحی کوتاه بدهند.
 - ۳- در مرحله ی سوم، از دانش آموزان بخواهید به سؤالاتی که در متن درس مطرح شده اند پس از کمی تأمل پاسخ دهند.
 - ۴- تفاوت صدای زن و مرد را به دانش آموزان یادآور شوید.
 - ۵- پس از شنیدن پاسخ های دانش آموزان، به کمک دانش آموزان دیگر پاسخ ها را اصلاح کنید.
 - ۶- بکوشید دانش آموزان را تشویق کنید تا هر یک از آنان به تنهایی ریتم خاصی را با ضربه زدن به هفت لیوان ایجاد کنند.
- نکته: مواظب باشید اندازه ی آب در هر لیوان ها از کم به زیاد تنظیم شود.

آشنایی با صدا سازها (ضربک کبریتی و ویزویزک)

شماره صفحه

۶۸

شماره درس

۲۱

■ دانستنی های معلم

همه نوع وسایل ساده و در دسترس می تواند وسیله ای برای تولید صدا باشند. به نظر می رسد تولید و ساخت اولین سازها نیز با وسایل ساده و به شکل های ساده انجام می شده است.

در این درس، دو نمونه ساده برای تولید صدا مطرح شده است. شما دبیران گرامی می توانید با توجه به فرهنگ بومی منطقه ی خود و با توجه به ابتکار و خلاقیت خود نمونه های دیگری را مطرح کنید.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی ساخت ضربک کبریتی و ویزویزک با مواد در دسترس
- ۲- آشنایی با چگونگی تولید موسیقی با ضربک کبریتی و ویزویزک به صورت ساده یا ترکیبی
- ۳- آشنایی با نحوه ایجاد ریتم
- ۴- ایجاد شادی و نشاط، علاقه به تولید موسیقی با ابزارهای مختلف.


| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|------------------------|------------------------|--------------|----------------|
| - قوطی کبریت با چوب آن | کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - کش | | | |
| - خودکار | | | |
| - کاغذ | | | |
| - یک قطعه چوب | | | |

■ روش تدریس

- ۱- قبلاً یک نمونه ضربک کبریتی و ویزوویزک بسازید و آن‌ها را به دانش‌آموزان نشان دهید.
- ۲- از دانش‌آموزان درباره‌ی ضربک کبریتی و ویزوویزک بپرسید که آیا در مورد آن‌ها چیزی می‌دانند یا آن‌ها را دیده یا ساخته‌اند.
- ۳- از دانش‌آموزان بخواهید چشمان خود را ببندند. سپس با هر یک از سازهای ضربک کبریتی، ویزوویزک به طور جداگانه صدایی ایجاد کنید و از آن‌ها بخواهید منبع تولید صدا را بگویند.
- ۴- در مورد مراحل ساخت ضربک کبریتی، ویزوویزک به دانش‌آموزان توضیح داده و آنان را در ساخت وسایل یاری دهید.
- ۵- در مرحله‌ی بعد، از دانش‌آموزان بخواهید در باره‌ی تفاوت صدای ضربک کبریتی و ویزوویزک توضیحی کوتاه بدهند.
- ۶- دانش‌آموزان را تشویق کنید تا هر یک از آنان ریتم خاصی را با ضربک کبریتی، ویزوویزک به تنهایی و یا به شکل ترکیبی همراه با دانش‌آموزان دیگر ایجاد کنند.

■ توصیه‌های کلی به معلم

- در جلسه‌ی قبل در مورد وسایلی که دانش‌آموزان باید تهیه کنند و به کلاس بیاورند، به آنان توضیح دهید.
- بکوشید همه‌ی دانش‌آموزان در کلاس فعالیت کنند و هر یک پاسخ جدیدی به پرسش‌های شما بدهند.
- بکوشید صداهایی را که دانش‌آموزان با ساز تولید می‌کنند، مزاحم سایر کلاس‌ها و محیط مدرسه نشود.
- برای فکر کردن و پاسخ دادن به سؤال‌ها و هم‌چنین اجرا با ساز، زمان کافی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.
- برای دانش‌آموزانی که مشکل شنوایی دارند تمرین‌هایی برای تربیت شنوایی پیش‌بینی کنید.
- صداهای تولید شده توسط دانش‌آموزان را کنترل و اصلاح کنید.
- بکوشید آرایش نیمکت‌های کلاس به صورت نیم دایره باشد تا دانش‌آموزان با شما و یکدیگر ارتباط چهره به چهره داشته باشند.
- تخیل دانش‌آموزان را محدود نکنید و به آن‌ها در هنگام تمرین آزادی عمل بدهید.
- می‌توانید دانش‌آموزان را به گروه‌های دو یا سه نفره تقسیم کنید.

The background of the entire page is a soft-focus, high-angle photograph of a piano keyboard. The white keys are prominent, and the black keys are visible between them. Overlaid on this is a sheet of music with several staves. The musical notation includes various notes, rests, and dynamic markings such as 'f' (forte), 'mf' (mezzo-forte), and 'p' (piano). The text is centered over the image.

موسیقی و تربیت شنیداری

سال سوم
راهنمایی تحصیلی پیش حرفه‌ای

ساخت سوت تک قرقره ای

شماره صفحه

۲۴

شماره درس

۵

■ دانستنی های معلم

تقریباً همه نوع وسایل ساده و در دسترس می تواند وسیله ای برای تولید صدا باشد به نظر می رسد تولید و ساخت اولین سازها نیز با وسایل ساده و به شکل های ساده انجام می شده است.

در این درس، دو نمونه ساده برای تولید صدا مطرح شده است. شما دبیران گرامی می توانید با توجه به ابتکار، خلاقیت و فرهنگ بومی منطقه ی خود نمونه های دیگری را مطرح کنید.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی تولید صدا با وسایل ساده
- ۲- آشنایی با چگونگی ساخت سوت سوتک قرقره ای با مواد در دسترس
- ۳- توانایی ساخت سوت سوتک قرقره ای با ابزار و مواد ساده
- ۴- توجه به ابزارهای ساده برای ایجاد ریتم و وزن
- ۵- توانایی استفاده از ابزارهای ساده برای تولید و تقلید صداهای طبیعی
- ۶- ایجاد صداهای مختلف با صداسازهای مختلف که از وسایلی متفاوت ساخته شده.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|----------------|---------------------------------------|--------------|----------------|
| - قرقره ی چوبی | کلاس - محیط اطراف کلاس - بازار و پارک | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - بادکنک | | | |
| - نخ | | | |



■ روش تدریس

- ۱- ابتدا از دانش آموزان بخواهید چشمان خود را ببندند سپس از ساز سوت سوتک قرقره ای صدایی ایجاد کنید و از آن ها بخواهید منبع تولید صدا را بگویند.
- ۲- قبلا یک نمونه سوت سوتک قرقره ای آماده کنید و به دانش آموزان نشان دهید.
- ۳- از دانش آموزان بپرسید که چه کسی قبلا این وسیله را دیده یا ساخته است و نیز در مورد آن گفت و گو کنید.
- ۴- در مورد مراحل ساخت سوت سوتک قرقره ای به دانش آموزان توضیح داده و آنان را در ساخت وسیله یاری دهید.
- ۵- در مرحله ی بعد، از دانش آموزان بخواهید درباره ی چگونگی تولید و ویژگی صدای سوت سوتک قرقره ای توضیح کوتاهی بدهند.
- ۶- دانش آموزان را تشویق کنید که هر یک از آنان ریتم خاصی را با سوت سوتک قرقره ای به تنهایی یا به شکل ترکیبی با صداسازهای سال قبل همراه با دانش آموزان دیگر ایجاد کنند.
- بکوشید آرایش نیمکت های کلاس به صورت نیم دایره باشد تا دانش آموزان با شما و یکدیگر ارتباط چهره به چهره داشته باشند.
- می توانید دانش آموزان را به گروه های دو یا سه نفره تقسیم کنید.

ایجاد صداهای طبیعی

شماره صفحه

۵۰

شماره درس

۱۴

■ دانستنی های معلم

همه نوع وسایل ساده و در دسترس می تواند ماده ی خامی برای تولید ساده صدا باشند.

دانشمندان معتقدند که انسان با دیدن وزش باد در نیزار و ایجاد صداهای ناهماهنگ که از عبور باد در میان نی های توخالی پدید می آمد، به فکر منظم کردن این اصوات افتاد و با ایجاد چند سوراخ روی چوب توخالی، که بعدها فاصله ای یکسان میان سوراخ ها ایجاد شد، کوشید صدای نی را به کنترل خود در آورد و بادمیدن در آن، صدای دلخواهش را ایجاد کند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی تولید صدا با وسایل ساده
- ۲- توجه به ابزارهای ساده برای ایجاد ریتم و وزن
- ۳- توانایی استفاده از ابزارهای ساده برای تولید و تقلید صداهای طبیعی
- ۴- ایجاد کردن صداهای طبیعی با ابزار و مواد بسیار ساده و دورریختنی
- ۵- ایجاد اعتماد به نفس، شادی و نشاط از طریق به ظهور درآوردن خلاقیت های فردی و گروهی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--|--------------------------|--------------|----------------|
| نوار صدای وسایل نقلیه و صدای عوامل طبیعی دایره زنگی چند دانه حبوبات یک برگ کاغذ | - کلاس - محیط اطراف کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ روش تدریس

- ۱- یکی از ابزارهای یاد شده را به صدا در آورید و از دانش آموزان بخواهید در حالی که چشمان خود را بسته اند، منبع تولید صدا را حدس بزنند و بگویند.
- ۲- در مرحله بعد، از دانش آموزان بخواهید در باره چگونگی تولید و ویژگی صدای تولید شده توضیحی کوتاه بدهند.
- ۳- دانش آموزان را تشویق کنید که هر یک از آنان ریتم خاصی را به تنهایی یا به شکل ترکیبی همراه با دانش آموزان دیگر ایجاد کنند.



ساخت سنتورک

شماره صفحه

۶۲

شماره درس

۱۹

«دانشتنی های معلم» این درس با درس پنجم مشترک است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی تولید صدا با وسایل ساده
- ۲- آشنایی با چگونگی تولید موسیقی با سنتورک به صورت ساده
- ۳- آشنایی با چگونگی ساخت سنتورک با مواد در دسترس
- ۴- توانایی استفاده از ساز سنتورک به صورت ساده
- ۵- توانایی ساخت سنتورک با ابزار و مواد ساده
- ۶- توانایی استفاده از ابزار های ساده برای تولید و تقلید صداهای طبیعی
- ۷- ایجاد صداهای مختلف با صداسازهای مختلف که از وسایلی متفاوت ساخته شده.

| ساعت آموزش | نوع فعالیت | فضای آموزشی | ابزار و مواد |
|----------------|--------------|---------------------------------------|-------------------|
| یک جلسه آموزشی | فردی - گروهی | کلاس - محیط اطراف کلاس - بازار و پارک | - تخته |
| | | | - میخ |
| | | | - نخ نایلونی |
| | | | - محیط اطراف کلاس |

■ روش تدریس

- ۱- ابتدا از دانش آموزان بخواهید چشمان خود را ببندند. سپس از ساز سنتورک صدایی ایجاد کنید و از آن ها بخواهید منبع تولید صدا را بگویند.
- ۲- قبلاً یک نمونه سنتورک آماده شده را تهیه کنید و به دانش آموزان نشان دهید.
- ۳- از دانش آموزان بپرسید که آیا سنتور را می شناسند، آن را کجا دیده اند، چه شکلی دارد، و
- ۴- در مورد مراحل ساخت سنتورک به دانش آموزان توضیح داده و آنان را در ساخت وسایل یاری دهید.
- ۵- از دانش آموزان بخواهید در باره ی چگونگی تولید و ویژگی صدای سنتورک توضیحی کوتاه بدهند.
- ۶- دانش آموزان را تشویق کنید که هر یک از آنان به تنهایی ریتم خاصی را با سنتورک ایجاد کنند.

■ توصیه به معلم

- جلسه ی قبل در مورد وسایلی که دانش آموزان باید تهیه کنند و به کلاس بیاورند، به آنان توضیح دهید.
- بکوشید همه ی دانش آموزان در کلاس فعالیت کنند.
- مراقب باشید صداهایی را که دانش آموزان با سنتورک تولید می کنند، مزاحم سایر کلاس ها و محیط مدرسه نشود.
- برای فکر کردن و پاسخ دادن به سؤال ها و هم چنین اجرا با سنتور، زمان کافی در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- برای دانش آموزانی که مشکل شنوایی دارند، تمرین هایی برای تربیت شنوایی پیش بینی کنید.
- صداهای تولید شده توسط دانش آموزان را کنترل و اصلاح نمایید.
- آرایش نیمکت های کلاس به صورت نیم دایره باشد تا دانش آموزان با شما و یکدیگر ارتباط چهره به چهره داشته باشند.
- می توانید دانش آموزان را به گروه های دو یا سه نفره تقسیم کنید.

ایجاد ضرباهنگ با دست ها

شماره صفحه

۷۰

شماره درس

۲۳

■ دانستنی های معلم

همه نوع وسایل ساده و در دسترس می تواند ماده ی خامی برای تولید ساده صدا باشند. انسان از آغاز متوجه شد علاوه بر ایجاد صدا با دهان با سایر قسمت های بدن نیز می توان تولید صوت کرد. تولید صدا با دست ها و بدن زیر مجموعه ای از هنرهای بادی آرت (BODYART)، یعنی هنرهایی که با بدن ایجاد می شود، هستند. این هنرها که در دنیای امروز مطرح شده اند و به نظر می رسد منشأ آن قاره ی آفریقا باشد و بر مبنای استفاده از کم ترین امکانات برای بیش ترین کاربرد بنا شده است، هنرهای مینی مالیستی (کمیته گرایی)^۱ نام گرفته اند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با چگونگی تولید صدا با وسایل ساده
- ۲- توجه به ابزارهای ساده برای ایجاد ریتم و وزن
- ۳- آشنایی با چگونگی تولید صدا از طریق بدن
- ۴- ایجاد شادی درونی از راه ایجاد صداهای طبیعی
- ۵- ایجاد صدا و ضرباهنگ با دست ها
- ۶- ایجاد کردن ریتم های مختلف با تغییر در فواصل دست زدن.

۱ - مینی مالیسم یا کمیته گرایی، مکتب هنری است که اساس آثار و بیان خود را بر پایه سادگی بیان و روش های ساده و خالی از پیچیدگی معمول فلسفی و یا شبه فلسفی بنیان گذاشته است.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------------------------------|-------------|--------------|----------------|
| - دست های انسان - محیط اطراف کلاس | کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ روش تدریس

- ۱ - ابتدا از دانش آموزان بخواهید چشمان خود را ببندند. سپس با دست های خود صدایی ایجاد کنید و از آن ها بخواهید منبع تولید صدا را بگویند.
- ۲ - در مرحله ی بعد، از دانش آموزان بخواهید در باره ی چگونگی تولید و ویژگی صدای دست های انسان توضیحی کوتاه بدهند.
- ۳ - دانش آموزان را تشویق کنید که هر یک از آنان ریتم خاصی را با دست های خود به تنهایی و یا به شکل ترکیبی با دانش آموزان دیگر ایجاد کنند.

■ توصیه های کلی به معلم

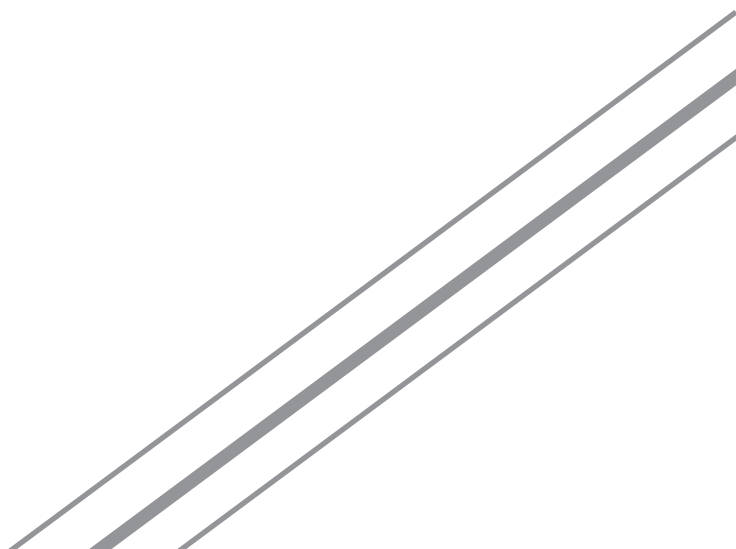
- در جلسه ی قبل در مورد وسایلی که دانش آموزان باید تهیه کنند و به کلاس بیاورند، به آنان توضیح دهید.
- بکوشید همه ی دانش آموزان در کلاس فعالیت کنند.
- مراقب باشید صداهایی را که دانش آموزان با دستان یا ساز تولید می کنند، مزاحم سایر کلاس ها و محیط مدرسه نشود.
- برای فکر کردن و پاسخ دادن به سؤال ها و هم چنین اجرا با ساز و دست ها، زمان کافی در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
- برای دانش آموزانی که مشکل شنوایی دارند، تمرین هایی برای تربیت شنوایی پیش بینی کنید.
- صداهای تولید شده توسط دانش آموزان را کنترل و اصلاح کنید.
- آرایش نیمکت های کلاس به صورت نیم دایره باشد تا دانش آموزان با شما و یکدیگر ارتباط چهره به چهره داشته باشند.
- می توانید دانش آموزان را به گروه های دو یا سه نفره تقسیم کنید.



بخش نمایش

دوره

راهنمایی تحصیلی پیش حرفه ای



مقدمه

در هنرهای نمایشی با بازیگری هنرمندان روبه رو هستیم. نقش آفرینی افرادی که می توانند الگوهای اجتماعی را در قالب های خاص شخصیتی جایگزین کرده و آن را به تصویر و بازی بکشانند.

در تئاتر که الگو و مبداء اصلی هنرهای نمایشی به شمار می رود. حالت ها، تصورات، اندیشه ها، آرمان ها و تخیلات به طریقه مشخصی تدوین شده و به مشاهده کنندگان ابراز و القاء می گردد. یک نمایش (بازی و بازیگری) علاوه بر برخورداری از محتوا و کیفیت بالا در زمینه های اجتماعی، اخلاقی و انسانی باید ابهامات و معضلات اجتماعی را حل نموده و آرایه دهنده راه حل مشکلات باشد. هدف از هنر تسهیل زندگی انسان است ولی این امر وقتی میسر می گردد که هنر بتواند موانع و مشکلات را به نحو ممکن رفع کند و راهنمایی تحقق فرایندهای مثبت رفتاری شود.

مهم ترین ویژگی های هنرهای نمایشی عبارت اند از:

- ۱- تأثیر عمیق در نگرش ها، بازخوردها و اندیشه های ژرف انسان و تحول دگرگونی آن ها، که با بازیگری هنرمندان در نقش های مختلف صورت می پذیرد.
- ۲- می توان ایده ها، فرایندها و سازگاری های مثبت رفتاری را در بازی مطرح نمود، زیرا منجر به واکنش های مناسب نسبت به فشارهای زندگی و بهبود موقعیت اجتماعی می شود.
- ۳- هنرهای نمایشی به خصوص «بازیگری» می تواند بر نحوه ارتباطات انسان ها و قبول مسئولیت های سازنده اجتماعی در آینده اثر گذارد و باعث ایجاد هم فکری و مهارت (بر اثر تمرین نقش های سازنده) گردد.
- ۴- ویژگی دیگر هنرهای نمایشی یادگیری است. یک ضرب المثل چینی می گوید: «ممکن است ببینم و فراموش کنم ممکن است بشنوم اما به خاطر نیاورم

ولی اگر عمل کنیم مطمئننا یاد می گیریم.» جمله اخیر نشانه اهمیت یادگیری است و می فهماند که یادگیری فقط در اثرانجام دادن، دیدن، مشاهده و تجربه نمودن به دست می آید. در افراد بزرگسال یادگیری از طریق روش های عقلانی و تجربه حاصل می شود و به این ترتیب می توانند به حل مشکلات فائق آیند، ولی کودکان به علت ضعف در توانایی تجربه کردن و به کار بستن راه حل ها، بیشتر از طریق بازی می توانند به حل قاطع و صحیح مسائل بپردازند. کودکان صرفا از نگاه کردن به اشیاء نمی آموزند بلکه با دست کاری و انجام حرکات مختلف نمایش، تخلیلات خود را برون ریزی کرده و می آموزند آموخته های شان را به کار برند. بازی های آن ها می تواند به صورت گوناگون یا با وسایل متفاوتی انجام پذیرد و یا اینکه کودک می تواند بدون وسایل با اجرای حرکات نمایشی خواسته های درونی خود را ابراز نماید. به طور کلی بازی، ابزاری برای کسب تجربه است و اکثر افراد بدون آگاهی از اهمیت این موضوع از کودکان می خواهند که بازی را رها کرده و به وظایفی که تعیین می نمایند بپردازند و همه نیروی خود را ناخودآگاه در جهت محدود نمودن و یا از بین بردن بازی در کودکان صرف می کنند. در حقیقت این امر ممانعت از حل قاطع و درست مسائلی است که کودک توسط بازی به آن دست می یابد. کودکان قدرت و نیرویی را که بتوانند به کمک آن انتظارات و توقعات والدین را جامه عمل بپوشانند ندارند و در حقیقت بازی به آن ها کمک می کند تا خود را با فشارهای ناشی از این توقعات هماهنگ سازند. این امر در مورد بازی های نمایشی نیز صادق است. تعاریف متعددی برای بازی بیان شده است که به ذکر چند تعریف مختلف پرداخته می شود:

بازی عبارت از فعالیتی است که بدون وجود نیروی خارجی (زور و اجبار)، کاملا اختیاری و بدون هدف و منظور خاصی انجام شود و سبب لذت و آرامش گردد. عده ای به جنبه کنشی بازی در بین سایر فعالیت ها توجه کرده، اعتقاد دارند که

مقدمه

بازی یک نوع پیش تمرین عمومی یا تمرینی مقدماتی برای فعالیت هایی است که فرد در آینده می خواهد انجام دهد. کودکان، خود را ضمن بازی آماده فعالیت هایی می کنند که در آینده می خواهد انجام دهند. کودکان، خود را ضمن بازی آماده فعالیت های سازش یافته خواهند کرد که در آینده ناگزیر خواهند بود آن اعمال را در زندگی به کار برند. مثلاً عروسک بازی در دختران برای این است که غریزه ی مادری در ایشان تحکیم شود و اگر کودک به قصد بازی بر روی نرده ای راه می رود به این خاطر می باشد که کنش متعادلی برای او در آینده تأمین گردد.

■ «پیازه» بازی ها را به سه نوع تقسیم می کند:

۱- بازی تمرینی: که هیچ نوع ساختی در آن وجود ندارد و جنبه درون سازی داشته، بیشتر در دوره حسی و حرکتی رشد کودک انجام می شود و حاوی لذت است.

۲- بازی رمزی: که نظام این نوع بازی را ساخت رمزی تشکیل می دهد و تصورات ذهنی کودک در بازی دخالت دارد. تقلید، جان پنداری یا آنیمیسیم (مثلاً کودک چوب جارو را سوار شده با این تصویر که اسب است و با آن می تازد) در این گروه قرار می گیرند.

۳- بازی قاعده دار: که دارای قواعد بوده و کودک در بازی با مشارکت بزرگسالان از آن قوانین تقلید کرده و اخلاق پیروی از قرارداد های اجتماعی را یاد می گیرد. عده ای معتقدند که بازی با کار تفاوت زیادی ندارد و تنها اختلافی که می توان بین آن دو مشاهده کرد در انگیزه انجام فعالیت می باشد. اگر فعالیت به منظور رسیدن به هدفی خاص و مشخص دنبال شود آن را کار می نامند و اگر هدف صرفاً لذت و خوشی باشد آن فعالیت را بازی گویند. برای کودکان بازی یک راه میان بُر جهت دسترسی به مسائل دنیاست.

■ بازی عبارت از ابراز وجود بدون ترس و وا همه است.

«پیاژه» معتقد است: برای آن که بتوان فعالیتی را بازی نامید بایستی دارای شرایط زیر باشد:

- ۱- دارای هدف نباشد.
- ۲- اختیاری باشد.
- ۳- لذت بخش باشد.
- ۴- سازمان دهی نداشته باشد.
- ۵- از هر گونه کشاکش و پر خاش گری به دور باشد.

با مطالعه در تاریخچه رشد کودکان، به خصوص وقتی رفتار آنان تحت مشاهده قرار می گیرد به مرحله ای از بازی های گروهی و نمایشی در آنان می رسیم. مرحله آنیمیسم دوره ای است که کودکان در حالت انرژی بسیار، سوار یک چوب بلند شده آن را اسب می پندارند و از این سو به آن سو می روند و سایر همسالان خود را رهبری می کنند. این فرایند نمایشی علاوه بر تخلیه تنش ها و مازاد انرژی دارای ارزش های جسمانی و روانی بسیار می باشد. کودک در میان بازی می پرد، از پله ها بالا و پایین می رود، دولا و راست می شود، رکاب می زند، اسباب و وسایل را جابه جایی کند و در تمام این حالات از عضلات و اندام های مختلف کمک می گیرد و این عمل سبب تقویت آنان می شود. بازی نه تنها می تواند برای رفع نیاز جسمی کودک مفید باشد بلکه فرصتی به وجود می آورد تا او بتواند از لحاظ روانی نیز ارضا گردد. وی از طریق بازی فشارهای درونی خود را تخلیه می نماید. البته نیازهای درونی کودک ناخود آگاه است و او این کار را نا آگاهانه انجام می دهد. ولی در حالتی که نیازهای جسمی اش را مرتفع می سازد از کار خویش مطلع بوده، این عمل بدون قصد و اراده قبلی صورت می گیرد.

مقدمه

بازی «سمبلیک» روزنه‌امیدی است که کودک توسط آن می‌تواند از همه فشارهایی که به وی وارد می‌شود رها گردد و رفتار خود را متعادل نماید. یکی دیگر از نتایج بازی کسب ارزش اجتماعی است. کودک در ماه‌های اول تولد به شخصیت خود پی می‌برد و این شناخت را از حرکات وی می‌توان دید. تربیت و آموزش صحیح در میزان این شناسایی مؤثر واقع می‌شود. یکی از بهترین وسایلی که می‌تواند آموزش و تربیت را ایجاد کند بازی است. کودک در حین بازی به کشف محیط می‌پردازد و از طریق بازی‌های نمایشی نخستین گام‌ها را برای اجتماعی شدن بر می‌دارد.

او در بازی، همکاری و تعاون با گروه را می‌آموزد و یاد می‌گیرد که چگونه بر دیگران اثر گذارده و از آن‌ها اثر پذیرد. بازی‌های نمایشی کودک را از افسردگی و خمودی می‌رهاند، سبب فعال شدن و شرکت در گروه‌های اجتماعی می‌شود. هم‌چنین فرایند یادگیری و برقراری ارتباط متقابل عاطفی به وی یاد می‌دهد که برای پذیرش و موفقیت در گروه باید چه توانایی‌هایی را به کار بندد و چگونه می‌تواند از نگرش، رغبت‌ها و مهارت‌های دیگران برای رفع حوایج افراد استفاده کند. از ویژگی‌های اصلی کودک کم‌توان ذهنی این است که دیر می‌آموزد و آموخته خود را به زودی به دست فراموشی می‌سپارد. همین موضوع باعث بروز مشکلات بسیاری در تعلیم و تربیت می‌گردد. به همین علت کودکان در طول فرایند رشد خود با بازی پیوند ناگسستنی، داشته این امر برای آن‌ها سبب افزایش تجربیات و یادگیری مطالبی سودمند می‌شود.

از هنرهای نمایشی می‌تواند برای انجام یافتن و تحقق اهداف تربیتی و آموزشی کودکان کم‌توان ذهنی استفاده نماییم. مثلاً نمایش ساده‌ای چون پانتومیم بیشتر هدف‌های آموزشی را در بر دارد و کودک می‌تواند از آن برای دست‌یابی به تمرکز افکار و دقت کمک بگیرد. در پانتومیم شخص به واسطه حرکاتی که به بدن

خویش می دهد ما را متوجه منظور خود می کند. او در می یابد که بازیگر بدون آن که از فرایندهای کلامی استفاده نماید از خواب بیدار می گردد، دست و صورتش را می شوید و سپس مشغول پوشیدن لباس و شانه زدن موهایش می شود. این نمایش ساده اگر با تفریح و شرایط خوبی مهیا گردد می تواند زمینه آموزش یک برنامه ساده نظافت باشد که با «دیدن» آن دانش آموز به راحتی آن را در ضمیر خود آگاهش تثبیت گرداند (کار طاقت فرسایی که یک معلم با دستور دادن و گفتن مکرر متحمل می شود) این نمایش رغبت و انگیزه لازم برای تمرین در دانش آموز را به وجود آورده، با همراهی معلم فراگیری آسان تر می شود. کار نمایش را می توان یک کار گروهی دانست که همه با همکاری و هم فکری یکدیگر به وجود می آورند. افراد به گروه های مختلف تقسیم شده و نقش ها را در گروه خود قسمت کرده سپس دور هم نشسته متن نمایش را به خوبی به خاطر می سپارند. بعد هر کس در باره نقشی که قرار است بازی کند صحبت می نماید. ساده ترین راه برای اجرای نمایش این است که هر کس خود را به جای فرد تعیین شده در نقش گذاشته، تمامی اشاره ها و حالت های فرد تعیین شده را به خود بگیرد. نقش ها علاوه بر تأثیر بر عموم مشاهده کنندگان و تعمیم، القا و ابراز اهداف و نتایج نمایشی، بر خود افراد نمایش دهنده نیز اثر می گذارد. برای کودکان کم توان ذهنی نیز می توانیم هدف های تعلیم و تربیت را جهت اصلاح رفتار در قالب نمایش پیاده کنیم و با تمرین های بسیار و با کمک سایر معلمان، آن ها را برای مسئولیت پذیری، ایفای نقش، سازگاری اجتماعی و عاطفی، و تعدیل رفتار آماده کنیم. از طرفی با تشویق آنان به اجرای بازی های نمایشی می توان کودکان تماشاگر را نیز به انجام این تمرینات نمایشی ترغیب نمود.

برای استفاده از هنر تئاتر می توانیم دست به بررسی روحيات و انگیزه های این کودکان زده و با جذب آن ها به صحنه بازیگری، انواع نقش های سازنده را که مورد

مقدمه

توجه متخصصین تعلیم و تربیت است ایفا نماییم، زیرا هدف از نمایش و اجرای بازی گروهی کنترل تعادل روحی و روانی بازیگر تمرین برای بهتر بازی کردن نقش اجتماعی و نیز رساندن پیام آموزشی غیر مستقیم به اذهان آنان است. کودکان با ادراک و مشاهده بازی نمایشی نتیجه کلی آن را دریافت می نمایند که این امر به طور مستقیم در اصلاح بسیاری از رفتارهای آنان مؤثر می باشد.

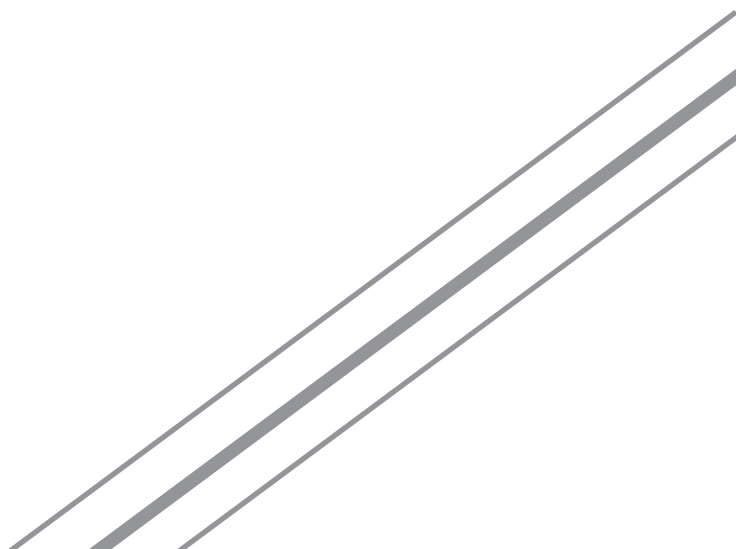
به طور کلی یادگیری هنرهای نمایشی در ارتباط با کودکان کم توان ذهنی نتایج و فواید بسیار مهمی در زمینه تعلیم و تربیت آنان و هم چنین اولیا و مربیان تربیتی دارد. این اثرات عبارت است از:

- ۱- باعث ایجاد سرعت یادگیری در آنان می گردد.
- ۲- سبب سادگی روش ها و انعطاف پذیری انجام کار که در دستورات شفاهی و مستقیم، کاربرد سودمندی برایشان ندارد می گردد.
- ۳- نمایش ها سبب می شوند که نتایج و محتوای تربیت نمایش در ذهن کودکان بیشتر نگه داری شده از فراموشی مکرر آن جلوگیری نماید. زیرا آنان در شرایط مطلوب و بدون آن که از لحاظ ذهنی دچار خستگی مفرط شوند آن را مشاهده می کنند و چون موضوع با حالت برانگیختگی خوشایندی همراه است دریافت و نگه داری آن سریع تر و بهتر خواهد بود.
- ۴- فراگیر بودن و عمومیت داشتن نتایج هنرهای نمایشی
- ۵- انتقال مسایل آموزشی و یادگیری و هم چنین انتقال بسیاری از مسایل و روش های خودیاری.
- ۶- ایجاد تعادل، بهداشت روانی و گسترده گی فعالیت این کودکان در ارتباط با گروه های هم نقش و رشد دادن فرایندهای سازگاری اجتماعی و عاطفی آن ها.



نمایش

سال اول راهنمایی تحصیلی
پیش حرفه ای



لحن و بیان (۱)

شماره صفحه

۱۸

شماره درس

۴

■ دانستنی های معلم

« سخن عمومی ترین وسیله ی ارتباط است. کارکرد آن زمانی می تواند به گونه ای کامل تر به انجام برسد که سخنگو بتواند ارتباطی مناسب و همفکر با مخاطبان خود برقرار کند؛ یعنی، درست و واقعی گفت و گو کند. با اجرای نمایشی گفت و گو می توان به افشا و انتقال مجموعه ی وسیعی از افکار و احساسات پرداخت؛ برای مثال، جست و جوی آدرس یک خانه از افراد مختلف (بالحن و بیان متفاوت).

کلمات زمانی تأثیر واقعی خواهند بخشید که به طرزی جالب توجه ادا شوند. افکار بیش تر از طریق قوت تلفظ، تأکید و تنوع در لحن و بیان انتقال می یابند تا از طریق مفهوم لغوی.

در زندگی هر روزه برای تمرین و پرورش صدا و اندام های صوتی فرصت محدود است. نمایش این امکان را در اختیار افراد می گذارد تا ضمن بازی در صحنه های متنوع نمایش، قوه ی ناطقه ی خود را بیش تر به کار گیرد و آن را پرورش دهد.^۱ این مجموعه تمرین ها (تمرین های تقویت لحن و بیان) یکی از اصول سه گانه ی تمرین های نمایش است که از ساده به پیچیده می رسمیم.

■ اهداف آموزشی

۱- آزاد سازی بخشی از انرژی از طریق واکنش های صدایی و بیانی

۱- برگرفته از کتاب نمایش و آموزش، ترجمه داوود دانشور، انتشارات سمت، تهران ۱۳۸۶.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|---------------------------|--------------|----------------|
| - وسایل صوتی و تصویری | طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - آینه | | | |

- ۲ - کشف قابلیت های مختلف صدایی (که ممکن است دانش آموزان تابه حال آزمایش نکرده باشند)
- ۳ - آشنایی با حرکات فک و دهان ، لب، زبان و دندان به منظور انواع صداسازی و شکل های صدایی
- ۴ - تقویت صدا و تنفس
- ۵ - تقویت لحن و بیان از طریق واکنش های صدایی و بیانی
- ۶ - آموزش بیان صحیح و رعایت تفاوت های حسی جمله های مختلف
- ۷ - بیان صحیح جمله ها با توجه به مفهوم آن.

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱ - با ایجاد انگیزه، دانش آموزان را برای شرکت در تمرین آماده کنید؛ برای مثال با ورود به کلاس ، یک خاطره را با لحن های متفاوت برای دانش آموزان بازگو کنید.
- ۲ - دانش آموزان را به گروه های کوچک، مثلاً سه نفره، تقسیم کنید.
- ۳ - در ابتدای هر تمرین، توضیحاتی به دانش آموزان ارائه کنید.

■ روش تدریس

- ۱ - داستان یا قصه ای متناسب با تمرین های این درس را در نظر بگیرید و از آن

- جمله‌هایی را انتخاب کنید تا برای تمرین‌های درس استفاده شود.
- ۲- تمرین شماره ۱ جهت بلند صحبت کردن است که با فریاد کشیدن و جیغ زدن متفاوت است.
- ۳- تمرین شماره ۲ جهت کنترل صدا و وضوح کلام در هنگام آهسته صحبت کردن است؛ در حقیقت، تن صدا می‌تواند پایین نیاید بلکه فقط ادای آهسته صحبت کردن را درآورند.
- ۴- برای تمرین‌های شماره ۳، ۴ و ۵ بهتر است:
- * از فیلم یا تصویر افراد پیر و کودک و هم چنین حیوانات استفاده کنید.
 - * ابتدا از دانش‌آموزان مستعد بخواهید تمرین‌های درس را انجام دهند.
 - * از آنان بخواهید به حرکات فک و دهان، لب، زبان و دندان در تصاویر یا فیلم توجه کنند.
- ۵- دانش‌آموزان را به گروه‌های دو نفره تقسیم کنید و از آنان بخواهید رو به روی آینه بایستند و بکوشند آن حرکات را تقلید کنند.
- ۶- بین تمرین‌های ۳، ۴ و ۵، فاصله‌ی زمانی مناسب را در نظر بگیرید، سپس از دانش‌آموزان بخواهید به فرم آرواره و دهان حیوانات مختلف توجه کنند.
- * از دانش‌آموزان بخواهید با تقلید از شکل فک و آرواره، صدای آن حیوان را تقلید کنند.
- ۷- برای تمرین‌های ۶ و ۷ می‌توانید از ضبط صوت استفاده کنید؛ بدین صورت که از دانش‌آموزان بخواهید با گوش دادن به جمله‌های قصه، انواع حالت و احساس‌ها را تشخیص دهند.
- * از دانش‌آموزان بخواهید در گروه‌های دو نفره، روبه روی آینه بایستند و نحوه‌ی بیان جمله‌ها را تقلید کنند.
- ۸- همه‌گونه تغییر لحن و بیان را از دانش‌آموزان بپذیرید؛ برای مثال، اگر دانش‌آموز به جای تقلید صدای یک فرد پیر، صدای یک فرد غمگین را بیان کرد، عنوان صحیح تقلیدش را به او بگویید؛ بدین صورت؛
- معلم: خوب است تو می‌توانی صدای یک فرد غمگین را به خوبی تقلید کنی، حالا

یک بار دیگر آن را انجام بده!

۹- تقلید انواع لحن و بیان را دسته بندی نکنید؛ برای مثال:

معلم: یک جمله احساسی بگو! (اشتباه است)

معلم: این جمله را با عصبانیت بیان کن! (صحیح است)

■ توصیه به معلم

- بکوشید همه ی دانش آموزان در تمرین ها فعالیت کنند.
- بلندی صدا نباید باعث آزار سایر کلاس ها شود.
- بلندی صدا نباید تا آن حدی باشد که باعث گرفتگی صدای دانش آموزان شود.
- تمرین ها باعث می شود که دانش آموزان کمروتر خجالت را کنار بگذارند و آزادانه صدایشان را امتحان کنند.
- پس از تدریس کامل درس می توان تمرین های آن را در کنار سایر دروس هنر تکرار و یادآوری کرد.
- استفاده از وسایل صوتی و تصویری در کلاس باعث می شود که دانش آموزان از صداهای کلیشه ای و رایج حیوانات فاصله بگیرند. علاوه بر تقویت شنوایی، به صدای واقعی حیوانات نزدیک تر شود.
- آینه وسیله ای است که به خلاقیت در صدا سازی جدید و کشف این که چگونه فرم آرواره و دهان باعث به وجود آمدن صداهای مختلف می شود، کمک کند.
- استفاده از آینه برای کشف حرکت صحیح لب و فک توصیه می شود.
- از دانش آموزان بخواهید با توجه به لحن و بیان، نوع حرکات فک و دهان افراد مسن و کودکان در اطرافیان، اقوام، همسایگان و دوستان خود، بکشند آن شکل صحبت کردن را تقلید کنند.
- به هر گروه یک جمله (با یک حس یا حالت خاص) ارائه دهید و از آنان بخواهید تا پیدا کردن حس صحیح به تمرین ادامه دهند.

لحن و بیان (۲)

شماره صفحه

۳۰

شماره درس

۹

■ دانستنی های معلم

تنفس صحیح و درست می تواند انرژی زیادی را برای بدن حفظ کند و هم چنین بدن را سالم تر نگه دارد. روش توصیه شده برای تنفس صحیح این است که دم از راه بینی و بازدم از راه دهان انجام شود البته بهتر است هنگام کشیدن هوا، دهان کاملاً بسته باشد. البته روش دم و بازدم از راه بینی بیشتر توصیه می شود؛ به گونه ای که در دو حالت (دم و بازدم) دهان کاملاً بسته باشد.

اما چگونگی تنفس نیز امری بسیار مهم است. برای تنفس، نگه داشتن نفس در بدن و بیرون دادن آن، مدت زمانی نسبی لازم است تا حرکت ریتمیک حفظ شود. این موضوع هنگام انجام تمرین ها امری مهم است. ضمن این که آرامش در تنفس لازم است.

■ اهداف آموزشی

- ۱- ادای صحیح حروف و اصوات در قالب کلمه و جمله
- ۲- رعایت حرکات صحیح لب و چهره به هنگام تلفظ صحیح کلمه و جمله
- ۳- کشیدن مصوت ها به منظور کمک به درست و صحیح صحبت کردن
- ۴- به کارگیری بعضی از اصوات مشکل در کلمه و جمله
- ۵- کشیده و کوتاه گویی بعضی اصوات برای تنفس صحیح و هواگیری بیشتر ریه ها.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|-----------------------------|--------------|----------------|
| - وسایل صوتی و تصویری | - طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - آینه | | | |

■ فعالیت‌های آماده سازی

- با ایجاد انگیزه، دانش آموزان را برای شرکت در تمرین آماده کنید. (برای مثال، با ورود به کلاس هنگام سلام و احوال پرسی با دانش آموزان، تمرین های این درس را در جملات خود به کار گیرید؛ یعنی، میان کلمات سکوت کنید یا به صورت کشیده صحبت کنید و ...)

- تمرین های تنفسی را به روش ذیل با دانش آموزان تمرین کنید.

■ روش تدریس

- ۱- از یک داستان کوتاه کلمات و جملاتی را با همکاری دانش آموزان انتخاب کنید.
- ۲- در تمرین اول، از هر کلمه حرف یا صوتی را انتخاب کنید- مثلاً از سلام - سین را انتخاب کنید.
- ۱ - ۲ - بقیه ی حروف کلمه باید کوتاه ادا شود.
- ۳- در تمرین دوم، تمام حروف باید کوتاه تر از حد معمول ادا شود.
- ۱ - ۳ - وضوح حروف در تمرین دوم نباید از بین برود، فقط ادای آن کوتاه شود.
- ۴ - در تمرین سوم، سکوت بین هر کلمه یک اندازه باشد.
- ۱ - ۴ - در تمرین سوم، وضوح کلمات باید کاملاً طبیعی باشد؛ یعنی، حروف نه به صورت کشیده و نه به صورت کوتاه ادا شود.
- ۵- در تمرین چهارم، وضوح کلمات بسیار مهم است. حروف و کلمات نباید به صورت جویده جویده ادا شود؛ یعنی، ادای کلمات فقط باید بدون مکث باشد.

- ۶- در تمرین پنجم، یک آوا (مصوت) را انتخاب کنید. سپس تمرین را با تکرار کلمه ایی که آوا در آن قرار دارد، شروع کنید.
- ۱-۶- سپس آن آوا، در جمله به صورت کشیده ادا شود.
- ۷- در تمرین ششم، تمام مراحل مانند تمرین ۵ است، فقط با این تفاوت که آوا یا صدای انتخاب شده باید کوتاه تر از بقیه ی حروف ادا شود.
- ۸- در تمرین هفتم، اول آوا را انتخاب بعد وصل آن آوا را به کلمه ی اول جمله تمرین کنید و سپس وصل آن آوا به کلمه ی دوم جمله را تمرین کنید. این تمرین را کلمه به کلمه چند بار تکرار کنید سپس در آخر، جمله ی کامل با وصل آوا تمرین شود.
- ۱-۸- این تمرین را با جملات طولانی تر و همه ی مصوت ها بارها و بارها تکرار و تمرین کنید.

■ توصیه به معلم

- حضور همه ی دانش آموزان باعث می شود که اشکالات بیانی دانش آموزان شناخته شود و سعی در رفع مشکل یا تخفیف آن انجام شود.
- برخی اوقات یک دانش آموز به لحاظ فیزیکی و پزشکی قادر به بیان یک حرف نمی باشد، در این صورت، بکوشید این امر موجب دلسردی دانش آموز از ادامه ی تمرین نشود.
- بکوشید تمرین ها حالت خشک به خود نگیرد و در حین حفظ انضباط، تمرین کلاس به یک بازی نشاط آور تبدیل شود.
- از سایر دانش آموزان بخواهید به ادای کلمات توسط دوستان خود توجه کنند.
- بکوشید در تمرین های ۵، ۶ و ۷، در هر بار تمرین آوای متفاوتی انتخاب کنید تا با تمام مصوت (آ، ا، ای، اُ، او) تمرین شود.
- جملات هر تمرین را در ابتدا بر روی تابلو بنویسید، سپس برای دانش آموزان توانمندتر، جمله ها را به صورت شفاهی بگویید و از آن ها بخواهید تمرین های درس را با این جمله ها انجام دهند.

لحن و بیان (۳)

شماره صفحه

۴۲

شماره درس

۱۴

■ دانستنی های معلم

«قصه» گام اولیه‌ی ایجاد یک نمایش نامه است. در واقع، با در اختیار داشتن یک قصه و اضافه کردن جنبه‌های نمایشی به آن، به یک نمایش نامه دست می‌یابیم. یکی از اصول قصه‌گویی، انتخاب قصه‌ی جذابی است که ابتدا و انتها داشته باشد؛ بدین منظور می‌توان حس یا موقعیتی را طرح کنید تا قصه‌ای از آن ساخته شود و یک شکل نهایی پیدا کند. مشارکت کودکان در روند قصه‌گویی، یکی از موارد مهم و الزامی در بازی‌های نمایشی است. باید برای نظر آنان احترام قائل شد و آن‌ها را در خط سیر داستان آزاد گذاشت. قبل از قصه‌گویی باید بکوشید ابتدا با تکه‌های کوتاهی از داستان، حس یا یک موقعیت در بخش قصه‌گویی خلق کنید.

■ اهداف آموزشی

- ۱- افزایش تمرکز، توجه
- ۲- تقویت حواس و تخیل
- ۳- توسعه اعتماد به نفس و مهارت‌های اجتماعی

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|---------------------------|--------------|----------------|
| - وسایل صوتی و تصویری | کلاس - حیاط مدرسه - طبیعت | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - آینه | | | |

■ فعالیت‌های آماده سازی

- دانش آموزان را برای شرکت در تمرین آماده کنید.
- دانش آموزان را به گروه های کوچک، مثلا ۳ نفره، تقسیم کنید.
- از دانش آموزان بخواهید در گروه های کوچک، به صورت دایره بنشینند.

■ روش تدریس

- ۱- تمرین های ۱، ۲ و ۳ فعالیت اول را مانند کتاب انجام دهید.
- ۱- در فعالیت دوم، ابتدا برای هر گروه یک جمله را بر روی تابلو بنویسید.
- ۲- با همکاری هر گروه بخش اول و دوم جملات مربوط به تمرین دوم را مشخص کنید.
- ۱- ۲- هر بار یک نفر از هر گروه بخش اول جمله و بقیه ی گروه بخش دوم آن را بگوید.
- ۲- ۲- برای افزایش سرعت و دقت، بدون مشخص کردن بخش های اول و دوم جمله، تمرین ۲ را انجام دهید.
- ۳- ۲- برای افزایش اعتماد به نفس و تخیل دانش آموزان، بدون نوشتن جمله بر روی تابلو، ابتدا سر گروه بخش اول را می گوید و بعد بقیه، بخش دیگر را پاسخ می دهند.

- ۳- مراحل تمرین شماره ی ۲ را با حالت های احساسی متفاوت اجرا کنید.
- ۴- تمرین های فعالیت های اول و دوم را با جمله های طولانی تر تکرار کنید.

■ توصیه به معلم

- هر چه تعداد گروه ها کمتر باشد، سرعت تمرین بیش تر می شود.
- بکوشید در شروع تمرین ها، نفرات اول هر گروه را از کسانی انتخاب کنید که قابلیت شکل دهی بیش تر و خلاقیت فعال تری داشته باشند.
- در این فعالیت، دانش آموزان را آزاد بگذارید که اگر خواستند از جایشان بلند شوند یا حرکاتی را برای شکل دهی جمله انجام دهند.
- برخی دانش آموزان به دلیل علاقه و اعتماد به نفس ممکن است به یک کلمه اکتفا نکنند؛ از این رو با آرامش و محبت از آنان بخواهید به یک کلمه قناعت کنند تا تمرین صحیح پیش برود.
- ممکن است برخی از دانش آموزان از این که دیگران داستان را براساس ذهنیت آنان پیش نمی برند، عصبانی شوند؛ از این رو بکوشید آنان را آرام کنید و هدف تمرین این که بازی گروهی مهم است نه روند قصه را برایشان توضیح دهید.
- اگر فرصت داشتید، از دانش آموزان ناراضی بخواهید که بعد از پایان تمرین، فضا و روندی را که مدنظر داشتند، تعریف کنند.
- از دانش آموزان بخواهید احساس های مختلف را با یک جمله ی واحد ادا کنند.
- برای اولین بار بهتر است نفر اول در تمرین شماره ی ۷ خود معلم باشد.
- در سایر تمرین ها، بکوشید نفر اول در هر گروه مدام تعویض شود تا نوبت به تمام افراد یک گروه برسد.

اجرای قصه‌گویی

شماره صفحه

۵۶

شماره درس

۲۰

■ دانستنی‌های معلم

افراد شیفته قصه هستند. قصه بر روان، زبان، رفتار و شخصیت آنان تأثیری عمیق می‌گذارد. زبان آموزی، انتقال مفاهیم، تقویت حس کنجکاوی، پرورش قدرت تخیل و خلاقیت، آشنایی با واقعیت‌های زندگی، انتقال ارزش‌ها، اصلاح رفتار، تعامل اجتماعی و پیوند فرهنگی تأثیرات عمیقی است که قصه در افراد ایجاد می‌کند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- آشنایی با نمایش نامه به عنوان یکی از ارکان اصلی و اولیه‌ی یک نمایش
- ۲- بازشناسی و یادآوری خاطرات، داستان‌ها و قصه‌ها
- ۳- تقویت مهارت‌های اجتماعی
- ۴- ایجاد نشاط و انبساط خاطر.

■ فعالیت‌های آماده‌سازی

- دانش‌آموزان را برای شرکت در تمرین آماده کنید.
- دانش‌آموزان را به چند گروه تقسیم کنید.
- قصه‌ای را با شخصیت حیوانی انتخاب کنید.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|-----------------------------|--------------|----------------|
| - وسایل صوتی و تصویری | - کلاس - حیاط مدرسه - طبیعت | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - آینه | | | |

■ روش تدریس

تمرین اول:

۱ - با توجه به نوع قصه و میزان توان دانش آموزان برای هر گروه، قصه مناسبی انتخاب شود.

۱-۱ - بکوشید داستانی با شخصیت‌های حیوانی انتخاب کنید.

۲ - با توجه به موضوع قصه، حالت یا احساسی را برای هر حیوان مشخص کنید. سپس از دانش آموزان بخواهید به صورت انفرادی، آن حالت یا احساس را تمرین کنند.

۳ - با توجه به موضوع قصه جنسیت و سن را برای هر حیوان مشخص کنید تا دانش آموزان نوع صدا، احساس یا حالت آن را تمرین کنند.

۴ - در لابه لای جمله‌ها (گفته‌های هر حیوان) از صدای آن حیوان نیز استفاده کنند.

تمرین دوم:

۱ - گروه‌های سه نفره تشکیل دهید.

۲ - پس از خواندن قصه، راجع به قصه، مفهوم و نتیجه گیری آن از دانش آموزان هر گروه سؤال کنید.

۱-۲ - پس از تمرین حالت‌های احساسی متفاوت، از دانش آموزان بخواهید یک حالت احساسی را که به موضوع داستان نزدیک باشد، انتخاب و آن را تمرین کند.

- ۳- امکان تمرین در نقش بازیگر و قصه‌گو را برای همه‌ی دانش‌آموزان فراهم آورید و اجازه دهید با همفکری دانش‌آموزان، قصه‌گو و بازیگران هر نقش انتخاب شوند.
- ۴- بکوشید اولین اجراهای فردی، گروهی به صورت نشست‌ه باشد و فقط بر روی لحن و بیان‌ها تمرکز کنید.
- ۱- ۴- پس از رسیدن دانش‌آموزان به مهارت (نسبی) می‌توانید اجراهای در حال حرکت را حتی با استفاده از دکور و صحنه، به صورت دلخواه تجربه کنید.

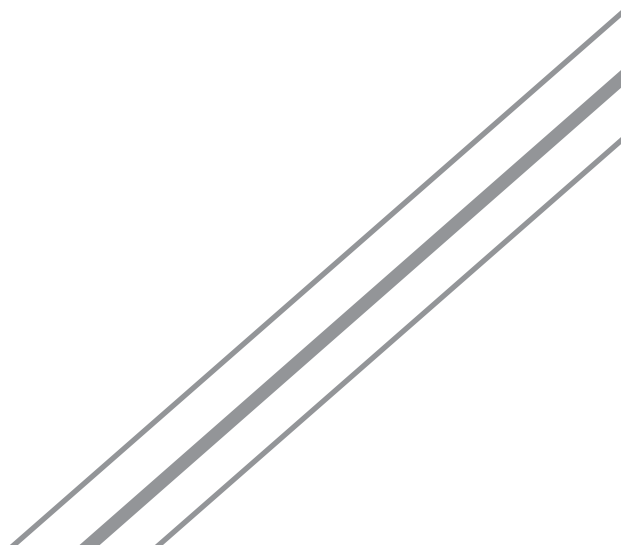
■ توصیه به معلم

- قصه‌ی مناسب را با توجه به شرایط دانش‌آموزان انتخاب کنید.
- مربی یک بار قصه را به صدای بلند بخواند.
- قصه‌ی انتخابی باید کوتاه و ساده باشد.
- بکوشید تمام دانش‌آموزان به نوعی در این فعالیت‌ها مشارکت داشته باشند حتی اگر نقشی را به عهده نگرفته باشند (مثلاً می‌توانند مسئول ایجاد صدای باد باشند یا یک نقش بین دو نفر تقسیم شود).
- بهتر است قصه‌ی انتخابی براساس سن مخاطب تعیین شود.
- در شرایطی که قصه طولانی باشد و بازی کردن همه‌ی داستان امکان نداشته باشد، می‌توانید بخش‌هایی از آن را با کمک دانش‌آموزان انتخاب کنید.
- بهتر است قبل از شروع تمرین‌ها، تقویت لحن و بیان ۱، ۲، ۳ را به دانش‌آموزان یادآوری کنید.



نمایش

سال دوم راهنمایی تحصیلی
پیش حرفه ای



انواع حرکات (۱)

شماره صفحه

۲۲

شماره درس

۵

■ دانستنی های معلم

انسان ها برای برقراری ارتباط با یکدیگر، غیر از زبان کلامی از زبان اشاره و هم چنین زبان بدن استفاده می کنند. امروزه در ارتباط های بین فردی به زبان بدن بسیار توجه شده است و با بررسی های آماری و پژوهش های روانشناختی به شناخت دقیق این زبان و علائم آن پرداخته اند.

شناخت حالات بدن و به کارگیری صحیح آن در اجرای حرکات نمایشی، بسیار مهم است و ارائه اطلاعات ساده و ابتدایی در این زمینه به دانش آموزان در ایجاد پختگی و زیبایی حرکات کمک می کند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت توجه و دقت
- ۲- تقویت حرکات درشت
- ۳- آشنایی با فرم های مختلف بدن.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|---------------------------|--------------|----------------|
| - آینه | کلاس - حیاط مدرسه - طبیعت | فردی - گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - وسایل صوتی و تصویری | | | |

■ روش تدریس

- ۱- در رابطه با فرم‌های مختلفی که بدن می‌تواند به خود بگیرد با دانش‌آموزان گفت‌وگو کنید.
- ۲- دانش‌آموزان را برای شرکت در تمرین آماده کنید.
- ۳- تمرین‌های بخش نمایش سال گذشته را به طور کوتاه مرور کنید..

■ روش تدریس

- در این درس، دانش‌آموزان باید مدل‌های مختلف بدنی را تمرین کنند؛ بدین منظور:
- ۱- داستانی را انتخاب کنید (لزوماً داستانی که در آن شخصیت‌های مختلفی وجود داشته باشند).
 - ۲- شما یا دانش‌آموزان قصه را بخوانید.
 - ۳- به صورت داوطلبانه از دانش‌آموزان بخواهید طرز راه رفتن هر یک از شخصیت‌ها را انجام دهند.
 - ۴- در این تمرین، توجه دانش‌آموزان را به نحوه‌ی حرکت، چرخش و ایستایی اجزای مختلف بدن به خصوص سر، گردن، شانه‌ها، کمر، دست و پاها جلب کنید.
 - ۵- حالا هر مدل را در قالب الگویی به دانش‌آموزان ارائه دهید؛ برای مثال، دقت و توجه به اندام یک آدم شُل و ول، یعنی چگونگی حرکت و ایستایی شانه‌ها، کمر، سر، دست و پاها.

۶- از دانش آموزان بخواهید هر یک از مدل‌های معرفی شده را در جمع دوستان، آشنایان و خانواده شناسایی کنند.

نکته: داشتن آینه‌ی تمام قد در کلاس به طور کلی برای انجام تمام فعالیت‌های نمایشی لازم است.

■ توصیه به معلم

- بکوشید همه‌ی دانش آموزان در این تمرین فعالیت کنند.

- این تمرین باعث می‌شود که دانش آموزان کمرویی و خجالت را کنار بگذارند و آزادانه قابلیت‌های حرکتی خود را شناسایی کنند.

- در صورت امکان، در برخی از تمرین‌ها برای ایجاد و افزایش اعتماد به نفس همه‌ی دانش آموزان هم زمان حرکات را انجام دهند و هیچ دانش آموزی تماشاگر دیگری نباشد.

- هنگامی که همه‌ی دانش آموزان حرکات را انجام دادند، برخی از دانش آموزان که قابلیت بهتری را به نمایش گذاشتند به صورت انفرادی حرکات را به نمایش بگذارند.

- از دانش آموزان بخواهید با توجه به تمرین‌های گفته شده، به حرکات افراد اجتماع و خانواده با دقت بیشتری توجه کنند.

انواع حرکات (۲)

شماره صفحه

۳۴

شماره درس

۱۰

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت حرکات درشت
- ۲- آشنایی با احساسات مختلف و تأثیر آن‌ها بر حرکات بدنی.

■ فعالیت‌های آماده‌سازی

- ۱- در صورت امکان، بان نشان دادن اسلاید و فیلم، دانش آموزان را وارد فضای درس کنید.
- ۲- در باره‌ی حرکات مختلف بدن همراه با حالات متفاوت احساس به صورت ساده گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین‌های درس آماده کنید.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---------------------------|-------------------|---------------|----------------|
| - عکس، اسلاید و فیلم آینه | حیاط مدرسه - کلاس | فردی یا گروهی | یک جلسه آموزشی |

در این درس، دانش آموزان باید انواع حالت های احساسی را با فرم های مختلف بدنی تمرین کنند؛ بدین منظور:

۱ - داستانی را انتخاب کنید (لزوماً داستانی که در آن، وقایع احساسی مختلف وجود داشته باشند).

۲ - شما یا دانش آموزان قصه را بخوانید.

۱ - ۲ - آن بخش هایی از قصه را که مربوط به بروز احساسات و حالات (شادی، غم، ترس، عصبانیت، عجز بودن، خستگی و ...) است، با همکاری دانش آموزان بر روی تابلو بنویسید.

۳ - به صورت داوطلبانه از دانش آموزان بخواهید تمرین یک را انجام دهند.

۴ - تمرین شماره ی دو، تأثیر انواع حالات و احساسات بر روی حرکات معمولی بدن (ایستادن، نشستن، راه رفتن، بالا رفتن، پایین آمدن، دویدن و ...) را مورد توجه قرار می دهد.

۱ - ۴ - به صورت داوطلبانه از دانش آموزان بخواهید تمرین دو را انجام دهند.

نکته: بین تمرین های ۱ و ۲ فاصله بگذارید تا هر تمرین برای دانش آموزان به خوبی جا بیفتد.

۵ - در پایان هر تمرین، دانش آموزان را به گروه های دو نفره تقسیم کنید و از آنان بخواهید روبه روی آینه بایستند و آن حرکات را تقلید کنند.

۶ - همه گونه تقلید حرکتی را از دانش آموزان بپذیرید؛ برای مثال، اگر دانش آموز به جای تقلید حالت غم، حالت خستگی را نمایش داد، عنوان صحیح تقلیدش را به او بگویید؛ بدین صورت که:

معلم: خوب است تو می توانی حرکت های یک فرد خسته را به خوبی تقلید کنی.
حالا یک بار دیگر آن را انجام بده!

■ توصیه به معلم

- بکوشید همه ی دانش آموزان در این تمرین فعالیت کنند.
- این تمرین باعث می شود که دانش آموزان کمر و خجالت را کنار بگذارند و آزادانه قابلیت های حرکتی خود را شناسایی کنند.
- در صورت امکان، در برخی از تمرین ها برای ایجاد اعتماد به نفس، همه ی دانش آموزان هم زمان حرکات را انجام دهند و هیچ دانش آموزی تماشاگر دیگری نباشد.
- هنگامی که همه ی دانش آموزان تمرین ها را انجام دادند، برخی از دانش آموزان که قابلیت بهتری را به نمایش گذاشتند، به صورت انفرادی حرکات را به نمایش بگذارند.
- از دانش آموزان بخواهید با توجه به تمرین های گفته شده، به حرکات افراد اجتماع و خانواده با دقت بیش تری توجه کنند.
- هنگام تمرین بخشی از حالات می توانید با گفتن یک قصه ی کوتاه یک یا دو جمله ای، دانش آموز را به این احساس نزدیک کنید.
- باید برای دانش آموزان به طور عملی توضیح دهید که احساسات چه قدر روی روند طبیعی حالات، حرکات، ایستایی، تحرک و ... تأثیر گذار است؛ برای مثال، بالا رفتن از پله ی یک آدم شاد با یک آدم غمگین چه قدر می تواند متفاوت باشد.
- مداومت در تمرین ها با مثال های متعدد، باعث می شود دانش آموز در مورد علت انجام دادن آن، به درک کامل برسد و هم چنین توجه و دقت بیش تری نسبت به اجتماع اطراف خود داشته باشد.
- نشان دادن عکس یا فیلم از حالات ذکر شده در درک کامل مطلب بسیار مفید است.

انواع حرکات (۳)

شماره صفحه

۶۲

شماره درس

۱۹

■ دانستنی‌های معلّم

در آموزش نمایش به کودکان و نوجوانان، اهداف متعددی از جمله آموزش، تفریح و سرگرمی، ایجاد مهارت‌های اجتماعی، افزایش دقت و توجه، تخلیه انرژی و برون‌ریزی روحی و عاطفی دنبال می‌شود. روان‌شناسان برای دستیابی به هدف آخر (برون‌ریزی عاطفی) با استفاده از فنون بازدرمانی یا تئاتر درمانی، موقعیت‌های نمایشی را تدارک می‌بینند تا افراد با قرار گرفتن در این موقعیت‌ها به حل معضلات روحی و عاطفی خود دست یابند. انتخاب شخصیت در این گونه نمایش‌ها، هر چه قدر از واقعیت شخصیت‌های انسانی دورتر باشد، موفقیت برنامه‌ی درمانی بالاتر خواهد بود؛ به همین دلیل، روان‌شناسان گاهی شخصیت‌های نمایش را از بین حیوانات یا موجودات تخیلی انتخاب می‌کنند؛ به این ترتیب، کودک بدون هیچ‌گونه احساس خطر یا خودسانسوری به بیان مشکلات و تعارضات خود می‌پردازد؛ بنابراین تنوع حرکتی حیوانات، انجام تمرین‌های این درس را برای دانش‌آموزان بسیار سودمند و برای مربیان دید جدیدی در امر آموزش می‌گشاید.

■ اهداف آموزشی

آشنایی با حالت‌های حرکتی حیوانات و تقلید آن‌ها.

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در باره ی درس های گذشته (حرکات و حالات) با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۲- از دانش آموزان بپرسید که چه حیواناتی را از نزدیک دیده اند و آیا نحوه ی حرکت آن ها را می دانند.
- ۳- در باره ی ویژگی های حرکتی هر حیوان به بحث و تبادل نظر بپردازند.
- ۴- دانش آموزان را برای شروع تمرین های درس آماده کنید.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-------------------------|---------------------------|---------------|----------------|
| دستگاه اسلاید یا رایانه | طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی یا گروهی | یک جلسه آموزشی |
| ویدئو پروژکشن و پرده | | | |
| فیلم، عکس و اسلاید | | | |

■ روش تدریس

- در این درس، دانش آموزان باید انواع حالت های حرکتی حیوانات را با فرم های مختلف بدنی شان تمرین کنند؛ بدین منظور:
- ۱- دیدن عکس یا فیلم حرکات حیوانات ذکر شده قبل از شروع تمرین ۱ بسیار تأثیر گذار است.
 - ۲- همان مطالب ۱ تا ۳ (انواع حرکات ۲) را انجام دهید. (به صورت داوطلبانه از دانش آموزان بخواهید تمرین یک را انجام دهند).
 - ۳- تمرین شماره ی دو جهت تمرکز روی فرم های اندام های حرکتی مختلف بدن است.
 - ۴- از دانش آموزان بخواهید به حرکات راه رفتن، ایستادن و فرم دست ها و پاها در این حالت کاملاً توجه داشته باشند.
 - ۱- ۴- به صورت داوطلبانه از دانش آموزان بخواهید حرکات تمرین اول را با فرم های مختلف بدنی تمرین دوم ادغام کنند و نمایش دهند.

۵- در پایان هر تمرین، دانش آموزان را به گروه های دو نفره تقسیم کنید و از آنان بخواهید روبه روی آینه بایستند و بکوشند آن حرکات را تقلید کنند.

■ توصیه به معلم

- بکوشید همه ی دانش آموزان در این تمرین فعالیت کنند.
- این تمرین باعث می شود که دانش آموزان کمروبی و خجالت را کنار بگذارند و آزادانه قابلیت های حرکتی خود را شناسایی کنند.
- در صورت امکان، در برخی از تمرین ها برای ایجاد اعتماد به نفس در همه دانش آموزان، هم زمان حرکات را انجام دهند و هیچ دانش آموزی تماشاگر دیگری نباشد.
- هنگامی که همه ی دانش آموزان تمرین ها را انجام دادند، برخی از دانش آموزان که قابلیت بهتری را به نمایش گذاشتند، به صورت انفرادی حرکات را به نمایش بگذارند.
- در تمرین شماره ی ۱، نزدیک شدن به حالت حرکتی حیوانات کفایت می کند.
- باید توجه داشت که حرکات دقیق یک حیوان مدنظر نیست؛ بنابراین، از انجام فرم هایی که باعث خستگی یا حتی آسیب دانش آموز می شود باید جدا خودداری کرد.
- دقت به حرکات ریز سر و گردن در کنار حرکات درشت دست و پای یک حیوان به زیبایی انجام حرکات و حالات کمک زیادی می کند.
- اصرار نداشته باشید که همه ی دانش آموزان حالات و حرکاتشان یکسان باشد (برای مثال، اجرای جهیدن یا پریدن یا ...).
- به دانش آموزان اجازه دهید با تکرار به مهارت لازم در تمرین اول دست پیدا کنند.
- سپس تمرین شماره ی دو را شروع کنید.
- توجه داشته باشید که در نهایت، یک انسان در حال انجام دادن حرکات و حالات یک حیوان است و انجام تمرین ۲ در حقیقت ادغام حرکات و حالات یک انسان با یک حیوان است.
نکته: ایجاد نشاط و شادی اصل مهم تمامی تمرین های نمایش است. در حقیقت، نشاط و شادی قدرت تمرکز را بالایی برد.

نمایش بازی



■ اهداف آموزشی

تقویت احساس در جریان یک بازی گروهی و انتقال احساس فردی به احساس گروهی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|--------------|---------------------------|---------------|----------------|
| - کتاب قصه | طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی یا گروهی | یک جلسه آموزشی |

■ روش تدریس

- ۱- دانش آموزان هر گروه با همکاری معلم یک قصه‌ی مناسب انتخاب کنند.
- ۲- کلیه مطالب مربوط به سال اول (لحن و بیان) و سه درس سال دوم (انواع حرکات) را ادغام کنید و نمایش دهید.



نمایش

سال سوم راهنمایی تحصیلی
پیش حرفه ای

اجرای حرکات و اعمال طبیعی روزمره

شماره صفحه

۲۰

شماره درس

۴

■ دانستی‌های معلم

یکی از اهداف متعدد آموزش نمایش به کودکان، موزون ساختن حرکات و گفتار آنان است. موزون راه رفتن، آهنگین سخن گفتن، احساسات و هیجانات را صحیح و زیبا نشان دادن، نه تنها در نمایش و تئاتر بلکه در تمام عرصه‌های زندگی می‌تواند عامل موفقیت باشد.

نگاهی به افراد موفق یا محبوب خانواده به ما خواهد گفت که آن‌ها افرادی هستند که در اعمال و حرکات و گفتارشان توازن و هماهنگی وجود دارد. هم چنان که ورزش به یک فرد این امکان را می‌دهد که از عضلات خود به خوبی استفاده کند، تمرین‌های این درس نیز باعث خواهد شد که دانش‌آموزان بر حرکات و احساسات خود تسلط بهتری داشته و به صورت موزون آن‌ها را به کار ببرند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت دقت و تمرکز
- ۲- توسعه و تقویت مهارت‌های حرکتی
- ۳- آشنایی با حالت‌های احساسی در حرکات
- ۴- آشنایی با حالت‌های احساسی در گفتار.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|-----------------------|---------------------------|---------------|----------------|
| - آینه | طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی یا گروهی | یک جلسه آموزشی |
| - عکس و تصویر | | | |
| - فیلم و کتاب | | | |
| - وسایل صوتی و تصویری | | | |

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- مروری کوتاه بر دروس سال اول و دوم راهنمایی، کمک زیادی برای شروع تمرین های جدید می کند (حرکات، گفتار و ادغام آن ها با حالت های احساسی مختلف).
- ۲- دانش آموزان را برای شروع تمرین های درس آماده کنید.

■ روش تدریس

- ۱- دانش آموزان را به گروه های دو نفره تقسیم کنید.
- ۱-۱- بکوشید از گروه های دو نفره، متشکل از یک فرد مستعد و یک ضعیف، استفاده کنید.
- ۲- در شروع تمرین، فاکتورها را یکی یکی وارد کار کنید؛ برای مثال، اول حرکات پیرزن یا پیرمرد، سپس ترس و لرز به آن اضافه شود یا بالعکس.
- ۱-۲- بگذارید ابتدا دانش آموزان هر گروه حرکات همدیگر را اصلاح کنند، سپس، اصلاح نهایی را انجام دهید.
- ۲-۲- دانش آموزان را در انتخاب شخصیت ها و حالات آزاد بگذارید حتی اگر در درس به آن اشاره نشده باشد.
- ۳- روش های اشاره شده در بالا را برای تمرین های شماره ۲ و ۳ تکرار کنید.
- ۱-۳- پس از تسلط کافی بر تمرین های شماره ۱ و ۲، تمرین شماره ۳ را شروع کنید.

■ توصیه به معلم

- خوب است شیوه ی تدریس و توصیه های معلم سال اول و دوم راهنمایی را مرور کنید.
- تمرکز و ممارست در تمرین های ۱ و ۲ باعث می شود که تمرین شماره ۳ به خوبی انجام شود.
- دقت کنید که میان حالات حرکتی و حالات گفتاری تمایز قائل شوید؛ برای نمونه در مثال سوم از تمرین شماره ۳، حالات شادی و خوشحالی فقط در حرکات بدنی نمایان است اما غم و ناراحتی در گفتار، تَن و صدا نشان داده می شود.

اجرای حرکات عجیب و اعراق آمیز

شماره صفحه

۴۲

شماره درس

۱۱

■ دانستی‌های معلّم

«تخیل نزد بسیاری از مردم به معنای به وجود آمدن اوهام غریب در ذهن آدمی است ولی برای بسیاری از ما تخیل متضمن چیزی واقعی تر است؛ یعنی، توانایی آرایش مجدد اندوخته‌ی تجربیات و تصورات به سوی افکار و موقعیت‌های نو. در نمایش، عمل تخیل متضمن کوشش برای انتقال فرد به موقعیتی جدید است یا برای یکی کردن خود با فردی دیگر. ارزش این «تحرک ذهنی» این است که در راه فهم چگونگی زندگی و احساساتِ مردمان دیگر مفید واقع شود.^۱

فعالیت‌های ساده جهت تصور موقعیت‌های حرکتی، کلامی و احساسی عجیب و غریب، می‌تواند تمرین مناسبی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه باشد تا آنان قوه‌ی تخیل خود را در حدّ امکان پرورش دهند.

■ اهداف آموزشی

- ۱- تقویت دقت و تمرکز
- ۲- تقویت و توسعه‌ی قوه‌ی تخیل
- ۳- تقویت اعتماد به نفس و مهارت‌های اجتماعی.

| ابزار و مواد | فضای آموزشی | نوع فعالیت | ساعت آموزش |
|---|---------------------------|---------------|----------------|
| - آینه - عکس و تصویر - فیلم و کتاب - وسایل صوتی و تصویری | طبیعت - حیاط مدرسه - کلاس | فردی یا گروهی | یک جلسه آموزشی |

۱- نمایش و آموزش، ترجمه داوود دانشور، انتشارات هنر، صفحه ۱۰۴

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- در مورد درس و معنای آن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۲- دبیر با ذکر چند مثال از حرکات عجیب و غریب و اغراق آمیز از دانش آموزان بخواهد که آن ها نیز تصورات خود را بیان کنند.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های درس آماده کنید.

■ روش تدریس

- ۱- با تعریف حکایت های کوتاه یا یادآوری نمایش یا انیمیشن و فیلم های آشنا (شناخته شده) دانش آموزان را به فضاهای جادویی عجیب و اغراق آمیز هدایت کنید.
- ۲- قبل از هر تمرین، از دانش آموزان بخواهید با چشمانی بسته، مثال های طرح شده در درس را در ذهن خود مجسم کنند.
- ۳- حالات، حرکات و گفتار راتک تک به دانش آموزان انتقال دهید؛ برای نمونه، اول نقش پیرمرد یا پیرزن را بازی کرده، بعد غذا خوردن پیرمرد یا پیرزن، پس از آن نقش کودک و غذا خوردن وی را بازی کنند.
- ۴- بعد از جا افتادن در شخصیت (پیرمرد یا پیرزن) و عمل مورد نظر (غذا خوردن)، نوبت به ادغام حالت های عجول یا شق و رق می رسد.

■ توصیه به معلم

- ۱- اگر مانند بند ۴ راهنمای تدریس، تفکیک کردن به طور دقیق و صحیح برای یک مثال تمرین شود و دانش آموز روش آن را یاد بگیرد، لزومی ندارد دبیر بر روی سایر تمرین ها نظارت داشته باشد و می تواند این امر را به خود دانش آموز بسپارد.
- ۲- سرعت و تمرکز در انتقال حالات و احساس در این تمرین ها مهم است.
- ۳- گروه بندی دانش آموزان، برای این که تمرین همدیگر را ببینند، بسیار مفید است.
- ۴- استفاده از موسیقی های شاد و غمگین در ایجاد فضای مطلوب هنگام تمرین اثر گذار است.

ساخت قصه عجیب و اغراق آمیز

شماره صفحه

۵۴

شماره درس

۱۶

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- درس قبل را به طور کوتاه مرور کنید.
- ۲- در باره ی عنوان درس با دانش آموزان گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های درس آماده کنید.

■ روش تدریس

- ۱- در شروع تمرین کلاس باید آرام و در سکوت باشد، برای وارد شدن به این بخش، تمرین تمرکز و بالا بردن قدرت تخیل مفید است.
- ۲- موسیقی ملایمی بگذارید، از دانش آموزان بخواهید که چشمان خود را ببندند و سرشان را روی میز بگذارند یا به پشتی صندلی تکیه دهند (یک وضعیت راحت).
- ۳- از همه ی دانش آموزان سؤال پرسید و همه ی کلاس را در این تمرین شریک کنید.
- ۴- پاسخ های دانش آموزان را یادداشت کنید.
- ۵- با همراهی دانش آموزان، بهترین پاسخ ها را انتخاب کنید.
- ۶- پس از انتخاب بهترین گزینه ها، با همراهی دانش آموزان آن تخیل را بسط و گسترش دهید.

۷- هنگام انجام این تمرین، آن دسته فضا سازی هایی را که در درس های قبل تمرین شده اند، با اغراق بیشتری یادآوری کنید.

■ توصیه به معلم

- دیدن بعضی از فیلم های کار تونی (انیمیشن) تأثیر خوبی روی روند تمرین می گذارند.

- حتی یادآوری انیمیشن یا قصه هایی (به صورت شفاهی) که برای اکثر دانش آموزان آشناست، مفید است.

- اجازه دهید هر دانش آموز آن گونه که می خواهد این شهر را در تخیلات خود ببیند. محدودیتی برای او ایجاد نکنید.

- برای ایجاد زمینه ی خلاقیت و به منظور ورود به درس بعد (درس ۲۲)، پیشنهاد کنید هر دانش آموزی که مایل است نقاشی یا طرحی از شهر، آدم ها یا اشیا آن سرزمین بکشد.

- برای ایجاد زمینه ی خلاقیت پیشنهاد نوشتن چهار چوبی از قوانین آن شهر توسط دانش آموزان به صورت اختیاری نیز مفید است.

اجرای نمایش سفر به شهر عجیب و غریب

شماره صفحه

۶۸

شماره درس

۲۲

■ فعالیت های آماده سازی

- ۱- درس قبل را به طور کوتاه مرور کنید.
- ۲- در باره ی فعالیت های مربوط به این درس در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- دانش آموزان را برای شروع تمرین های درس آماده کنید.

■ روش تدریس

- ۱- پیشنهاد می شود دانش آموزان را به تعداد پنج گزینه مربوط به درس گروه بندی کنید. این گروه بندی سرعت عمل و نظم بهتری برای رسیدن به مقصود نهایی، یعنی اجرای نمایش، به وجود خواهد آورد.
- ۲- از دانش آموزان بخواهید که برای انتخاب بازیگران و عوامل، پیشنهادات خود را ارائه بدهند.
- ۳- با تقسیم بندی مجدد، چند گروه نمایشی انتخاب کنید.



■ توصیه به معلم

- تقسیم بندی و حضور در گروه ها ترجیحا با خواست دانش آموز باشد؛ برای مثال، دانش آموز انتخاب نوع حرف زدن را بیش تر از نوع حرکات دوست دارد.
- زمان نمایش ها کوتاه و مفید باشد.
- داستان های نمایشی آغاز و پایان داشته باشد.
- دانش آموزان برای نمایش های خود عنوان انتخاب کنند.
- به دانش آموزان پیشنهاد کنید در صورت تمایل، از وسایل و ابزار مختلف (لباس، دکور و موسیقی) برای انجام نمایش شان استفاده کنند.
- با تقسیم بندی کلاس، فضایی را جهت اجرای نمایش و فضایی را برای دیدن نمایش آماده کنید.
- می توانید با روشن و خاموش کردن نور کلاس، احساس اجرا و دیدن نمایش را در دانش آموزان تقویت کنید.

ضمائم

- اطلاعات کلی
- نقوش هندسی - ایرانی
- روش‌های یاددهی - یادگیری
- مرجع سایت‌های اینترنتی
- منابع



مواد و ابزار شناسی

کاغذ

کاغذ ورقه‌ای است که معمولاً از چوب ساخته می‌شود و برای نوشتن، طراحی و چاپ به کار می‌رود. معمولاً سطح کاغذ صاف، زبر یا نیمه براق است.

انواع کاغذ: کاغذ نازک، کاغذ ضخیم، کاغذ زبر، کاغذ پوستی، کاغذ کاهی، کاغذ کالک، کاغذ براق (گلاسه)، انواع مقواهای سفید و رنگی، کاغذ و مقوای پاستل سفید و رنگی و ...

اندازه‌های رایج کاغذ:

$$A_3 = 42 \times 29.7 \quad \text{سانتی متر}$$

$$A_4 = 29.7 \times 21 \quad \text{سانتی متر}$$

$$A_5 = 21 \times 14.8 \quad \text{سانتی متر}$$

مداد

مدادها انواع مختلفی دارند که روی هریک از آن‌ها حروفی مانند F، H یا B و یک شماره درج شده است.

مدادهای H مدادهای سخت و کمرنگی‌اند که هرچه شماره آن بالاتر می‌رود، سخت و کمرنگ‌تر می‌شوند.

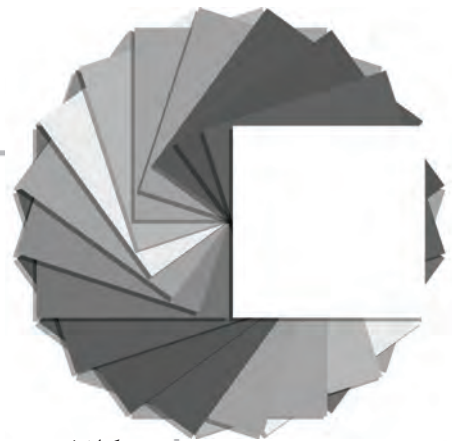
مدادهای ۱ H، ... تا ۹ H، بسیار بسیار کمرنگ و سخت هستند. این نوع مدادها بیش‌تر در نقشه‌کشی ساختمان استفاده می‌شود.

مدادهای F، مدادهای سخت اما پررنگ‌تر از مدادهای H هستند. مدادهای با علامت B (B_۲، ... تا B_۹)، مدادهای نرم و پررنگی هستند که هرچه شماره آن‌ها بالاتر باشد، نرم‌تر و پررنگ‌تر می‌شوند.

پاک کن

سه نوع پاک کن در طراحی رایج است:

- پاک کن خمیری، برای پاک کردن مداد معمولی
- پاک کن جوهری، برای پاک کردن مداد چرب
- پاک کن خشک، برای پاک کردن زغال.



کاغذ ضخیم «مقوا» نام دارد، که در وزن های مختلف و جنس های مختلف عرضه می شود. بعضی دارای سطحی صیقلی و براق و برخی دارای سطحی زبر و بافت دار هستند که با مارک های متفاوت فروخته می شوند؛ مثال: اشتنباخ، فابریانو، پاستل و...



رنگ ها

رنگ ها با جنس های مختلف و حلال های متفاوت در بازار وجود دارند .
رنگ های موجود در بازار عبارت اند از:
-گواش، آب رنگ، مرکب، اکولین یا جوهرهای رنگی، ماژیک های آب رنگی، اکرولیک، و... (که همگی در آب حل و رقیق می شوند)
- مدادهای رنگی، انواع پاستل، ماژیک معمولی و....

قلم مو

قلم موها ابزاری برای رنگ آمیزی هستند. یک نوع آن، نرم و سرگرد و نوع دیگر، زبر و سرتخت هستند. معمولاً از قلم موهای نرم برای کار با گواش و آب رنگ و از قلم موهای زبر برای کار با رنگ روغن استفاده می شود. شماره قلم مو هرچه بیش تر باشد، پهن تر است؛ برای مثال، قلم موی شماره ۷ از قلم موی شماره ۵ پهن تر است.

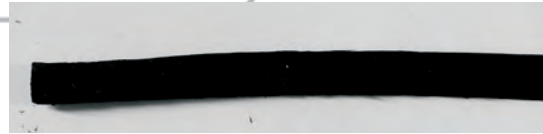


زغال

بازغال به راحتی می توانیم در زمانی کوتاه، سطح وسیع را سایه روشن بزنیم.

دو نوع زغال در طراحی استفاده می شود: ۱ - زغال خشک و ۲ - زغال چرب.

زغال خشک از شاخه‌ی چوب درختان (مو، بید، شمشاد و...) ساخته می شود و برای سایه های لطیف مناسب است. زغال چرب که از ترکیب زغال طبیعی و چربی ها ساخته می شود، پررنگ تر از زغال خشک است.



گیج

وسیله ای است مانند زغال، که به لحاظ داشتن تنوع رنگ امکانات بیش تری را در اختیار می گذارد.



مداد شمعی

برای رنگ آمیزی روی کاغذ و مقوا مناسب است. این مداد در برابر آب مقاوم و ذرات رنگین آن در اثر حرارت ذوب می شود.



گچ پاستل

پاستل نیز نوعی گچ رنگی بوده ولی از گچ لطیف تر است و امکانات رنگ آمیزی وسیع تری در اختیاری می گذارد. پاستل دو نوع است: پاستل روغنی و پاستل گچی.





مداد اتود

نوعی مداد است که بدنه و مغز آن از یکدیگر جداست و قابلیت تعویض دارد. بدنه مداد معمولاً پلاستیکی یا فلزی و نوک آن در اندازه‌های ۲/۰، ۵/۰، ۷/۰، ۱۴/۰ و... است. چون نیاز به تراشیدن ندارد، وسیله‌ای بسیار مناسب است. مداد اتود طراحی از قدرت ترسیم خطوط متنوعی برخوردار است. بسیاری از طراحان بدون بدنه از آن استفاده می‌کنند.



تیغ (کاتر)

این وسیله در شکل‌های متنوع و اندازه‌های مختلف فروخته می‌شود؛ مثل تیغ موکت‌بری، تیغ جراحی و... که برای برش کاغذ و مقوا یا تراشیدن نوک مداد طراحی، استفاده می‌شود.



فیکساتور

مایعی است چسبناک که به صورت اسپری استفاده می‌شود. معمولاً پس از اتمام طراحی‌هایی که با زغال، گچ، پاستل، مداد کنته و مداد طراحی صورت می‌گیرد، از فیکساتور استفاده می‌کنند تا اثر طراح را ثابت نگه دارد و از محو شدن و سایش و آلودگی آن جلوگیری شود.



زیردستی یا تخته شاسی

این وسیله از جنس فلز، چوب، مقوّا یا پلاستیک است و در اندازه های مناسب با ابعاد کاغذ ساخته می شود تا ما بتوانیم در موقع کار، کاغذ یا مقوای خود را به وسیله آن ثابت نگه داریم.

سه پایه

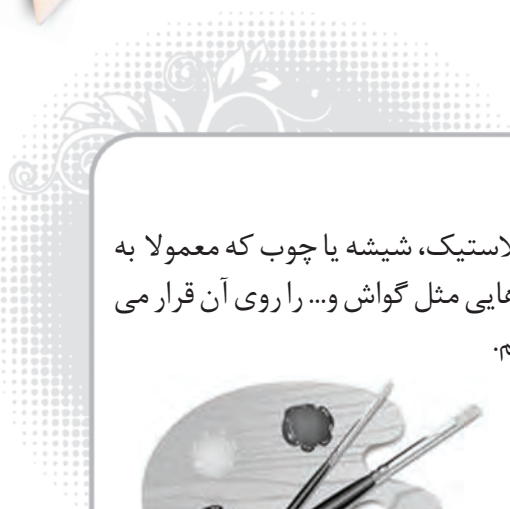
از سه پایه برای کارهای با ابعاد بزرگ و تمرین های آزاد استفاده می شود و بوم یا کاغذهای بزرگ ما را ثابت نگه می دارد.





محوکن

اثر زغال را به سایه روشن های قابل کنترل تبدیل می کند.



پالت

ظرفی است از جنس پلاستیک، شیشه یا چوب که معمولاً به رنگ سفید است. رنگ هایی مثل گواش و... را روی آن قرار می دهیم یا ترکیب می کنیم.

کاردک

وسیله‌ای است به شکل کارد میوه خوری در شکل‌ها و اندازه‌های متفاوت که می‌توان رنگ‌ها را از روی پالت جابه‌جا یا با آن باروشی خاص نقاشی کرد.



چسب

چسب‌ها در انواع مختلف در بازار موجود هستند؛ مانند چسب‌های مایع ساده، مایع اکلیلی، چسب چوب، چسب‌های نواری ساده، نواری طرح‌دار، چسب‌های مازیکی و چسب‌های حرارتی. چسب‌های مایع اکلیلی و نواری طرح‌دار بیش‌تر کاربرد تزئینی دارند. چسب‌های مازیکی، چسب چوب و چسب مایع ساده در ساخت انواع کاردستی و کلاژ به کار می‌روند و چسب‌های حرارتی به دلیل قدرت بیش‌تر در چسباندن قطعات سنگین کاربرد دارد؛ مانند کلاژ قطعات فلز، سنگ، شیشه و ...



دانستنی های کلی مربوط به کار با مواد و ابزار

هنگام انجام درس های مبانی ، طراحی ، چاپ و کار دستی نکات زیر را به دانش آموزان گوشزد کنید:

- برای نگهداری از کاغذ و مقوا بهتر است پوشه هایی تهیه و آن ها را در داخل پوشه نگهداری کنید (بدون آن که آن ها را لوله یا تا کنید).
- برای طراحی با زغال بهتر است از مقوای نازک و ضخیم با بافت درشت و ریز استفاده کنید.
- برای کار با گواش، آب رنگ یا آب مرکب، بهتر است از مقوای آب رنگ که بافت درشت دارد، استفاده کنید.
- برای کار با قلم فلزی و مرکب بهتر است از کاغذ و مقوای براق استفاده کنید.
- برای طراحی روی کاغذها و مقوای بزرگ بهتر است از زغال استفاده کنید.
- برای کار با گچ بهتر است از کاغذهای زیر استفاده کنید.
- برای کار با فیکساتور (اسپری) بهتر است جلوی دهان و بینی خود را با دستمال بگیرید تا ذرات ریز آن را تنفس نکنید.
- در موقع کار با کاتر یا تیغ جراحی بسیار مراقب باشید که اندازه ی سرتیغ کاتر را کم بیرون بیاورید و بعد از تمام شدن کار، سر آن را به جای اولیه خود بازگردانید.

دانستنی های کلی مربوط به نکات ایمنی و انضباطی

هنگام انجام درس های مبانی ، طراحی ، چاپ و کار دستی نکات زیر را به دانش آموزان گوشزد کنید:

- در صورت نیاز، سطح میز کار خود را با روزنامه ها نایلون نازک بپوشانید.
- از روپوش کار، پیش بند یا کاور استفاده کنید.
- موارد صرفه جویی، نظم و پاکیزگی را در حین کار رعایت کنید.
- هنگام استفاده از قیچی و کاتر (تیغ موکت بری) احتیاط کنید.
- بهتر است برای بریدن پارچه ها و کاغذها از قیچی جداگانه استفاده کنید.

- درباره شیوه صحیح شست و شو و نگه داری وسایل آگاهی لازم را کسب کنید؛ از جمله در مورد:

الف - قلم موها

- بعد از اتمام کار، قلم موها را با آب ولرم بشویید (در صورت استفاده از رنگ روغن، قلم موها را با نفت یا تینر پاک کرده، سپس با آب و صابون بشویید و با پارچه خشک کنید و سر آن ها را در غلاف محافظ قرار دهید یا رو به بالا نگه دارید).

ب - رنگ ها

- پس از استفاده از رنگ های تیوپی یا قوطی گواش در آن ها را محکم ببندید.
- هنگام استفاده از رنگ های گواش، از قلم موهای تمیز استفاده کنید تا رنگ های درون شیشه با یکدیگر مخلوط نشوند.
- بهاد داشته باشید که حلال رنگ های آب رنگ، گواش و اکریلیک، آب و نیز حلال رنگ روغن نفت یا تینر است.
- هنگام کار با رنگ ها، برای نظافت محیط از دستمال های پارچه استفاده کنید.
- کار با توبانظارت مربی صورت بگیرد و همواره از درجه متوسط آن استفاده شود.
- روش های صحیح نگهداری از آثار را به دانش آموزان دهید؛ به عنوان مثال:
- شیوه قاب کردن کار با مقوا (پاسپار تو)
- نگه داری کار نهایی درون زونکن
- درج شناسنامه اثر در پشت کارها.
- بعد از اتمام کار، ضایعات جمع آوری و میز کار تمیز شود و وسایل در جایش خود قرار گیرد.

نقوش هندسی اسلامی - ایرانی



سوج



طیل



سرمدان



تنگ



دانه بلوط



دانه بلوط



پلزی



گنجه



شمس



چهارننگه



ستاره



ترقه

اصول حاکم بر روش های یاددهی - یادگیری

روش های یاددهی - یادگیری باید :

۱. با رویکرد، اصول و اهداف برنامه متناسب باشد؛
۲. با آمادگی دانش آموز (فیزیکی، عاطفی، حسی و شناختی) هماهنگ باشد؛
۳. به دانش آموز فرصت توسعه و بیان احساس، تخیل و تفکر خلاق را بدهد؛
۴. به حفظ استقلال فردی و هم چنین رشد اجتماعی دانش آموز توجه کند؛
۵. با ایجاد فضایی آزاد، زمینه‌ی مشارکت و تجربه‌ی آزاد و مستقیم دانش آموز را در انجام فعالیت های مختلف هنری فراهم سازد؛
۶. دانش آموز را در استفاده‌ی بهینه از زمان، وسایل، ابزارها و روش های هنری تشویق و هدایت کند؛
۷. زمینه‌ی کسب موفقیت دانش آموز را فراهم آورد.

روش های یاددهی - یادگیری

در فرایند یاددهی - یادگیری تمامی روش های تدریسی که اساس آن ها فعالیت و مشارکت دانش آموز است، می تواند به

کاررود. در همه‌ی روش‌های فعال، علاوه بر مشارکت دانش‌آموز در فرایند یادگیری، خلاقیت او هم مطرح است. تلفیق رشته‌های هنری نیز در هر جا که میسر است، باید انجام شود. همه‌ی این موارد را معلم می‌تواند در طراحی آموزشی^۱ مدنظر قرار دهد. طراحی آموزشی برای درس هنر باید به گونه‌ای باشد که در کلاس هنر فضایی آرام، آزاد و با نشاط بیافریند تا بستر مناسبی را برای بروز استعدادها، خلاقیت‌ها و هم‌چنین ارضای نیازهای دانش‌آموزان به زیباشناسی و آفرینش هنری فراهم آورد. معلم با ارج نهادن به درس هنر و محترم شمردن ساعت هنر در کلاس خود، توجه کارکنان مدرسه و اولیای دانش‌آموزان را به اهمیت «تربیت هنری» دانش‌آموزان جلب می‌کند و از همکاری و مشارکت آنان در غنی‌ساختن تجربه‌های هنری دانش‌آموزان مساعدت می‌جوید.

بعضی از روش‌های مناسب برای طراحی فرصت‌ها و اجرای فعالیت‌های یادگیری درس هنر به شرح زیر است:

روش نمایشی

این روش، بر اصل مشاهده و دیدن استوار است. ابتدا معلم، جریان کاری را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و سپس، آن‌ها همان کار را انجام می‌دهند. معلم با این روش می‌تواند ابزار، مواد و روش‌های کار را برای دانش‌آموزان نشان دهد و با توضیح مختصری، آن‌ها را معرفی کند. سپس با طرح سؤال‌هایی، میزان توجه و یادگیری دانش‌آموز را ارزش‌یابی کند و آن‌ها را به تفکر

۱- طراحی آموزش مجموعه‌ای از فعالیت‌های یاددهی - یادگیری است که معلم برای یک جلسه‌ی درسی پیش‌بینی می‌کند.

۱ و ۲- راهنمای درس هنر (۵۳/۴)، انتشارات اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب درسی، صفحات ۲۹۹/۲۳۰

و دارد تاروش های دیگری برای انجام دادن کار، پیدا کنند.

روش گروه های کوچک^۱

در این روش، شاگردان کلاس به گروه های کوچک تقسیم می شوند. هر گروه به طور مستقل به فعالیت می پردازد. معلم نقش هماهنگی و هدایت فعالیت ها را بر عهده دارد. هم چنین، در تقسیم کار و هدایت گروه ها به اصول دانش آموز محوری و مشارکت توجه دقیق می کند. در گروه نیز همه ی اعضا فعال هستند. هر گروه می تواند فعالیتی یکسان با گروه های دیگر داشته باشد یا فعالیت متفاوت از گروه های دیگر را انجام دهد. در پایان با جمع بندی فعالیت تمامی گروه ها، مجموعه ی مناسبی تهیه می شود. پس از خاتمه ی فعالیت، هر گروه درباره ی یافته های خود و فعالیت های خود توضیح می دهد و سرانجام، همه درباره ی یافته های کلاس بحث می کنند. این روش برای رشته های نقاشی، موسیقی، قصه، نمایش، کار دستی، آشنایی با میراث فرهنگی و آشنایی با رشته های هنری مناسب است.

روش ایفای نقش^۲

ایفای نقش روشی است که می تواند برای تجسم عینی موضوعات مختلف به کار رود. در این روش، دانش آموزان موضوعی را به صورت نمایشی کوتاه اجرا می کنند.

ایفای نقش به مهارت های خاص هنری نیاز ندارد. در روش ایفای نقش، دانش آموزان با عملیات نمایشی و ایفاگران مختلف ارتباط عاطفی برقرار می کنند. با هیجان، عملیات نمایشی هم کلاسی های خود را می بینند و خود را در صحنه احساس می کنند و تمام حواس آن ها برای مشاهده ی نمایش به کار می رود. پس از اجرای نمایش، درباره ی آن بحث و گفت و گو انجام می شود. این روش در برنامه های قصه و نمایش استفاده می شود.

گردش علمی (بازدید)^۱

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس، عملی است که در محیطی غیر از کلاس درس صورت می گیرد. با تجزیه و تحلیل فعالیت های گوناگون خارج از کلاس، سهم و تأثیر آن ها در تربیت برای زندگی مشخص می شود. فضای آزاد و بدون سقف، بهترین مکان برای یادگیری و تجربه اندوزی است و خانه و مدرسه نمی توانند جای آن را بگیرند. در محیط بیرون از کلاس، دانش آموز چیزهایی می یابد که مورد علاقه ی اوست. پرندگان، حشرات، حیوانات، گیاهان، درختان، کوه ها، جویبارها و...، همه چیزهایی اند که کنجکاو او را برمی انگیزد و برای او فرصتی فراهم می سازد تا به اکتشاف بپردازد.

به طور کلی، گردش علمی می تواند شامل دیدار از یک باغچه، باغ، پارک، کارگاه، نمایشگاه، موزه، ساختمان و... باشد. مشاهده ی محیط دبستان که امکان کسب تجربه را فراهم آورد نیز گردش

علمی محسوب می شود.

این روش در ارتباط با طبیعت، آشنایی با رشته های هنری و آشنایی با میراث فرهنگی توصیه می شود.

روش واحد کار (پروژه)^۱

شامل یک رشته فعالیت هایی است که حول یک دسته مفاهیم کلی دور می زند و متوجه به هدف معینی است که ارزش آموزشی و پرورشی دارد. واحد کار معمولاً مستلزم بررسی، جمع آوری اطلاعات،

یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است و اغلب در خارج از مدرسه صورت می گیرد. در جریان انجام واحد کار، روال معمول و مصنوعی کلاس از میان برداشته می شود. معلم و دانش آموز با هم همکاری می کنند، کار فردی و گروهی جای فعالیت های کلاس را می گیرد و کلاس به صورت کارگاه درمی آید. محدودیت زمانی نیز برداشته می شود. واحد کار موجب توسعه ی علایق شخصی دانش آموز می شود.

معلم فهرستی از موضوع های قابل بررسی را تهیه و دانش آموز مطابق ذوق و علاقه ی خود موضوعی را انتخاب می کند. ممکن است لازم باشد درباره ی موضوع به منابعی مراجعه کند، دست به تجربه ی عملی بزند یا ابزار و وسیله ای بسازد. پس از این که دانش آموز کار خود را تمام کرد، درباره ی آن گزارشی تهیه می کند و به کلاس ارائه می دهد. در تهیه ی گزارش معمولاً از تصاویر استفاده می شود.

درواحد کار، تنظیم منطقی موضوع قابل توجه نیست بلکه هدف، انگیزه و فعالیت دانش آموز برای رسیدن به هدف آموزشی است.

روش بحث گروهی^۲

روش بحث گروهی یکی از روش های مؤثر آموزشی است؛ زیرا در آن، شاگرد، محور فعالیت است. این روش برای کلاس های مختلف قابل اجراست. در این روش، مطالب به طور مستقیم و به وسیله ی آموزگار در اختیار دانش آموزان قرار نمی گیرد بلکه آموزگار فقط راهنمایی ها و توصیه های لازم در مورد روش کار را بیان می کند. دانش آموزان خود به فعالیت می پردازند و در پایان فعالیت ها، درباره ی آن بحث و گفت و گومی کنند.

در این روش، تفکر دانش آموزان پرورش می یابد. دانش آموزان توانایی اظهار نظر در جمع پیدا می کنند. انتقاد پذیر و انتقادگر بار می آیند. توانایی مدیریت، قدرت بیان، استدلال، تجزیه و تحلیل و تصمیم گیری می یابند. فرصت پیدا می کنند تا نظریات، عقاید و تجربه های خود را با هم کلاسی های خود در میان بگذارند. این روش برای همه ی رشته های هنری لازم و ضروری است. در همه ی فعالیت های نقاشی، موسیقی، قصه و نمایش و کاردستی، دانش آموزان پیش از شروع فعالیت برای انتخاب فعالیت و تقسیم کار و پس از انجام فعالیت ها و رسیدن به تولید هنری، درباره ی کار خود به دیگران توضیح می دهند و درباره ی کار دیگران سؤال می کنند و در مورد همه ی کارها به بحث و گفت و گومی پردازند.



سایت های اینترنتی هنر



[/http://hhaona.artistnation.com.com](http://hhaona.artistnation.com.com)

این سایت به نام Wet canvas به ارائه مطالبی پیرامون نقاشی با آبرنگ و رنگ روغن می پردازد. امکانات جستجو در سایت قرار داده شده است. هم چنین زیر مجموعه هایی چون: آبستره، هنرهای تجسمی، آبرنگ، اختیار دنیای هنر، هنر در زمینه حیوانات و حیات وحش، مدارس و مراکز آموزش هنر، هنر کلاسیک، تئوری رنگ ها، ترکیب رنگ، مداد رنگی، طراحی، کامپیوتر و نرم افزارهای مربوط به هنر، هنر دیجیتال، طراحی و نقاشی، شیشه کاری، عکاسی از مناظر، عکاسی صنعتی، زیر آب، نقش رنگ روغن، پاستل، مداد و جوهر، نقاشی با افشانه رنگ، آخرین گزارش از رویدادها و نمایشگاه ها را می توان به عنوان مطالب مندرج در سایت برشمرد.

<http://www.caroun.com>

این سایت، کارون نام دارد و درباره هنر در ایران و جهان به اطلاع رسانی می پردازد. فرش، گبه، جاجیم، گلیم، زیلو، طراحی جلد کتاب، سفالگری و سرامیک، چوب و هنر خراطی، مجسمه سازی، معماری، معرفی گالری های مختلف، تاریخ هنر، موزه ها، موسیقی، نقاشی، عکاسی، مقالات و مطالب تحقیقاتی، خوشنویسی و امکانات دانلود رایگان مطالب و تصاویر را می توان تحت عنوان مطالب مندرج در این سایت نام برد.

[/http://www.flowersoncd.com](http://www.flowersoncd.com)

این سایت به نام گل ها بر روی CD، به ارائه یک مجموعه استثنایی از تصاویر گل های مختلف و زیبا بر روی DC می پردازد. آلبوم تصاویر، تصاویر چاپ شده از گل ها، امکان ارسال کارت تبریک و اطلاعاتی درباره سایت را می توان در این سایت مشاهده کرد.

[/http://www.johnlovett.com](http://www.johnlovett.com)

در این سایت به ارائه مطالبی درباره نقاشی با آبرنگ پرداخته می شود. درس های نقاشی با آبرنگ، مواد و ابزار نقاشی با آبرنگ، گالری تصاویر نقاشی شده، کارگاه نقاشی، معرفی کتاب های آموزشی، معرفی سایت های مرتبط، تکنیک ها و روش های کار با آبرنگ و شروع کار با آبرنگ را می توان به عنوان مطالب مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.pakpersianrugs.com](http://www.pakpersianrugs.com)

این سایت به معرفی آثار و صنایع دستی ایران می پردازد. کلکسیون آثار چوبی، گبه، گلیم، فرش و معرفی نقش های مختلف در بافندگی سنتی ایران، انواع فرش بافی، طرح ها و نقوش سنتی شناخته شده در جهان، روش های سنتی بافندگی در ایران و بسیاری مطالب دیگر پیرامون صنایع دستی و بافندگی ایرانی را می توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://www.persianpaintings.com](http://www.persianpaintings.com)

این سایت به نگارخانه هنرهای ایرانی در اینترنت تعلق دارد. انواع آثار دستی، هنری و صنایع بومی ایران را می توان در این سایت مشاهده کرده و درباره آن ها اطلاعات مفیدی را به دست آورد. امکان جستجو برای مطالب و آثار مورد نظر کاربر در این سایت قرار داده شده است، هم چنین می توان در سایت از نمایشگاه گالری آثار هنری دیدن کرد.

[/http://www.photomazza.com](http://www.photomazza.com)

این سایت عکاسی علمی از طبیعت نام دارد. گیاهان خانگی، گیاهان جنگلی، گل های باغی، گیاهان گلخانه ای، گل های وحشی، درختان و گیاهان دارویی و بسیاری عناوین علمی دیگر را می توان از مطالب عنوان شده در سایت برشمرد.

[/http://www.profotos.com](http://www.profotos.com)

این سایت به نام profotos همان گونه که از نامش بر می آید به ارائه مطالب و آموزش هایی درباره ی عکاسی حرفه ای می پردازد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است. هم چنین گالری های تصویری آموزش عکاسی حرفه ای، امکانات عضویت در سایت، خدمات سایت، سؤالات و پاسخ های رایج، معرفی link به سایت های معتبر عکاسی را می توان از مطالب مهم آن سایت برشمرد.

[/http://photojpn.org](http://photojpn.org)

راهنمای عکاسی در ژاپن، نام این سایت می باشد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است، هم چنین راهنمای مکان های جالب برای عکاسی حرفه ای در ژاپن، اماکن معروف، تصاویر زیبا از اماکن و مناظر ژاپن، شهرهای مختلف ژاپن، index موضوعی تصاویر مندرج در سایت، گزارش ها و رویداد های عکاسی در ژاپن و برگزیده های عکس، مطالب مندرج در این سایت را تشکیل می دهند.

[/http://www.nightphtographer.com](http://www.nightphtographer.com)

عکاسی در شب یکی از روش ها و زیر مجموعه های تخصصی در عکاسی می را می توان از مطالب مندرج در سایت برشمرد. باشد که در این سایت به آن پرداخته شده است. گالری تصاویر شب، معرفی link به سایت های دیگر، روش ها عکس برداری در شب، آموزش، خبرنامه سایت، عکس های برگزیده و معرفی مجله های تخصصی عکاسی را می توان از عناوین مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.kidzdraw.com](http://www.kidzdraw.com)

عنوان این سایت طراحی کودکان است. اخبار، امکانات جستجو برای مطالب، نقاشی برای کودکان ۵ سال به پایین، نقاشی برای کودکان ۱۰ سال به بالا و کودکان ۶ تا ۱۰ سال را می توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://caricature.iransport.net](http://caricature.iransport.net)

سایت کاریکاتورهای ورزشی ایران را در این جا معرفی می کنیم. کاریکاتورهایی از ورزشکاران و دست اندرکاران ورزش و مربیان، معرفی مجله ها و روزنامه های ورزشی، خبرنامه طنز، امکانات جستجو، مجله کاریکاتور ورزشی و کاریکاتورهای برتر ورزشی را می توان از عنوان های مندرج در این سایت برشمرد.

<http://artpaintonline.com>

در این سایت نقاشی و آشنایی با لوازم نقاشی، لوازم نقاشی مارک استیوسن، لوازم نقاشی از قبیل اکرولیک، رنگ روغن و مایع حلال و نحوه ی خرید می باشد.

<http://www.watercolor-online.com>

در این سایت نقاشی آبرنگ، اکرولیک، گواش، آبرنگ، مراکز نقاشی آبرنگ در دنیا و موزه های نقاشی آبرنگ می باشد.

[/http://www.interactiveartschool.com](http://www.interactiveartschool.com)

این سایت، چگونه نقاشی کنیم نام دارد. در سایت به ارائه دروس آموزشی درباره نقاشی پرداخته می شود. علاقمندان می توانند با مراجعه به سایت و ثبت نام، از امکانات و آموزش های قرار داده شده برای دانش-آموزان بهره مند گردند.

[/http://www.drawright.com](http://www.drawright.com)

این سایت به ارائه روش های آموزش نقاشی نوین می پردازد. کارگاه نقاشی، گالری تصاویر، تمرینات، گزارش رویدادها و دروس آموزشی را می توان از عناوین این سایت برشمرد.

<http://www.borgesonstudio.com>

این سایت به مؤسسه آموزش نقاشی با مداد رنگی Borgeson تعلق دارد. آموزش کار و نقاشی با مدادهای رنگی، روش استفاده و ترکیب رنگ های مداد رنگی، اطلاعات فنی، پرسش و پاسخ های متداول درباره مداد رنگی، معرفی کتاب، اطلاعاتی درباره مؤسسه، آموزش دروس online نقاشی با آبرنگ و گالری نقاشی های مداد رنگی را می توان از عنوان هایی نام برد که در این سایت به چشم می خورند.

[/http://www.Clipartconntion.com](http://www.Clipartconntion.com)

سایت Clipart به معرفی و ارائه کلیپ هایی جهت انجام فعالیت ها و طراحی های گرافیکی می پردازد. امکانات جستجو در سایت فراهم آمده است. هم چنین انیمیشن، عکس، فونت، نرم افزار و معرفی link را می توان از مطالب مندرج در این سایت برشمرد.

[/www.fontresource.com](http://www.fontresource.com)

سایت Clip Art که در این معرفی می شود به ارائه برترین کلیپ آرت ها، فونت ها، تصاویر و لوگو می پردازد. در سایت امکان دریافت انواع فونت های برتر فراهم آمده است، هم چنین علاقمندان می توانند با ثبت نام و عضویت در سایت خبرنامه سایت را دریافت نمایند.

[/http://designgraphics.com.au](http://designgraphics.com.au)

در این سایت به معرفی یک مجله اینترنتی تخصصی گرافیک به نام design graphic پرداخته می شود. آخرین اخبار درباره گرافیک، معرفی کتاب، امکانات ثبت نام و عضویت در سایت دانلود، خبرنامه رایگان سایت معرفی برترین گرافیست های روز را می توان از عناوینی نام برد که در سایت قرار داده شده اند.

<http://phlaprintshop.com/whataprt.html>

این سایت به نام چاپ چیست به ارائه مطالب آموزشی و اطلاعاتی درباره چاپ می پردازد. گالری تصاویر، پرسش و پاسخ، کتابخانه و اطلاعاتی درباره انواع کاغذ را می توان از مطالب این سایت برشمرد.

[/http://www.dieudonne.org](http://www.dieudonne.org)

این سایت به ارائه یک روش جدید برای ایجاد فرم ها و طرح های رنگی با استفاده از خمیر رنگی کاغذ می پردازد. در سایت امکانات جستجو قرار داده شده است، هم چنین اخبار، آموزش، روش های کاری و امکان عضویت در این سایت را می توان از سایر عناوین مندرج برشمرد.

[/http://www.toolsasart.com](http://www.toolsasart.com)

این سایت به کار بر روی یکی از جالب ترین گرایش های هنری یعنی مجسمه سازی با استفاده از ابزارها و لوازم بدون استفاده پرداخته است. کلکسیون تولیدات و مجسمه ها، عکس هایی مرتبط با موضوع سایت را می توان از عناوین مطرح درس سایت برشمرد.

[/http://www.coloring.com](http://www.coloring.com)

رنگ آمیزی برای کودکان نامی است که این سایت به خود اختصاص داده است. در سایت می توان با انتخاب موضوعات مطرح شده به طرح های رنگ نشده ای برای آموزش نقاشی به کودکان دسترسی پیدا کرد.

<http://arts.ufl.edu/art/rt-room/index.html>

اتاق هنر نام سایتی است که در این جا به معرفی آن پرداخته می شود. سایت به ارائه مطالب آموزشی و کمک آموزشی برای یادگیری بهتر هنر و نقاشی به کودکان می پردازد. گالری تصاویر و طرح های رنگ نشده برای آموزش رنگ آمیزی، جرقه های ذهنی هنرمندان، معرفی link به سایت های مرتبط، تازه های سایت، کتابخانه سایت و آموزش را می توان از مطالب مندرج در سایت برشمرد.

[/http://www.kidzdraw.com](http://www.kidzdraw.com)

عنوان این سایت طراحی کودکان است. اخبار، امکانات جستجو برای مطالب، نقاشی برای کودکان ۵ سال به پایین، نقاشی برای کودکان ۱۰ سال به بالا و کودکان ۶ تا ۱۰ سال را می توان در این سایت مشاهده نمود.

[/http://caricature.iransport.net](http://caricature.iransport.net)

سایت کاریکاتورهای ورزشی ایران را در این جا معرفی می کنیم. کاریکاتورهایی از ورزشکاران و دست اندرکاران ورزش و مربیان، معرفی مجله ها و روزنامه های ورزشی، خبرنامه طنز، امکانات جستجو، مجله کاریکاتور ورزشی و کاریکاتورهای برتر ورزشی را می توان از عنوان های مندرج در این سایت برشمرد.

<http://artpaintedonline.com>

در این سایت نقاشی و آشنایی با لوازم نقاشی، لوازم نقاشی مارک استیوسن، لوازم نقاشی از قبیل اکرولیک، رنگ روغن و مایع حلال و نحوه ی خرید می باشد.

<http://www.watercolor-online.com>

در این سایت نقاشی آبرنگ، اکرولیک، گواش، آبرنگ، مراکز نقاشی آبرنگ در دنیا و موزه های نقاشی آبرنگ می باشد.

<http://watercolortalk.com>

در این سایت نقاشی با آبرنگ، قلم مو، کاغذ ها، سبک ها مختلف نقاشی با آبرنگ، مجلات، کتاب هایی در زمینه ی نقاشی با آبرنگ، گالری های هنری، مرکز نقاشان آبرنگ و تاریخچه ی هنر می باشد.

فهرست منابع و مآخذ

- آقازاده، محرم؛ راهنمای عملی برنامه ریزی درسی، انتشارات نوپرداز، سال ۱۳۷۷.
- آیت الهی، حبیب‌الله؛ هنر چیست؟، انتشارات مرکز فرهنگی رجاء، سال ۱۳۶۴.
- اتین، یوهان؛ طرح و شکل، ترجمه پیروز سیار، سروش، ۱۳۸۰.
- بلوطی، علیرضا؛ هنر برای کودکان عقب مانده، انتشارات مهریار، سال ۱۳۷۶.
- پرتو، تام و باب گرین استریت؛ تکنیک گرافیک، ابزار و روش‌ها، ترجمه اردشیر کشاورزی، جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۲.
- جینگ، فرانسیس. د. ک؛ اصول مبانی طراحی، ترجمه فرهاد گشایش و محمد حسن اثباتی.
- حاجی اسحاق، سهیلا؛ مجموعه کتاب روش‌های تدریس، کورش چاپ، سال ۱۳۸۳.
- حسینی‌راد، عبدالمجید؛ مبانی هنرهای تجسمی فنی و حرفه‌ای، شرکت نشر کتاب‌های درسی، ۱۳۸۶.
- راسل، مولی؛ روان‌شناسی رشد کودکان و نوجوانان، انتشارات وحید، سال ۱۳۶۴.
- شریعتمداری، علی؛ روان‌شناسی تربیتی، انتشارات ارشاد اسلامی، سال ۱۳۵۷.
- کسیتمر، بادو. وه؛ کاربرد خط و روش‌های طراحی، ترجمه مریم مدنی، انتشارات مارلیک، ۱۳۷۹.
- گروه برنامه‌ریزی درسی هنر؛ راهنمای برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، بهار ۱۳۸۲.
- مایر، مان‌مزد؛ مبانی و پایه هنرهای تجسمی در مدرسه بازل

سوئیس، ترجمه عربعلی شروه.

- مقدسی، حمیده؛ روان شناسی هنر برای کودکان عادی و استثنایی، انتشارات چاپار فرزندگان، سال ۱۳۷۲.

- موناوی، برونو؛ طراحی و ارتباطات بصری، ترجمه پاینده شاهنده، انتشارات سروش، ۱۳۷۰.

- میرزابیگی، علی؛ نقش هنر در آموزش و پرورش و بهداشت روانی کودکان، انتشارات مدرسه، سال ۱۳۸۲.

- وزیر مقدم، محسن؛ شیوه طراحی، انتشارات سروش، ۱۳۶۰.

- دانشور، داوود؛ نمایش و آموزش، انتشارات هنر، ۱۳۸۶.

- کنتراکتور، مهر، کارکرد آموزش نمایش عروسکی و نمایش خلاق، ترجمه شیوا مسعودی، انتشارات نوروز هنر، ۱۳۸۵.

- راهنمای درس هنر، اداره هنر، اداره کل چاپ و توزیع کتاب های درسی، ۱۳۸۵.

- فیض شیخ الاسلام، فائزه؛ مقدمه ای برای آموزش خلاقیت نمایشی برای کودکان؛ انتشارات مدرسه، ۱۳۸۵.

- کیانیان، داوود؛ تأثیر کودکان و نوجوانان، انتشارات منادی تربیت، ۱۳۸۵.

- کیانیان، داوود؛ نمایش کودک، انتشارات منادی تربیت، ۱۳۸۵.

. CERFTS For KIDS

.30 Ccreative Containers Lorenz Books Anness Publishing Limited. 1997 - 2000

. Creating With Paper Pauline Johnson

.SPIRIT CRAFTS CHERYLOWEN

